

Kárpátaljai Hírmondó

XI. évfolyam 1. szám, 2015. március

Váci Mihály

Akác a forgószelelben

Kit bármilyen szél eltéphet a tőtől,
s amelyen lombja kivirult – a földtől,
– csak lenge gyom, mely az avarból nőtt föl.

Súlyos magként hullottam én a mélybe,
átjárt, feszített íze, hűvössége,
s ott nyílt ki szívem, mint két sziklevélke.

S most átkarolom millió gyökérrel,
szívós, görcsösen tartó öleléssel
mi engem nevelt, – nem engedem én el!

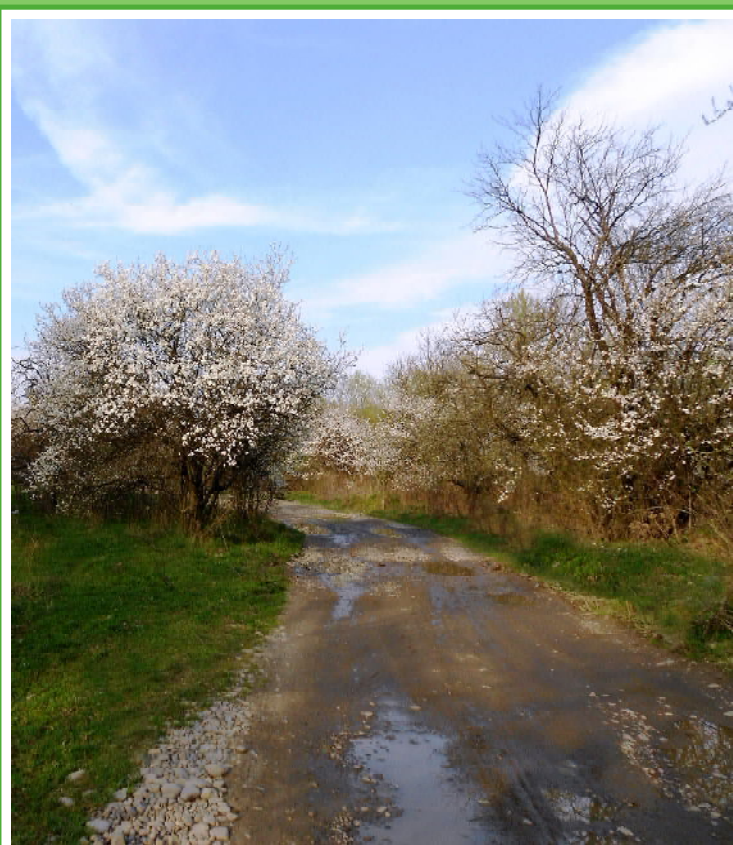
Életünk frissen nyílt barázda-mélye,
hasogató árkai, jó televénye,
botlasztó hantjai, szik-keményisége,

bennetek fogantam! – Már nincs egy rög se,
melyhez ezer hajszálgyökér ne kötne,
s mit gyökeremmel ne én fognék össze!

Mint könyörgő ujjak, úgy kulcsolódom
minden omló göröngyre, s úgy fonódom,
hogy körülöttem a táj szét ne hulljon.

Gyökereim egyetlen porszemet sem
engednek szóródni forgószelekben.
Égő szik ez – de benne gyökereztem!

Tövises és virágzó szerelemmel
karollak, drága föld! Te se engedj el!
Ne engedj szállni a szelekkel!

A nagyszőlősi Ugocsavár kápolnájának romjai

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

XI. évfolyam, 1. szám
2015. március

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.
Tel./fax: 06-1-267-0198

E-mail: karpataljaiszovetseg@gmail.com

Felelős kiadó: Dr. Damjanovich Imre,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda
E-mail: magda.bereg@gmail.com

Főszerkesztő-helyettes:
Szemere Judit
E-mail: nagykica12@gmail.com

Szerkesztőbizottság:
Dr. Pomogáts Béla, Dupka György,
Szöllősy Tibor, Zubánics László,
Molnár Bertalan, Schober Ottó.

Gazdasági felelős:
Kovács Gyöngyi Zsuzsanna

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.

Lapengedély száma: 2.9/1414-1/2006
HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
450 példányban.

E lapszám megjelenését
a Kárpátaljai Szövetség
tagsága támogatja.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszaadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomról

<i>Vers mindenkinek.</i> Illyés Gyula: Menedék	3
<i>Szervezeti élet.</i> Levél a tagsághoz. Köszönjük a támogatást!	4
<i>Kapcsolatépítés.</i> A Beregszásziért Alapítvány beszámolója	5
<i>Közös dolgaink.</i> Kárpátalján járt a magyar külügyminiszter	6
<i>Hírek, események.</i> A Kárpátaljai Református Egyházkerület közgyűlésén	7
A magyar kultúra napján	8
<i>Hitélet.</i> Jézus dicsőséges feltámadása és megjelenései. Hrabár Tamás írása	10
<i>Határok nélkül.</i> Kárpátalja est Csömörön	12
Kiállítás Brüsszelben. Tanácskoztak a Gulag-kutatók	13
<i>Mementó.</i> Trianonkárpátaljai vértanúja	14
<i>Anno.</i> Ungvári Művészeti Hetek 1941	15
<i>Naptárunk.</i> Váci Mihály időszerűsége	16
Gondolatok a költészetről	17
<i>Emlékezzünk régierekről.</i> A Dózsa-felkelés nyomai a Felső-Tisza-vidéken	18
<i>Fiatalokról fiataloknak.</i> A világbajnokságokon ők képviselik Ukrajnát	20
Beregszászi lány a világ legszebbjei között	21
<i>Örökségünk.</i> Adalékok a técsői református templom tárgyi emlékeinek történetéhez. Szöllősy Tibor tanulmánya	22
<i>Arasznyi történelem.</i> A munkácsi magyar középiskola feltámadása	24
<i>Korkép.</i> Humoreszkek rég megesett dolgokról	25
<i>Irodalom.</i> Interjú Bartha Gusztáv íróval.	26
Utolsó vacsora. Weinrauch Katalin elbeszélése	28
<i>Kopogtató.</i> Beszélgetés Csobolya Józseffel, a Magyar Állami Operaház énekesével	29
<i>Disputa.</i> A biológia és az élővilág misztériumai: paradigmaváltás szükséges. Dr. Fodor István tanulmánya.	31
<i>Múltbanéző.</i> Orémus Kálmán elbeszélése	35
<i>Szemelvények kárpátaljai eseményekből</i>	36
<i>Szerkesztőségünk postájából</i>	38
<i>Képzőművészet.</i> Szobrot avattak Ungváron és Kisgejőcön	39
<i>A Kárpátaljai Hírmondó galériája.</i> Polónyi Károly festményei	40

Címlapfotók: Csatóry Ágnes

Kellemes húsvéti ünnepeket
kívánunk
a Kárpátaljai Hírmondó
minden kedves
olvasójának!

Múrai Sándor

Köszönet a nőknek

Köszönet neked, aki megszültél. És neked, aki a feleségem voltál. És neked, te harmadik, tizedik, ezredik, aki adtál egy mosolyt, gyöngédséget, egy meleg pillantást, az utcán, elmenőben, vigasztaltál, mikor magányos voltam, elringattál, mikor a haláltól félttem. Köszönet neked, mert szőke voltál. És neked, mert fehér voltál. És neked, mert a kezéd szép volt. És neked, mert ostoba és jó voltál. És neked, mert okos és jókedvű voltál. És neked, mert türelmes és nagylelkű voltál. És neked, mert betakartad hajaddal arcomat,

mikor megbuktam és rejtőzni akartam a világ elől, s neked, mert tested meleget adott testemnek, mikor fáztam az élet magányában. És neked, mert gyermeket szültél nekem. És neked, mert lefogod majd puha ujjakkal a szemem. És neked, mert kenyeret és bort adtál, mikor éhes és szomjas voltam. És neked, mert testedből a gyönyör sugárzott. És köszönet neked, mert jó voltál, mint az állatok. És neked, mert testednek olyan illata volt, mint a földnek az élet elején. Köszönet a nőknek, köszönet.

Az alkotásról és a műveltségről

Az alkotó szellemű és tehetségű embernek sincsen joga ellopni valamit az önműveléshez szükséges időből az alkotás számára. Nem olyan fontos, hogy mindennap írjál; fontosabb, hogy mindennap olvassál. A művelődéshez mindig legyen idő, mindennap. Mert nem biztos, hogy használtsz hazádnak és az emberiségnek, mikor alkotasz valamit; isteni kegyelem kell ehhez.

De bizonyos, hogy használtsz magad-

nak is, hazádnak és az emberiségnek is, ha mindennap időt adsz lelked művelésének, elolvasod a kivételes alkotó szellemek valamely művének egyik szakaszát, pontosan megismeresz egy igazságot vagy ismeretet. Nem fontos, hogy sok író legyen egy közösségben, de fontos, hogy sok olvasó legyen. Nem fontos, hogy te szövegezd meg a szépet és igazat; fontosabb, hogy megismerjed.

Az okosságról és a bölcsességről

Az okos emberek mindig fárasztottak, kimerítettek. Társaságukban úgy éreztem magam, mint valamilyen rosszhiszemű vizsgán. Örökké figyelnem kellett, mert ők is figyelték engem, összehúzott szempillák alól, mint a vadász a vadat, vajon helyesen felelek-e okos megjegyzéseikre, elég okos vagyok-e ahhoz, hogy ők, az okosak, szóba álljanak velem?

Nem, az okosak mindig fárasztottak. S nem is tudtam meg tőlük soha, semmi lényegeset. Többnyire csak azt magyarázták meg, miért nem jó valami: az élet, egy ember műve, a tavasz vagy az ősz? De azt, hogy az élet jó is, a halál természetes, az ember nem egészen reménytelen, nem mon-

dották soha; mert okosak voltak. Az okosság nem bölcsesség. Az okosság készség, idegrendszerbeli és értelmi függetlenség.

A bölcsesség az igazság, a megnyugvás, az elnézés, a tárgyilagosság és a beleegyezés. Az okos emberek soha nem bölcssek, túl izgattak ehhez, mintegy állandóan megrészegetnek okosságuktól; de a bölcssek mindig okosak is, s ugyanakkor többek ezeknél, mert nem akarnak bizonyítani semmit.

Az okosak társaságát kerülöd, mert felizgatnak és végül megsértene. A bölcssek társaságát keresd. Az okosakkal lehet beszélni. A bölcssekkel lehet hallgatni.

Az igazságtalanságról és a beavatkozásról

Valahányszor igazságtalansággal vagy kegyetlenséggel találkozunk az életben – egy gyermeket kónoznak, állatot bántalmaznak, egy embert megaláznak, vagy nem adják meg neki azt, ami isteni és emberi jog szerint megilleti –, mindig újra és újra megkísért a kérdés, jogod és kötelességed-e beavatkozni, közbeszólni, idegen sorsok perpatvarában a fogadatlan prókátor hálátlan szerepét vállalni? Vagy menj odább, rossz lelkiismerettel, de sértetlenül?

Tudjad, hogy idegenek és a világ dolgaiba csak addig van jogod beavatkozni, amíg te, személyesen, idegen emberek vagy hatóságok közbejötté nélkül, csakugyan segíteni is tudsz ott, ahol méltatlanságot, igazságtalanságot vagy kegyetlenséget tapasztalsz.

Mert aki, jogos felháborodással, áthárítja ilyenkor a segítséget másokra, "felhívja" a hatóság vagy az emberbarátok figyelmét arra, amit látott, már "ügyet" csinál az

emberi nyomorúságból, már szerepet vállal a szenvedés és a segítség között, már megcsalja önmagát és a világot.

Maradj egyedül az emberi szenvedéssel, s iparkodj a magad ereje szerint segíteni. Ha letörölheted egy gyermek arcáról a könnyeket, ha megkönnyítheted egy beteg ló sorsát, ha pénzt adhatsz, ami a tiéd, vagy ruhadarabokat adhatsz a rongyosnak, vagy tanáccsal és cselekedettel segíthetsz valamiben, személyesen – akkor, csak akkor jogod van, beavatkozni.

De mindenki gyanús, aki ilyen helyzetekben felhívja telefonon a rendőrséget, vagy levelet ír a lapoknak, vagy gyűjtést rendez a bajbajutottak számára, egyszerű szóval szerepfélét csinál a mások nyomorúságából a maga számára.

A te fájdalom és nyomorúságod is személyes, segíteni is csak személyesen lehet. Minden más hiúság.

Füves könyv. Bp. Révai, 1943.

Illyés Gyula

Menedék

Hiába csitítasz, vigasztalsz, hogy túrjem, hogy nem nagy dolog; beteg vagyok s áztatni azzal nem mersz te sem: meggyógyulok. Halálos nyavalyába estem, nem tegnap s nem tegnapelőtt és nincs mód rá, hogy kiheverjem, öröklött baj, mitől nyögök, és gyógyszer sincs, hogy csillapítsa kínját, pedig be nagy, be sok – kit ez gyötör, arról előre lemondanak az orvosok; egy napra bár elhessegetni rémképét, nincs arra se szer; nincs hátra csak a szembenézés, a belenyugvás: veszni kell.

Mert ez az ősbaj az öregség. Annak lepnek tünetei, olyan riasztón, szinte félek tükör felé tekinteni. Így érezhet, akinek arcát sárgítani kezdi a rák, így, akinek vérbaj-fekély üt homlokára szentenciát; minden nap elérhet a vég. Így nézem magam; így néz reám; lassúbb-gyorsabb agonizálás minden élet ötven után.

Nem erősítesz engem azzal, ha eltakarod szememet az elől, amitől talán már nem is oly nagyon rettegek. Tudjam nem elgyávulva nézni, mit elkerülni nem tudok, erre használj, édes csitítóm, asszonyi tudománytok; tudjak, ha meglep ama végső ebtámadás, a végzeté, hátrálni úgy, hátra se nézve, mint rég anyánk térde közé; tudjam, – halld a szép, régi verset: te spectem suprema mihi cum venerit hora – "utolsó óráim, ha majd távozni hí: szememet terád emelnem" és – te teneam moriens deficiente manu – "téged karoljon hanyatló kezem."

Mert anyagi fölényetekkel, asszonyok, ti, ti értitek kezelni a vérbe mocskult hőst is úgy, mint a kisdedet, s mert halál és szerelem egy ágy, s mert végezzük bárhogy is itt, lemeztelenít a halál és tisztátlanná aljasít, s mert régtől fogva te előttem a titkom se csak az enyém, segíts át anya-türelemmel elpusztulásom szegényén.

Tisztelt Tagtársunk, Tisztelt Előfizetőnk!

Örülünk, hogy tevékenységünket összetartó közösség támogatja, amelyről rendezvényeinken és különösen a balatonföldvári hagyományos találkozón évről évre meggyőződhetünk.

Őszintén köszönjük anyagi támogatásukat. Kérjük, befizetéseiket az OTP bankfiókban eszközöljék. Amennyiben postán teszik ezt, a Magyar Posta közvetítési díj gyanánt többletköltséget számol fel, amely a Szövetség szűkös anyagi kereteit terheli. (Példa: 3000 Ft befizetésnél levonnak 1014 forintot.)

Ha anyagi helyzetük nem teszi lehetővé, hogy tagdíjat fizeszenek, de tagságukat és a Szövetséggel való kapcsolatukat fenn szeretnék tartani, kérjük, erről is értesítsenek bennünket írásban vagy telefonon, e-mail-ben. A gyors elérhetőség érdekében szeretnénk a nyilvántartásunkat az e-mail címmel kiegészíteni. Nagyon sokan e kéréseknek eddig is eleget tettek, nekik megköszönjük a segítséget. Azokat pedig, akik eddig megfeledeztek ezekről a fontos szervezési kérdésekről, arra kérjük, segítsék a munkánkat e téren is.

Munkánkban – lehetőségeinkhez képest – igyekszünk felhasználni a híradástechnika korszerű eszközeit, ezért a kapcsolattartás megkönnyítése érdekében közöljük elérhetőségeinket.

Telefon/fax: (36) 1 267-01-98;

(36) 303.03-42;

06-70-317-35-38

E-mail: karpataljaiszovetseg@gmail.com

Honlap: www.ksz.egernet.hu

Tevékenységünkről a facebookon a **Kárpátaljai Szövetség** című beírásával értesülhetnek.

Számlaszámunk: OTP 11711034-20834951-00000000

Nemzetközi számlaszám:

(IBAN) HU37 1171 1034 2083 4951 0000 0000

BIC (SWIFT) KÓD OTPVHUHB

Tisztelettel:

a Kárpátaljai Szövetség Elnöksége

Kedves Tagtársak!

A Kárpátaljai Szövetség idei beszámoló közgyűlését 2015. május 23-ára, szombatra hívja össze. A fórum programjáról külön levélben értesítjük Önöket.

Köszönet az 1 százalékért!

A hatályos törvények lehetővé teszik, hogy az adózó magyar állampolgárok adójuk 1%-ával támogassák a civil közhasznú szervezetek munkáját.

A Kárpátaljai Szövetség jóleső érzéssel fogadta és fogadja a támogatók felajánlásait, hiszen ez azt bizonyítja, hogy az áttelepültek fontosnak tartják azt a tevékenységet, amelyet a szülőföldön maradt kárpátaljai magyarok kulturális, illetve oktatási életének kiteljesedéseért, gazdasági helyzetének javításáért folytatunk.

Programunk teljesítéséhez nagy segítséget nyújt a személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlása. A 2015-ös esztendőben is változatlanul számítunk arra, hogy minket tekintenek kedvezményezettnek. Akik már nem adóznak, azokat arra kérjük, hogy családtagjaik, barátaik, ismerőseik figyelmét hívják fel tevékenységünkre, annak érdekében, hogy az adójuk 1%-át a Kárpátaljai Szövetség részére ajánlhassák fel.

Adószámunk: 18046629-1-41, Kárpátaljai Szövetség

Köszönjük a támogatást!

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége hálás köszönetét fejezi ki a tagtársaknak a szövetség célkitűzéseinek anyagi támogatásáért.

Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik megrendelték folyóiratunkat, illetve a Kárpátaljai Hírmondó megjelentetésének költségeihez felülfizetéssel járultak hozzá.

Külön köszönjük

Dr. Nemeséri Lászlóné Filemon Marcsi (Budapest),

Salgói József (Budapest)

és **Kuhárné dr. Voloscuk Katalin Edit** (Jászberény)
tagtársainknak a kiemelt támogatást.

Név szerint is megköszönjük azon olvasóink anyagi segítségét, akik az előfizetési és a tagsági díjon felül ötezer forintnál nagyobb összeggel támogatták tevékenységünket. 2015-ben (lapzártáig) az alábbi tagtársainktól érkeztek kiemelt összegű befizetések:

Dr. Fodor István Gödöllő

Dr. Báthory Katalin Budapest

Kovács Zsolt és felesége Budapest

Dr. Ortutay György Érd

Antónikné Polónyi Katalin Kisvárd

Molnár Lajos Budapest

Szegediné Kosztur Ilona Budapest

Borbély József Gödöllő

Molnár Béla Budapest

Behun Lajos Békéscsaba

Giricz Vera Aszód

Dr. Fábián István Nyíregyháza

Dr. Szepesi Erzsébet Székesfehérvár

Kiss István Budapest

Dr. Popovics László Nagytarcsa

Dr. Husznai Katalin Budapest

Dr. Duliskovich István Dunakeszi

Dr. Székely Károly és felesége Dunaharaszti

Dr. Zétény Dalma Budapest

Dr. Duzsej Miklós Miskolc

Dr. Kristofori György Sirok

Dr. Badik Adrianna Budapest

Dr. Lendvai Margit Szolnok

Balázs Rozália Nyírbátor

Dr. Kövér László Debrecen

Kacsóh József és neje Budapest

File Lajos Budapest

Dr. Károly Lajos Kisvárd

Antall Józsefné Budapest

Juhász Márta Budapest

Szimacskóné Popovics Éva Polgár

Borbély Edit Eger

Huszárné Lakatos Gizella Budapest

Méhes László Mátyás Budapest

Ács Bálint Budapest

László József Budapest

Locker László Szőlősgyörök

Újfalussy István Orosháza

Birgány Géza Csömör

Engi Gábor Fehérgyarmat

Hudák Rudolf Napkor

Lódár Péterné Mezőtúr

Kapitány Marianna Debrecen

Káposztai Emília Szigetszentmiklós

Szimjon Magdolna Nyíregyháza

Tóth Antal József Miskolc

A Beregszásziért Alapítvány eredményei, tervei

Az 1992-ben dr. Benda Mária és Pazar Tibor által létrehozott Beregszásziért Alapítvány fő feladatának tartja Beregszász és környéke magyarsága nemzeti identitástudatának őrzését, erősítését. Ezt elsősorban az iskolák támogatásával, újabb magyar emlékjelek létrehozásával, konferenciák, találkozók szervezésével igyekszünk teljesíteni.

Különösen eredményes volt 2013. évi tevékenységünk, mivel a kuratóriumunk által létrehozott Baráti Kör tagjainak adományain kívül a Nemzeti Együttműködési Alap (NEA) pályázatán nyert támogatási összeg is jelentős mértékben hozzájárult munkánk sikeréhez. Elhelyeztük és felavattuk *Deákné dr. Bartha Katalin* és *Bárdos László* egykori gimnáziumi tanárok emléktábláit a Bethlen Gábor gimnázium falán, a Beregszásznak (akkor még Lampertszásznak) városi rangot adó *IV. Béla királyunk* emléktábláját a római katolikus templom falán, az előtérben a templom műemléktábláját, Beregszász alapításának 950. és cseh megszállás alóli felszabadulásának 75. évfordulója alkalmából emlékkonferenciát tartottunk az Európa–Magyar Házban, udvarán pedig emléktáblát avattunk, a sátoraljaújhelyi Magyar Kálvárián elhelyeztük Beregszász címerét és emléktábláját. Beregszász említett kettős évfordulója emléklapokat, emléklapoktet, minikönyvet adtunk ki. Ez utóbbit a Baráti Kör tagjai kapták ajándékba. Nyíregyházán irodalmi-képzőművészeti estet rendeztünk a Bencs-villában annak munkatársaival közösen, amelyen *Füzesi Magda* költővel és *Ortutay Zsuzsa* keramikusművésszel találkozott a közönség.

Tavaly már csak a Baráti Kör tagjainak adományaival „gazdálkodhattunk”, bár a NEA előző évi támogatásának köszönhetően március 15-én emlékművet állítottunk a beregszászi temetőben ismeretlen helyen nyugvó 1848/49-es honvédeknek. 2014-ben két emléktábla állítására „futotta”: *Polónyi Károly* és *Jolán* festőművész testvérekére a gimnázium falán és a 70 évvel ezelőtti szovjet bombázás áldozatainak emléktáblájára, amelyet a vasútállomás épületén helyeztünk el.

A múlt évben több találkozót rendeztünk Nyíregyházán a Bencs-villában. Vendégeink voltak *Alekszej Tyivanyenko* Pétőfi-kutató Baskiriából és *Varga Géza* vajai régész, továbbá *Budai Ákos* és *Elbe István*, a Kárpátalja c. útikönyv szerzői, *Kovács Sándor* turisztikai szakíró, *Schober Ottó*, a Beregszászi Népszínház egykori igazgatója, *Magyaródy Szabolcs* kanadai újságíró és történész.

Több nyíregyházi megemlékezésen vettünk részt és koszorúztunk alapítvá-

nyunk nevében. Hozzájárultunk Horváth Anna beregszászi sírjának felújításához. Ott voltunk és koszorúztunk Szolyván a honfoglaló lovas emlékművénél és az emlékparkban rendezett ünnepségen is.

Terveztük az első világháborús hősök emlékművének visszaállítását, ám az részben anyagi hiányában, de főleg az ukránjai polgárháborús helyzet miatt elmaradt. A tervet természetesen napirenden tartjuk, akárcsak a beregdőri Perényi-kúria felújítást, emlékszooba kialakítását.

A Baráti Kör tagjai tavaly *Schober Ottó* és *Balaczkó Vladimír* Beregszász c. dalát kapták meg DVD-lemezen. Ötödik éve saját kiadású karácsonyi-újévi lappal és kártyanaptárral köszöntjük tagjainkat, ezen kívül a legbőkezebb támogatók külön ajándékot is kapnak. Tavaly *Antónik-né Polónyi Katalin*, *dr. Kuhár Katalin* és *dr. Szepesi György Antal* tagtársunknak küldtük el *Kádas Kati*, illetve *Orémusz József* egy-egy festményét.

Idei terveink között szerepel több, évfordulóhoz kapcsolódó emlékjel elhelyezése: 125 évvel ezelőtt találták meg a Kishegyen a híres *honfoglalás kori süvegcsúcsot*, 90 évvel ezelőtt hunyt el *Gáthy Zsigmond* egykori polgármester, 60 évvel ezelőtt *Fedák Sári* és 25 évvel ezelőtt *Nádas Anna*, *Horváth Anna* és *Garanyi József* emléktábláját is ez év első felében akarjuk felavatni. *Fedák Sári* emléktábláját a Pest megyei Nyíregyházán helyeztük el, ahol élete utolsó éveit töltötte. Beregszászi diákokat hívunk a nyíregyházi Círipelő versenyre és a szentegyházi (Székelyföld) gálára, folytatjuk kiállítási tárgyak gyűjtését a Beregvidéki Múzeum létrehozandó irodalmi részlege számára, szorgalmazzuk lapidárium (kőtár) kialakítását a katolikus temető kriptájában.

Szeretnénk legalább 200 főre növelni Baráti Körünk taglétszámát (jelenleg 165-en vagyunk), ehhez kérjük az olvasók segítségét. Alapítványunk címe: 4481 Nyíregyháza-Sóstóhegy, Gyula u. 33., villámposztacímünk: beregszaszert@gmail.com.

Kérjük, olvassák honlapunkat is: www.beregszaszert.hu.

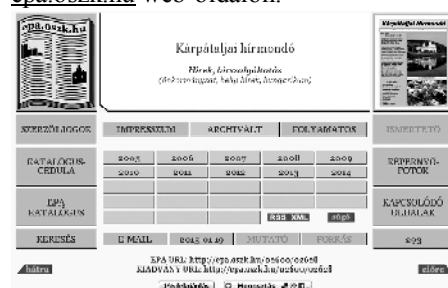
Végezetül mindenkit arra kérünk, ha tehetik, támogassák adójuk 1%-ával közhasznú alapítványunkat.

Adószámunk: 18037559-1-15.

Dalmay Árpád kuratóriumi elnök

Az Interneten is elérhető a Kárpátaljai Hírmondó

A múlt év novemberében a Kárpátaljai Szövetség és az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) között létrejött együttműködési megállapodás értelmében a Kárpátaljai Hírmondó korábbi lapszámai már az Interneten is elérhetők. Az OSZK szervezeti egységeként működő E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya őrzi a magyar tudomány, oktatás és kultúra írott dokumentumait elektronikus formában. A Kárpátaljai Hírmondó az Elektronikus Periodika Archivum és Adatbázis (EPA) gyűjteményében érhető el az epa.oszk.hu web-oldalon.

Lapunk természetesen továbbra is megjelenik papíralapon, hiszen számos olvasónk ragaszkodik a hagyományos formához, szívesebben tartja az olvasnivalót az éjjeliszekrényén, mintsem az Internetet böngéssze. Azok viszont, akik már megbarátkoztak a modern technika vívmányaival, és annak idején nem jutottak hozzá a folyóirathoz, a fentebb említett oldalon néhány kattintással megtalálhatják a Kárpátaljai Szövetség fórumának 36 számát. A feltöltés folytatódik, fél éves késéssel olvashatják majd a lap elektronikus változatát a világhálón.

Kérjük, támogassák programjainkat!

Tisztelettel kérjük az Ungvidékről elszármazott tagtársakat, hogy adományaikkal támogassák a Bercsenyi Miklós Alapítvány programjait. Ezt oly módon tehetik meg, hogy a felajánlott összeget a Kárpátaljai Szövetség számlájára utalják át, a Közleményben pedig jelzik, hogy a Bercsenyi Miklós Alapítvány programjainak támogatására.

Köszönettel és tisztelettel:

Zólyominé Vékassy Ilona,
a Bercsenyi Miklós Alapítvány
kuratóriumának elnöke

Kárpátalján járt a magyar külügyminiszter

2015. január 23-án egynapos hivatalos látogatásra Kárpátaljára érkezett Sziijártó Péter, Magyarország külügyminisztere. Utján elkísérte Magyar Levente gazdaságdiplomáciáért felelős államtitkár, Potápi Árpád János nemzetpolitikaért felelős államtitkár, Keskeny Ernő, Magyarország kijevi nagykövete, Seszták Oszkár, a Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Közgyűlés elnöke, Bacskai József, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja, valamint Szalipszki Endre, Magyarország Beregszászi Konzulátusának főkonzulja.

Sziijártó Péter Ungváron megbeszélést folytatott a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) vezetőivel, s azon áttekintették a kárpátaljai magyarság helyzetét, megvitatták a katonai mozgósítás magyarokat érintő kérdéseit, a tervezett ukrain területi-közigazgatási reform nemzetiségi vonatkozásait és a magyar anyanyelvű oktatás problémáit.

A találkozót követően a miniszter Vaszil Huball, Kárpátalja megye kormányzójával és Volodimir Csubirkóval, a megyei tanács (közgyűlés) elnökével tárgyalt. A megbeszélés után Sziijártó Péter megállapodást írt alá Volodimir Csubirkóval az EU Keleti Partnerség programjának keretében Kárpátaljának nyújtott 155 millió forintnyi magyar kormánytámogatás harmadik szakaszáról (a képen). A miniszter egy másik megállapodást is aláírt az Ungvári Nemzeti Egyetemen Volodimir Szmolanka rektorral arról, hogy a magyar kormány hatmillió forint támogatásban részesíti a felsőoktatási intézmény magyar karát és az Ungvári Hungarológiai Intézetet.

Az ungvári magyar főkonzulátuson tartott sajtótájékoztatóján Sziijártó Péter elmondta: a magyar kormány kiemelt jelentőséget tulajdonít a Kárpátaljával folytatott együttműködésnek, a helyi magyar közösség folyamatos támogatásának és erősítésének. Hozzátette: örömet jelent számára, hogy mind a kárpátaljai vezetők, mind a jelen lévő Brenzovics László KMKSZ-elnök, az ukrán parlament képviselője arról tájékoztatta: Kárpátalján harmonikus a magyar nemzeti közösség együttélése a többségi nemzet tagjaival.

Az ukrán válságról szólva kiemelte: „Az Ukrajnában folyó fegyveres konfliktusnak csak vesztesei vannak, ezért minden nemzetközi fórumon a minszki megállapodások végrehajtására szólítunk fel. Magyarország erős és stabil Ukrajnában érdekelt, és ehhez minden segítséget megad, hiszen ez

egybevág a kárpátaljai magyarság érdekeivel. Magyarország Ukrajna barátja, ezért fontos számára, hogy megnyugtatóan rendeződjének a kényes kérdések, mint például a kárpátaljai magyarok kisebbségi jogainak a biztosítása az új nyelvtörvény kidolgozása során, a lakosság nemzetiségi összetételének figyelembe vétele a területi-közigazgatási reform során.”

A Keleti Partnerség program folytatásáról aláírt megállapodással kapcsolatban a tárcavezető elmondta: a magyar kormány összesen 200 millió forinttal támogatja a kárpátaljai magyar oktatási, kulturális és egyházi intézmények felújítását és fejlesztését. Hozzátette: megállapodott Kárpátalja megye vezetőivel a Nagyhodos–Nagypalád határátkelőhely megnyitásáról, a Beregsurány–Asztély átkelő bővítéséről, a szatmár-csekei Tisza-híd építésének elkezdéséről. A Magyar Államvasutak készen áll arra, hogy részt vegyen a normál nyomtávú vasúti pálya helyreállításában a magyar határ és Munkács között, s a magyar Exim Bank azonnal aláírja a hitelnyújtási megállapodást az ukrán féllel a Beregszászt elkerülő út finanszírozását illetően, ha ehhez megkapja az ukrán állam garanciáját.

A nap második felében Sziijártó Péter kíséretével együtt Beregszászba érkezett. Elsőként a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolát kereste fel, ahol Orosz Ildikó, az intézmény elnöke fogadta a minisztert. Sziijártó Péter megbeszélést folytatott a kárpátaljai magyar történelmi egyházak vezetőivel – Zán Fábán Sándorral, a Kárpátaljai Református Egyházkerület (KRE) püspökével, Nagy Bélával, a KRE főgondnokával, Majnek Antallal, a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye püspökével, Demkő Ferencel, a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye Beregszászi Esperesi Kerületének esperesével –, valamint találkozott a kárpátaljai magyar üzletemberekkel. A Keleti Partnerség program keretében a magyar kormány 20 millió forint támogatást nyújt a három egyház szervezeteinek működéséhez.

A nap végén a politikus Magyarország Beregszászi Konzulátusán tárgyalt Seder Ilonával, a Beregszászi Járási Tanács elnökével, Kincs Gáborral, a Beregszászi Járási Állami Közigazgatási Hivatal vezetőjével, valamint Babják Zoltánnal, Beregszász polgármesterével.

Anyországi támogatás

A kárpátaljai magyar szakképzés hosszú távú fejlesztéséhez nyújtandó anyországi támogatásról írtak alá megállapodást a magyar kormány képviselői és a kárpátaljai magyar oktatási szervezetek vezetői Beregszászban.

A dokumentum egyik aláírója, Potápi Árpád János, a Miniszterelnökség nemzetpolitikáért felelős államtitkára az eseményhez kapcsolódó konferencián hangsúlyozta: jelzésértékű, hogy Beregszászban szervezték meg a 2015-re meghirdetett külhoni magyar szakképzés évének nyitó rendezvényét. Ez ismét csak azt jelzi, hogy Magyarország, a magyar kormány odafigyel a kárpátaljai magyarságra, a Kárpát-medence legnehezebb helyzetben lévő magyar közösségére, és minden eszközzel igyekszik segíteni ezt a nemzetrészt.

Az államtitkár kifejtette: a magyar nyelvű szakképzés fejlesztéséhez Kárpátalján megvan az alap, hiszen a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola részeként a múlt év szeptemberében megnyílt a magyar kormány támogatásából épült felsőfokú szakképzési intézet, és az ukrain megyében hét helyen folyik szakképzés magyar nyelven. A magyar közösség szülőföldön való megmaradásának, boldogulásának záloga a jól működő gazdaság, a prosperáló vállalkozások és a foglalkoztatottság. A gazdasági fejlődés elengedhetetlen feltétele a szakképzés fejlesztése, a jól képzett, a piaci igényeknek megfelelő munkaerő megléte.

Az államtitkár azt is közölte, hogy a kárpátaljai magyar szakképzés hosszú távú fejlesztésének támogatásáról aláírt megállapodás keretében a magyar kormány az idén 50 millió forinttal járul hozzá négy magyar tan nyelvű kárpátaljai szakképzési intézet fejlesztéséhez.

A dokumentumot ugyancsak kézjeggyel ellátó Czomba Sándor munkaerőpiacért és képzésért felelős államtitkár elmondta: úgy látja, a határon túli régiókban a szakképzés problémái hasonlóak a magyarországiakhoz, ezért a megoldásuk is közös gyökerű lehet. Most fel kell mérni a helyzetet, meg kell határozni azokat a pontokat, amelyeken változtatni kell.

Román István, az Földművelésügyi Minisztérium helyettes államtitkára, aki tankönyvsomagokat adott át a támogatásban részesülő négy szakképzési intézménynek, elmondta, hogy szakmai gyakorlatra várják a tárca tangazdaságaiban a magyar tannyelvű kárpátaljai mezőgazdasági szakiskolák diákjait.

Forrás: MTI

„A jó pásztor életét adja a juhokért”

Egyházkerületi közgyűlés Beregszászban

A Kárpátaljai Református Egyház (KRE) február 14-én a beregszászi templomban tartotta ünnepi közgyűlését. Az alkalom keretében sor került az újonnan megválasztott tisztségviselők beiktatására, lelkészszentelésre, valamint a KRE által alapított díjak átadására.

A rendezvény istentisztelettel kezdődött, amelyen dr. Bölskei Gusztáv, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem rektora hirdette Isten ígését a jó pásztor példázata alapján (János 10, 1-11).

Az igehirdetést követően Héder János egyházkerületi főjegyző köszöntötte a küldötteket és a vendégeket. A közgyűlést számos kárpátaljai, anyaországi és határon túli egyházi és világi vezető megtisztelte jelenlétével, köztük a Kárpát-medence több református egyházkerületének püspöke, valamint Gulyás Gergely, az Országgyűlés törvényalkotásért felelős alelnöke is.

Ezután a KRE zsinatának ünnepélyes beiktatása következett. A választások eredményeit Menyhárt István, a választási bizottság elnöke ismertette. Ennek értelmében az egyházkerület püspöke továbbra is Zán Fábán Sándor, a főgondnok Nagy Béla, a főjegyző Héder János, a világi főjegyző id. Halász Dezső. Nem történt változás a Beregi Egyházmegye élén sem: az esperes Zsukovszky Miklós, a főgondnok pedig Molnár Sándor maradt. Ugyancsak megmaradt tisztségében az Ungi Egyházmegye esperese (Balogh Attila) és főgondnoka (Bátori József). Hunyadi Attila személyében új esperese van a Máramaros-Ugocsi Egyházmegyének, ahol a főgondnok Petrusinec Volodimir maradt. Ezután a zsinat tagjai fogadalmat tettek.

A KRE közgyűlését és az újonnan választott tisztségviselőket köszöntötték Csomós József, a Tiszáninneni Egyházkerület, Fekete Károly, a Tiszántúli Egyházkerület, Fazekas László, a Szlovákiai Református Keresztény Egyház, illetve Halász Béla, a Szerbiai Református Keresztény Egyház püspökei, Huszár Pál, a Magyar Református Egyház Zsinatának világi elnöke, Nagy Béla, a KRE főgondnoka.

Ünnepi beszédet mondott Gulyás Gergely, az Országgyűlés törvényalkotásért felelős alelnöke, aki hangsúlyozta: az anyaországban az elmúlt hónapokban aggódva figyelik, hogy a háborús és béke határán egyensúlyozó Ukrajnában hogyan alakul a

kárpátaljai magyarság sorsa. Megerősítette, hogy Magyarország az alaptörvényben foglalt kötelezettségével összhangban felelősséget visel a határain kívül élő magyar közösségekért. A politikus csodálatra méltónak nevezte, hogy a XX. század megannyi szenvedése és tragédiája ellenére ma is 150 ezret meghaladó lélekszámú magyarság és ezen belül többtízezes, hitét őrző református közösség él Kárpátalján. Beszédének zárásaként a kárpátaljai református egyház lelkipásztorainak, gyülekezeti tagjainak és a kárpátaljai magyarság egészének Pál apostol szavaival azt kívánta, hogy „a reményességben örvendezők, a háborúságban tűrők, a könyörgésben állhatatosak” legyenek.

Potápi Árpád János, a Miniszterelnökség nemzetpolitikáért felelős államtitkárának üdvözlő levelét Ljubka Katalin, a Nemzetpolitikai Államtitkárság osztályvezetője olvasta fel.

A lelkészszentelés során három fiatal, a mezőváriban szolgáló Menyhárt István, a jelenleg Nagymuzsalyban szolgálatot teljesítő Baksa Zsolt, valamint Jakab Attila beregszói lelkipásztor tett esküt. A jelöltek életrajzait Héder János olvasta fel. A felszentelt lelkészeket a jelen lévő püspökök áldották meg.

A közgyűlésen átadták a KRE Kiemelt Patrónusa díjat és a Komjáti Benedek-díjat. Az előbbi Kató Béla erdélyi püspöknek adományozták, az utóbbit Domáreckájá Júlia, a Pulzus Rádió műsorvezetője érdemelte ki. Elismerő oklevélben részesült Fábán Katalin, a *Küldetés* című újság és a Pulzus Rádió munkatársa, valamint Lajos Mihály, a *Kárpátalja* hetilap újságírója. A díjakat Zán Fábán Sándor püspök adta át. A díjazottakat Babják Zoltán, Beregszász polgármestere köszöntötte.

A záróimát és a Himmusz elneklését követően a közgyűlés szeretetvendégséggel zárult.

Idén is átadták a KRE sajtódíját

A Komjáti Benedek-díjat a Kárpátaljai Református Egyházkerület (KRE) 2009-ben hozta létre. Adíjjal arra szeretnék ösztönözni a kárpátaljai sajtó munkatársait, hogy a világi médiában is megjelenítsék az egyház életét, népszerűsítsék a keresztyén értékeket. A Komjáti Benedek-díj emléklapokból, emléklapból és pénzjutalomból áll. Az emléklapok Matl Péter szobrászművész alkotása.

A díjazottat a KRE Zsinati Tanácsa által kijelölt kuratórium választja ki, amelynek elnöke Vári Fábán László. A KRE ebben az évben is azokat jutalmazta, akik íásaikkal, riportjaikkal, médiában közölt anyagaikkal hozzájárultak a KRE bemutatásához, céljainak, tevékenységének, missziói szolgálatának megismertetéséhez, a keresztyén értékek széles körben való terjesztéséhez. A kuratórium döntése értelmében a pályázat fődíját idén Domáreckájá Júlia, a Pulzus Rádió szerkesztő-műsorvezetőjekapta. Kocsis Julianna, a tavalyi év díjazottja mondott laudációt.

Domáreckájá Júlia a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház művésznője. 2013 óta a Pulzus Rádió önkéntes munkatársa. A *Tükör, vagy amit akartok* című riportműsorában olyan kárpátaljai vagy onnan elszármazott személyeket mutat be, akik életükkel, munkásságukkal példaként szolgálhatnak az itt élőknek. Domáreckájá Júlia személyében a műsornak olyan vezetője van, aki kedvességével, műveltségével, nyitottságával, tiszteletteljes közvetlenségével képes a beszélgetéseket közel hozni a hallgatóhoz. Munkája révén Kárpátalja első magyar nyelven sugárzó, keresztyén szellemiségű rádiója olyan színvonalas és értékes riportműsorral gazdagodott, amely mindannyiunk örömét, büszkeségét, jó érzését elsősorban Isten dicsőségét szolgálja.

Szemere Judit

A MAGYAR KULTÚRA NAPJÁN

Megemlékezés a Kölcsy-emléktáblánál

Zuhogó esővel köszöntött ránk január 22-e, nemzeti imádságunk, a *Himnusz* születésnapja, amelyet a '90-es évektől a magyar kultúra napjaként tartunk számon. Volt idő, amikor Beregszászban le kellett zárni a forgalom elől az Esze Tamás utcát, annyian vettek részt a megemlékezésen. Bár a nemzeti lelkesedés bizonyára most is lobog a szívekben, mára a *Himnusz* születésnapjára emlékezők száma pár tucat emberre zsugorodott.

Kicsit rendhagyóra sikerült az idei ünnepség, mivel az Esze Tamás utca másik oldalán, a Beregszászi 5. Sz. Középiskola falán lévő Sevcsenko-emléktáblánál szintén 10 órakor vette kezdetét a járás és a város hivatalos megemlékezése Ukrajna egységének napjáról. Megvártuk, míg elhangzik az ukrán himnusz és megkezdődik az ünnepség, majd mi magunk is „útjára indítottuk” a magyar kulturális évad kezdetének számító megemlékezést.

Megnyitójában Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) elnöke arra emlékeztetett, hogy Kölcsy Ferenc *Paraenesis* című munkájában többek között arra intette a felnövekvő nemzedéket, hogy „...tiszteled s tanuld más művelt népek nyelvét is, de soha ne feledd, miképpen idegen nyelveket tudni szép, a hazáit pedig tehetségig művelni kötelesség”.

Ünnepi beszédében Pomogáts Béla irodalomtörténész is Kölcsy Ferenc gondolatait hívva segítségül fejtette ki, hogy a magyar nyelv és kultúra olyan egyetemes érték, amelynek művelése mindenki számára felvállalandó feladat, s nemzeti minimum kell hogy legyen. A *Himnusz* a maga részéről egy remény kifejeződése is egyben, egy reményé, hogy a magyarság nem csak volt, van, hanem lesz is.

Dr. Mélykúti Ferenc, Magyarország Beregszászi Konzulátusának vezető konzulja elmondta: a 2015-ös esztendő fontos újításokat hoz a külképviselet életében, hiszen a jövőben a diplomata nem csupán résztvevő, de szervezői és fellépői is lesznek a térség kulturális programjainak.

Az emléktábla megkoszorúzását követően a jelenlévők elénekelték a *Himnusz*t.

A magyar kultúra napja alkalmából tartott rendezvénysorozat a Beregszászi Művészeti Iskolában folytatódott, ahol az intézmény tanárai és diákjai ünnepi koncertjére került sor. Az ismerős magyar melódiák ez alkalommal is nagy sikert arattak a közönség körében.

Értelmiségi fórum az Európa–Magyar Házban

Január 22-én Beregszászban a KMMI és a MÉKK szervezésében értelmiségi fórumot tartottak, amelyen a hagyományokhoz híven Pomogáts Béla irodalomtörténész tartott gondolatébresztő előadást az anyanyelv és a kultúra ápolásának fontosságáról, nemzetépítő és -megtartó erejéről. Adélelőtti koszorúzási ünnepséghez kapcsolódva kifejtette: a világ bármely sarkába szakadt magyarságot a nemzeti himnusz összeköti. Nemzeti himnuszunk nem agresszív, békésen „megvan” más népek himnuszai mellett, példa erre, hogy a magyar kultúra napján Beregszász egyik terén közel egy időben egymás mellett hangzottak el Kölcsy Ferenc és Pavlo Csubinszkij megzenésített költeményei. Igaz más-más rendezvényen...

Zubánics László, a KMMI elnöke azokról az évfordulós rendezvényekről beszélt, amelyek meghatározzák a 2015-ös kulturális évadot. Mikes Kelemen, Gvadányi József, Lehoczky Tivadar, Semmelweis Ignác, Kölcsy Ferenc, Reményik Sándor és Fedák Sári évfordulói valódi színfoltjai lesznek az eseménynaptárnak.

Ezután kulturális díjak átadása következett. Az *Együtt* című irodalmi lap szerkesztőbizottsága a 2014-ben kifejtett irodalmi tevékenysége elismeréseként Együtt Nívódíjban részesítette Németi Anett író, költőt (jelenleg Németországban él). Vári Fábán László József Attila-díjas költőtől, a szerkesztőbizottság elnökétől az oklevelet és a pénzjutalmat a díjazott nevében Pusztai-Tárczy Beatrix vette át.

A KMMI IV. Tehetséggondozó Pályázatának eredményeit Zubánics László hirdette ki. A beérkezett pályamunkák elbírálására felkért Kovács Vilmos Irodalmi Társaság (KVIT) javaslati alapján az alábbi eredmény született. Vers kategóriában I. helyezett Kopriva Nikolett, II. helyezett

Pliszka Tímea, III. helyezett Tóth Dominika. Rajz kategóriában a bizottság Szalontai Alexandra műveit találta a legjobbnak. A KMMI vezetősége és az *Együtt* szerkesztőbizottsága döntése értelmében a próza kategória összevont díját a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság kapta meg. Az okleveleket és a pénzjutalmakat Zubánics László adta át a díjazottaknak. Lőrincz P. Gabriella költő, a program koordinátora összefoglalójában arra biztatta az ifjú alkotókat, hogy ne csupán az asztalfiókjuknak tartogassák munkájukat, hanem merjenek a nagy nyilvánosság előtt is bemutatkozni, a további fejlődésnek pedig kiváló műhelye lehet a KVIT, ahová minden érdeklődőt várnak.

A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia az elmúlt másfél évtizedben 158 kiváló kárpátaljai közéleti személyiség munkáját ismerte el oklevelével. Ez a népes tábor idén további tagokkal gyarapodott, akiknek Pomogáts Béla tiszteletbeli elnök a magyar társadalmi és kulturális élet fejlesztése érdekében kifejtett eredményes tevékenységük elismeréseként, az AK díszokleveleit adta át. A kitüntetettek részéről Komáromi-Kokas Erzsébet egy népdallal kedveskedett a közönségnek.

A program második részében a jelenlévők Pomogáts Béla irodalomtörténész méltatták 80. születésnapja alkalmából. Előbb Vári Fábán László költő tolmácsolta jókívánságait, majd Lőrincz P. Gabriella köszöntötte az ünnepeltet Kovács Vilmos egyik költeményével. Szalipszki Endre, Magyarország beregszászi főkonzulja a Pomogáts Bélával kapcsolatos emlékeit osztotta meg a jelenlévőkkel. Az Intermix Kiadó gondozásában a magyar kultúra napjára látott napvilágot Pomogáts Béla *A lélek térképe* című kötete, amely számos nagyszerű tanulmányt tartalmaz. A kiadó ezzel kedveskedett az irodalomtörténésznek. Végül Csobolya József egy szép verssel kívánt az ünnepeltnek „kaukázusi” egészséget, hogy elérhesse a 100. születésnapját is.

Az ünnepség a kötet dedikálásával ért véget.

Fogarasi

A MAGYAR KULTÚRA NAPJÁN

Az Ungvári járás magyarsága a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) szervezésében színházi előadással méltatta a magyar kultúra napját. A Kárpátaljai Megyei Drámai-zenei Színházban ünnepi beszédet mondott Brenzovics László, a KMKSZ elnöke. Az ünnepség a Himnusz elneklésével folytatódott, majd az egybegyűlt megnezték Zelei Miklós *Zoltán újratemetve* című színművét a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház társulatának előadásában.

Kávészünet a főiskolán

A Pro Cultura Subcarpathica (PCS) civil szervezet és a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) szervezésében január 22-én a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola disztermében fellépett a Kávészünet együttes. Nemzeti himnuszunk „születésnapján” a megzenésített verseké volt a főszerep.

Ünnepi beszédet mondott Orosz Ildikó, a főiskola elnök asszonya, Mányi István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának konzulja, Molnár D. István, a KMKSZ Beregszászi Alapszervezetének elnöke, valamint Sin József, a KMKSZ Beregszászi Járási Szervezetének elnöke.

A Kávészünet együttes tagjai, Popovics György és Németh Ferenc – ez alkalommal rockzenei kísérettel – klasszikus és kortárs magyar költők verseinek megzenésített változatát adták elő. A többségében fiatalokból, főiskolásokból álló közönség nagy lelkesedéssel fogadta a produkciókat, sőt, be is kapcsolódott az éneklésbe.

Sz. J.

Kiállítás Ungváron

Kortárs kárpátaljai képző- és iparművészek legújabb festményeiben, kislasztkáiban, szötteiseiben és más műalkotásaiban gyönyörködhetek azok az érdeklődők, akik

január végén ellátogattak Ungváron a Kárpátaljai Népművészeti és Népi Építészeti Múzeumba. Carpathica Art Expo címmel ugyanis hatodik alkalommal szervezett kiállítást a magyar kultúra napja alkalmából a Magyar Értelmiségi Kárpátaljai Községe (MEKK) és a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI). A MEKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesületének tagjai és más kárpátaljai művészek alkotásaiból összeállított tárlat megnyitóját január 23-án volt.

A rendezvényen szép számban jelentek meg a kárpátaljai értelmiség képviselői, magyarok, ruszinok, ukránok, oroszok és szlovákok egyaránt. Az ünnepség kezdetén felcsendült az állami és a nemzeti himnusz a Magyar Melódiák kamaraegyüttes (művészeti vezető Stefkó Antal) előadásában. Ezt követően Kovács Péter, a helyi Drugeth-gimnázium tanulója, az Ungvári 10. számú Dayka Gábor Középiskolában szervezett XV. Himnusz-mondó verseny felső korcsoportjának győztese adta elő Kölcsey Ferenc remekművét.

A jelenlévő közéleti személyiségeket, a különböző intézmények és szervezetek képviselőit, művészeket, újságírókat és érdeklődőket Dupka György, a MEKK elnöke és Annyal Gabriella, a Kárpátaljai Népművészeti és Népi Építészeti Múzeum igazgatója magyar és ukrán nyelven üdvözölték.

Ünnepi beszédet mondott Varga Ferenc ungvári magyar konzul és Jurij Hleba, a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatási Hivatal művelődési főosztályának vezetője.

Ezután Dupka György köszöntötte a tavaly októberben 80. életévét betöltött

Pomogáts Béla magyarországi irodalomtörténészt, aki a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia tiszteletbeli elnökeként átnyújtotta a társaság díszoklevelét a kárpátaljai megyeszékhelyhez kötődő vagy annak közelében élő, a nemzeti kultúra ápolásában aktív szerepet vállaló magyar értelmiségieknek.

A művészet szerepéről beszélt Borisz Kuzma, az Ukránai Képzőművészeti Szövetség kárpátaljai tagozatának elnöke és Soltész Péter, a MEKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesületének társelnöke.

Megosztotta a jelenlévőkkel ünnepi gondolatait Zubánics László, a KMMI és az Ukránai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) elnöke.

A rendezvény további részében a Magyar Melódiák kamaraegyüttes, Nagy Anikó énekes, Gerber Annelika népdalénekes, valamint Bálint Andrea és Bálint István néptáncosok szórakoztatták a közönséget, az ünnepséget záró állófogadás keretében pedig a Szabó Tibor vezette eszenyi hagyományörzők jóvoltából mindenki megkóstolhatta az Ung-vidéki magyar népi konyha finomságait.

G. D.

Amiről beszélnek

A IX. Gecsei Nemzetközi Böllerversenyen

A kárpátaljai magyarság egyik legnagyobb fesztiváljának számító Mezőgecsei Nemzetközi Böllerversenyen az idén is felélelték a régi falusi disznóvágás hagyományát. A szervezők célja a hagyományörzés mellett a vidék turisztikai életének a fellendítése volt, mivel a kelet-ukrajnai háborúról érkező hírek az elmúlt évben elijesztették a megyéből a külföldi látogatókat. A böllerversenyre ezúttal Kárpátalja különböző részeiről és külföldről is érkeztek csapatok (összesen 11).

A rendezvény második napján, szombaton már kora reggel benépesült a falusi stadion: munkához láttak a böllérek és hentesek. Miután a mesterek irigylésre méltó ügyességgel leszúrták és megperzselték a sertéseket, hozzálátottak a finomabbnál finomabb, hagyományos disznótoros ételek: a hurka, a tepertő, a kolbász, a bográcsos, a töltött káposzta elkészítéséhez.

A nap folyamán a zsűri – Bártfai Endre, a Budapesti Gazdasági Főiskola tanára, Czeglé Tibor Nyíregyházáról, Georgij Bilák Munkácsról, illetve a beregszászi Popovics Sándor zsűrielnök – járta a terepet, kóstolgatva és szemlélgetve a csapatok ételeit. Pontozták a disznóvágás egész folyamatát, a sertés leölésétől a szétbontásáig, az elkészült termékek vizsgálásakor pedig fontos szempont volt az ételek tálalása, íze, fűszerezése is.

A rendezvény zárása után sajnálatos dolog történt a helyszínen. Mester András mezőgecsei polgármester elmondása szerint 18 óra körül, amikor már a látogatók többsége távozott, két személygépkocsi érkezett. Az azokból kiszálló férfiak láncokkal, vascsövekkel és gumikalapáccsal a még ott lévő emberekre támadtak. A tömegverekedésnek tizenegy sérültje volt, négy személyt kórházba szállítottak. Egy páciénst

nyílt koponyatöréssel válságos állapotban. Az egyik férfi sérüléseit gumilövedék okozta, másokét tompa tárgy.

A rend őrei megállapították: a csetepatét a munkácsi és az ungvári résztvevők közötti szóváltás robbantotta ki. A támadás mindössze pár percig tartott, utána az elkövetők autókba ültek és elhajtottak.

A rendezvény után megkérdeztük Tarpai Józsefet, a Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács elnökét, aki elmondta: az idei verseny megrendezése egészen az utolsó napig kétséges volt – az országban uralkodó gazdasági válság, az Ukrajna keleti régiójában dúló harci cselekmények erősen megkérdőjelezték annak sikerességét.

– Meggyőződésem szerint a rendezvényt feltétlenül meg kellett tartani, hiszen az évek hosszú során át megszerzett népszerűséget könnyű elveszíteni, pedig véleményem szerint éppen a turizmus az az ágazat, amely képes a helyi költségvetések gyarapításának főbb forrásává válni – mondta Tarpai József.

Tudósítónk

Jézus dicsőséges feltámadása és megjelenései

A nagy emberek története a sírnál végződik. Haláluk után oly elzárt világba költöznek, amelyet nem ismerünk. Eltűnnek előlünk, nem látjuk, nem halljuk többé őket. Csak emléküik marad meg közöttünk, továbbá tanítványaik, tanításuk és az, amit műveltek, alkottak, és amiben tovább él halhatatlan lelküik titkos működése.

Jézus egészen más. Ahogy eredete nem hasonlít a miénkhez, halála – és az is, ami utána következik – eltér a mi halálunktól. Isten mindenható ereje megrázta a földet, elhengerítette a sírt elzáró követ és a keresztre feszített Emberfia élve, győzedelmesen támadt föl. Teste nem lesz áldozata a sír enyészetének, újra él és nem halhat meg soha többé.

Teste ugyanaz, amely átesett a szenvedések és a keresztre feszítés minden kínján, de most már örökre fölszabadult a fájdalom és az enyészet törvénye alól. Soha többé nem változik, és meg sem halhat. Az anyag törvényei nem korlátozzák már, a nehézség nem vonzza, a tér nem zárja be: kedve szerint jelenik meg és tűnik el, a teste, ha akarja látható és érzékelhető, megvannak sebhelei is, földi küzdelmeinek dicsőséges emlékei, amelyek még mennyei országában is bizonyosságot tesznek végtelen szeretetéről és győzelmeiről, amit a gonoszszágon, a bűnön aratott.

A negyven nap alatt, amíg a földön mutatkozni kívánt, a kiváltságosak – akiknek megjelent – megismerték az ember valódi rendeltetését. Látják, megértik és vallják a láthatatlan világot. Akik hisznek benne, részesei Jézus teljes dicsőségének, aki – mint a halál ura – tökéletes és halhatatlan életre támadt fel. A remény most már biztos és végtelen a benne hívő lelkekben. Tudjuk, hogy Jézus legyőzte a bűnt, a bűnnel a halált is. Most már megismerték a messiási ország utolsó titkát is, amely Mesterükben – íme: megvalósult.

Az égnek ugyanazok az angyalai szálltak le, hogy kihozzák sírjából, akik örömtől repesve fogták körül bölcsőjét is. Az apostolok hite a feltámadt Jézusban felemeli, sar-

kaiból kiforgatja a világot: és Isten ereje azért működik ezen a napon, hogy ez a hír kitéphetetlen gyökeret verjen a Messiás tanítványainak lelkében.

Jézus kereszthalála kiváltotta a levertséget, a bizonytalanságot az apostolok lelkében. A Gondviselés akarta, hogy lássák gyarlóságukat: mennyire semmik, ha nincs közöttük Jézus, hogy lelkének szeretetével buzdítsa és Atyja hatalmának erejével fel-emelje őket. Hű szolgálóinak – a szent asszonyoknak – jelenik meg először. Őket vigasztalja meg legelőbb, mert tudja, hogy fájdalmuk nagyobb, és elküldi őket, hogy megvigyék a hitet, reményt és szeretetet az elcsüggedt tanítványoknak.

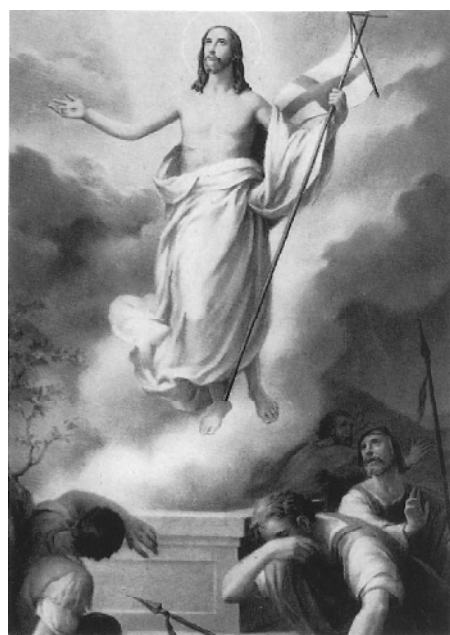
A tanítványok nem hittek sem Mária Magdolnának, sem a többi asszonynak, együgyű beszédnek tartották a hírt. De Péter mégis sietve elment a sírhoz, bement, lehajolt a fekvőhelyhez, látta a földön heverő lepedőket, hazament, csodálkozván azon, ami történt, és amit sehogy se bírt megérteni.

A Jézus halálát követő napok hangulata mélységesen sötét és komor. A kevés számú hívők mind csüggedtek, szomorúak, szinte fásultak, még a „tizenegyek” is – a legbizalmasabb tanítványok – akik, együtt lévén Mesterükkel az utolsó pillanatig, mindig lelkesen bizonygatták hitüket és hűségüket. Nagyon leverte őket, hogy Isten némán, beavatkozás nélkül nézte Jézus elítélését és keresztre feszítését. Ők az isteni hatalom és dicsőség nagyszerű jelére vártak, hogy Mesterük ellenségei csúfosan megszégyenüljenek és megkezdődjék a messiási ország aranykora. De semmi sem történt... és íme: itt áll az üres sír, amelyben néhány asszony fényes angyalokat látott – sőt az egyik (Mária Magdolna) látta magát a Mestert is. Ők viszont – a „tizenegyek” – csak a nyitott sírt látták, meg a lepedőket, amelyekbe bele volt göngyölve a test, és a fejkendőt, amely összehajtogatva hevert a sziklán.

Természetes, hogy a városban is azonnal megtudták a rendkívüli eseményeket, amelyek hírül adták a keresztre feszített próféta feltámadását. A megrettent örök lélekszakadva jelentették a dolgot a Szanhedrinnek, mire a főpapok sürgősen összehívták a Főtanácsot. Ezek elhatározták, hogy megvesztegetik az öröket, tegyenek hamis jelentést elöljáróiknak. „Mondjátok mindenütt – parancsolták az öröknek –, hogy eljövénnek tanítványai az éjjel és ellopták Őt, míg mi aludtunk, és ha ezt meghallja a helytartó, mi megbékítjük őt és kimentünk titeket.”

De az igazságot semmiféle emberi csatládság nem hamisíthatja meg.

Jézus még azon a napon, a feltámadás napján, 33. április 5-én, megjelenik a két emmauszi tanítványnak (Lk 24, 13–32), Simonnak (Lk 24, 33), majd az apostoloknak, akik a feltámadás estéjén az utolsó vacsora termében gyűltek össze. A helyiség ajtóit be voltak zárva, mert az apostolok féltek, hogy akik Mesterüket halálra adták, le fogják tartóztatni és el fogják ítélni őket is.

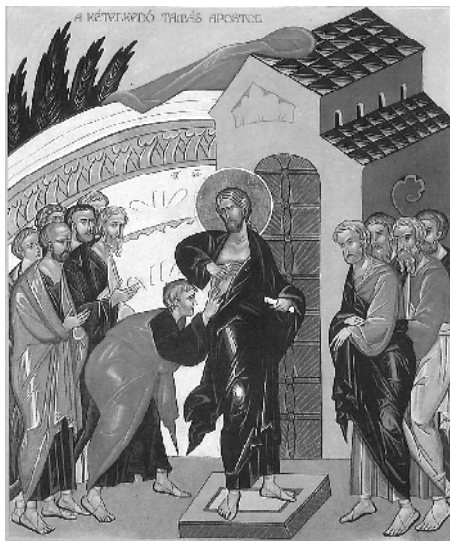

Jézus egyszer csak megjelent közöttük és köszöntötte őket: „Békesség nektek!” (Jn 14, 27). Az apostolok megijednek, azt hiszik, hogy szellemet, „hazajáró lelket” látnak. Jézus azonban megnyugtatta őket: „Nézzétek meg a kezem és a lábam! Én vagyok. Tapogassatok meg és lássátok! A szellemnek nincs húsa és csontja, de mint látjátok, nekem van.” (Lk 24, 39).

E szavakkal megmutatta kezét és oldalát, amelyek a szegek és a lándzsa nyomát viselték, és hogy még jobban megnyugtassa őket, enni kért tőlük. „Adtak neki egy darab sült halat. Fogta, és a szemük láttára evett belőle.” (Lk 24, 42), és az Úr láttára öröm töltötte el a tanítványokat.

Szent Jánostól tudjuk, hogy ezen a húsvét estén Tamás apostol nem volt ott, amikor a feltámadt Jézus megjelent az apostoloknak. Amikor tehát a tanítványok örömmel újságolták neki: „Láttuk az Urat!”, nem hajlandó hinni nekik. Nyolc nap múlva ismét együtt voltak a tanítványok, és Tamás is ott volt velük. Ekkor újra megjelent Jézus, bár az ajtó zárva volt. Belépett, és mint az első alkalommal, így szólt hozzájuk: „Békesség nektek!”, aztán Tamáshoz fordult: „Nyújtsd ide az ujjadat!”, megmutatta neki a szegek helyét. „Nézd kezem! Nyújtsd ki a kezedet és tedd oldalamba! Ne légy hitetlen, hanem hívő!”, Tamás felkiáltott: „En Uram és én Istenem!”. Hallatlan mondat ez egy vallásos zsidó szájából! Először nevezi az Újszövetségben egy tanítvány, „Istenem”-nek Jézust. Jézus rögtön válaszol is neki: „Hittél, mert láttál. Boldogok, akik nem látnak, mégis hisznek.”. Hinni annyit jelent tehát, mint Jézusban felismerni Istent. Mi, akik nem láttuk a feltámadt Jézust, örökké boldogok leszünk, ha ennek ellenére hiszünk, hogy valóban feltámadt, következőképp, hogy Ő személyesen az élet Teremtője.

Az apostolok visszatértek Galileába, megkezdtek tanúskodásukat Jézus fel-

Jézus dicsőséges feltámadása és megjelenései

■ támadása mellett, és számos tanítványt visszahoztak körükbe, akiket a Mester halála szétbontott. De nem mindnyájan hittek a Messiás feltámadásában egészen addig, amíg maga a Megváltó meg nem jelent nekik, minden eddiginél ünnepélyesebb formában.

A Tibériás tavat környező halmok egyikén megjelent több mint ötszáz testvérnek egyszerre. Őt látván, imádták, és Jézus – hozzájuk lépve – beszélt velük. Hirdette végtelen, mindenható hatalmát és tanítványainak fenntartott küldetését.

„Minden hatalom nekem adatott mennyben és a földön. Elmenvén tehát tanítsatok minden népet, megkeresztelvé őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében, tanítván őket megtartani mind, amiket parancsoltam nektek. És íme: én veletek vagyok mindennap, a világ végezetéig.”

Jézus ezekkel a szavaival kimondja az apostolkodás legfőbb jogát és hivatását. A keresztséget jelöli meg mint nagy szentséget, amely felveszi a lelkeket az isteni életbe.

Vége mindnyájuknak szól: „En veletek vagyok mindennap a világ végezetéig!”. Ezzel tudunkra adja, hogy nem csak a halált győzte le, hanem áttörte az idő és a tér korlátait is, amelyeket a természet törvényei szabnak az élőknek és halandóknak. Krisztus mindig és mindenütt jelen van híveinek körében.

Mielőtt végleg felmegy Atyja országának örömébe, még egyszer összegyűjti őket, mégpedig Jeruzsálembe. Most mind a tizenegyen együtt ülnek az asztalnál, a szent városban és Jézus megjelenik köztük.

Szemükre veti korábbi hitetlenségüket és szívük keménységét, hogy nem hittek azoknak, akik látták őt feltámadása után. Ez a szemrehányás nem csupán a tizenegyeket szól, hanem a késői századoknak és mindazoknak, akik visszatartják a Megváltó tanításait és az Evangéliumokat, amelyek az Üdvözítő életét, halálát, feltámadását s az örök élet hitét és reményét hirdetik. Aztán emlékeztükbe idézi mindazt, amit tanított, amíg közöttük élt. És hogybátorítsa őket, megmagyarázza a rájuk szálló isteni erő hatalmát.

Ezek után kivitte a tizenegyet Betánia felé az Olajfák hegyére. Itt kezdődött a halál gyötrelmével a szenvedése: innen akarja elhagyni a világot – innen akar felszállni az örök dicsőségbe – a város fölött, amely üldözte és keresztre feszítette, őrizte sírját és nem sejtette a kereszty győzelmét az egész világon!

A tizenegy mind itt volt, de rajtuk kívül még számos hívó és tanítvány is elkísérte az Urat.

„Veszítetek majd a reátok leszálló Szentléleknek erejét – biztatja őket – és tanúim lesztek Jeruzsálemben és egész Júdeában, Szamariában és a föld határáig...”. Ezek voltak utolsó szavai. Kezeit felemelve, megáldja őket, és... szemük láttára felemelkedik és felhő vevé fel Őt szemük elől.

A menny megnyílt: Isten országa meg volt alapítva. Kezdődik Jézus diadala, aki csak azért hagyja el a földet, hogy megmentsen és megszabadítsa a gonosztól. Legyőzte a világot.

„Ezeket pedig azért írták le, hogy higgyétek, hogy Jézus a Krisztus, az Isten Fia, és a hit által az Ő nevében életetek legyen.” (Jn.20, 31).

Hrabár Tamás
emeritus gör.kat. áldozópap
stavrophor protoierej

Források:

Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgata alapján. Budapest, 1997.

P. Didon, „Jézus élete”. Párizs, Budapest, 1935.

„Krisztus közöttünk” (Dieu est vivant). Párizs, 1979., Budapest, 1984.

Isten mégis keres és szeret téged

A misszióban szolgáló testvérek olykor tapasztalják, hogy sokan vannak, akik még hallani sem akarnak templomról, Istenről és az Ő Fiáról. Isten mindezek ellenére őket is, mint ahogy minket is keres és szeret. Annak ellenére szeret, hogy sokszor hátat fordítunk Neki és Jézus Krisztusnak, és az Ő kárpátaljai gyülekezeteinek is. A Bibliában ezt olvashatjuk: „Isten azonban abban mutatta meg rajtunk a szeretetét, hogy Krisztus már akkor meghalt értünk, amikor bűnösök voltunk.” (Róm 5,8). Aztán Pál apostol által meg is erősíti, hogy „Igaz ez a beszéd, és teljes elfogadásra méltó, hogy Jézus Krisztus azért jött el a világba, hogy a bűnösöket üdvözítse, akik közül az első én vagyok.” (1 Tim 1,15). Igen, Isten annak ellenére keres és szeret bennünket, hogy hallani sem akarunk Róla. Így volt ez a tékozló fiúval is, aki a Biblia szerint bűnös gögijében hátat fordított Istennek és a saját szüleinek is. A mai szóval kifejezve elment élvezni a világ csábító gyönyöreit. A tékozló fiú apjának szeretete mégsem szűnt meg iránta, sőt amikor csalódottan és kisemmizve hazatért, az apja tárt karokkal és szeretettel várta. Krisztus is ilyen szeretettel szeret minden bűnös embert, és reménység szerint győzedelmeskedni is fog a keményszívűségünk felett.

Kraft említ egy példát, amely szerint egy koldus kopogtatott a család ajtaján. Mivel a szülők a konyhában dolgoztak, aprócska kislányuk nyitott ajtót. A koldus legnagyobb meglepetésére a kislány azt kérdezte a szegény embertől: „Te is szereted az Ur Jézust”? A meglepett koldus nem válaszolt, mire a kislány azt mondta: „Ha te nem is szereted Őt, az Ur Jézus annak ellenére szeret téged”. Ekkor beszaladt a szobába és odaadta neki a megtakarított pénzét, és ezt mondta neki: „Isten mégis szeret téged!”. A meglepett koldus elment, majd a lelkiileg megkeseredett ember egy idő múlva levelet küldött a kislány családjának. Ezt írta: „Amikor elmentem Önöktől, a fülemben mindig ott csengett, amit a kislányuk mondott: Isten mégis szeret téged! Ez annyira átvált a szívemet, hogy én is átadtam életemet Jézusnak. Köszönöm a kislányuknak az Isten szeretetéről szóló üzenetet”.

Erről a szeretetről szeretném neked elmondani: Isten annak ellenére keres és szeret bennünket, téged és engem is, hogy nem érdemeljük meg. Nem szabad Isten irántunk való jóságát és szeretetét elutasítanunk. A Róm 2,4–5-ben ezt olvashatjuk: „Vagy megveded jóságának, elnézésének és türelmének gazdagságát, és nem veszed tudomásul, hogy téged az Isten jósága megtérésre ösztönöz? Te azonban kemény szívvel és megtérés nélkül gyűjtesz magadnak haragot a harag napjára, amikor az Isten nyilvánvalóvá teszi, hogy igazságosan ítél.”

János evangélista ezt írta Jézus szeretetéről: „Szeressétek egymást: ahogyan én szeretlek titeket, ti is úgy szeressétek egymást!” (Ján. 13,34). Erről a témáról többnyire csak olvasni szeretünk, de kérdés, meg tudjuk-e élni? Nagyon fontos kérdés: hogyan szeressünk? Mit jelent a mi mindennapi életünkben a szeretet? Jézus azt mondta: „Ahogyan én szeretlek titeket, ti is úgy szeressétek egymást.” Tehát Jézus XXI. századi tanítványai előtt is van követhető példa. Hogyan szerette Jézus a tanítványait? Személyválogatás nélkül szerette Júdást is, pedig tudta, hogy el fogja őt árulni. Szerette Pétert is, a hirtelen természetű, a nagy fogadkozással ellenére őt háromszor is megtagadó tanítványt. És szerette a mindig kételkedő Tamást is, aki Mesterének feltámadása után úgy szólt, mint sok mai bűnös ember: hiszem, ha látom a sebeit. Én az Örömhírt szeretném elmondani, ami mindnyájunknak szól: Isten az Ő Fia által minden hibánk, bűneink, gyarlóságaink ellenére is szeret minket. Örülünk tehát, mert Jézus úgy szeretett minket, hogy életét adta bűneinkért. Adjunk ezért hálát Neki! Ettől a szeretettől ugyanis senki és semmi el nem választhat minket. Törekednünk kell azonban arra, hogy ne csak elvárjuk az Ur szeretetét, hanem adjuk is tovább. Úgy, ahogyan ezt Tőle és az előbb említett kislánytól is láhattuk, és Pál apostol csodálatos Szeretet Himnuszában (1 Kor. 13. rész) olvashatunk róla.

Kövessük tehát ennek a koldusnak a példáját, és adjuk át szívünket a testté lett Igének: Jézusnak, Aki az Ő drága vérével a mi bűneinkért tökéletesen eleget tett ama golgotai kereszten, s kifizette bűneink számláját, anélkül, hogy ezt bárki elfogadná. Tegyük le a mi bűneinket az Ur keresztre elé, és bűnbocsánatot nyerhetünk, s az Ő szeretetének gazdagságában megtalálhatjuk életünk célját: az Ő követését.

Orosz Károly pópresbíter, Vecsés

KÁRPÁTALJA EST CSÖMÖRÖN

2015. január 17-én a csömöri Petőfi Sándor Művelődési Ház a magyar kultúra napja alkalmából Kárpátalja-estre invitálta a vendégeket. A szép számban megjelent érdeklődőket a határon túli magyar régió kulturális és művészeti életének több képviselője, valamint hazai népszerűsítői ismertették meg Kárpátalja tájaival és az ottani magyarság művelődési életével.

A megjelenteket Eperjesi Csaba művelődésszervező köszöntötte, majd felkérte Debreceni Mihályt, az MTVA szerkesztőjét, hogy nyissa meg Kovács Sándor Kárpátaljáról elszármazott tanár és író *Kárpátalja tájai és nevezetességei* című fotókiállítását. Sándor, betegsége miatt, sajnos nem tudott személyesen részt venni a rendezvényen, de fényképei és az *Ahol a Tisza születik* című csodálatosan szép filmetűdje által közel került a közönséghez.

A kárpátaljai magyar irodalom alkotóit Füzesi Magda költő képviselte. *Kagylóének* című verseskötetéből olvasta fel verseit a hallgatóság örömeire.

Kiss Sándor, a *Reformátusok Lapja* újságírója Budai Ákos, Elbe István és Tóth Anikó szerzőkkel a Ketzal Kiadó gondozásában megjelent *Kárpátalja* útikönyvről beszélgetett. A jelenlévők nemcsak a könyvet ismerhették meg, hanem közeli képet kaphattak az ottani magyarok életéről is a szerzők személyes emlékei, történeteik alapján.

Úde színfoltja volt az estnek a Kárpátaljai Megyei Magyar Dramai Színház (Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház) két művésze, Domáreckájá Júlia és Tarpai Viktória fellépése. Bemutat-

ták színházuk életét, eseményeit, majd kárpátaljai magyar költők verseit szavalták. A két művészno igencsak megdobogtatta a résztvevők szívét...

A helyi magyar nyelvű sajtó múltját és a jelenlegi helyzetet Debreceni Mihály, a *Kárpát Expressz* című tévéműsor szerkesztője, Füzesi Magda, a *Beregi Hírlap* egykori főszerkesztője, Balogh József és Kmetty Attila, a *Kárpáti Igaz Szó* megyei napilap volt munkatársai mutatták be. Füzesi Magda, a *Kárpátaljai Hirmondó* főszerkesztője a szülőföldről Magyarországra áttelepültek és az otthon maradtak számára kapocsként létező folyóiratról is szólt.

Az est második részében az érdeklődők kárpátaljai ételeket és italokat kóstolhattak. Nagy sikert aratott az elmaradhatatlan lakodalmi töltött káposzta, a pelmenyi (húsos derelye), a grecska (hajdina) vargányás szósszal, a vinegret saláta, a sütemények. Az ételek mellé vodkát, kvaszt és nyírfalevet kínáltak.

A jó hangulatról és a talpalávalóról a BorzsaVári Népi Zenekar gondoskodott Kovács Sándor vezetésével. Lőrincz Sándor a táncleányokat segített elsajátítani a tánccház résztvevőinek.

A csömöriek a magyar kultúra napja alkalmából ablakot nyitottak Kárpátalja felé azok számára, akik még nem jártak ott, és felelevenítették a szép emlékeket azok számára, akik onnan települtek át vagy vendégként, turistaként jártak e gyönyörű vidéken.

Dr. Bándiné Tóth Klára
Csömör

Fotó: Vargosz Gábor, Elbe István

Tisztújító közgyűlést tartott az UMDSZ

Az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) december 13-án Beregszászban tartotta 21., tisztújító közgyűlését. A tisztújításra azért került sor, mert Gajdos István korábbi elnök idén júniusban lemondott.

Gajdos István beszámolójában először két éves parlamenti képviselői tevékenységét ismertette, majd értékelte az UMDSZ elnökeként 12 éven át végzett munkáját. A beszámolóhoz többen hozzászóltak, köztük Szabó Árpád, a Beregszászi Magyar Gimnázium igazgatója, aki a kárpátaljai, ezen belül a beregszászi járási magyar oktatás helyzetét elemezte.

A közgyűlést számos külföldi (magyarországi, erdélyi, felvidéki) magas rangú vendég megtisztelte jelenlétével. Levélben köszöntötte a fórumot Potápi Árpád János, a Miniszterelnöki Hivatal nemzetpolitikáért felelős államtitkára, valamint Tóbiás József, a Magyar Szocialista Párt (MSZP) elnöke. A Jobbik Magyarországi Mozgalom nevében Apáti István, a párt elnökhelyettese, országgyűlési képviselő, a Lehet Más a Politika (LMP) nevében Meszerics Tamás, a párt európai parlamenti képviselője, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) nevében Kereskényi Gábor parlamenti képviselő, a felvidéki Magyar Közösség Pártja (MKP) nevében Köteles László parlamenti képviselő köszöntötte az UMDSZ közgyűlését.

A felszólalások után került sor a tisztújításra. Az elnök és az elnökségi tagok megválasztásához a küldöttek kétharmadának támogatása szükséges. Az ülésre 246 küldött regisztrált. Az alapszervezetek által az elnöki tisztségre jelölt Zubánics Lászlóra (aki Gajdos István lemondásától megbízottként látta el az elnöki teendőket) 210 küldött adta szavazatát. A 43 éves történész, az Ungvári Nemzeti Egyetem magyar karának tanára és dékánhelyettese, eddig az UMDSZ Nemzeti Tanácsának elnöke volt. Új elnökként az UMDSZ működésének aktivizálását nevezte meg fő céljaként.

Zubánics László kezdeményezésére kibővítették az UMDSZ elnökségét: ezentúl 4 helyett 8 alelnök segíti az elnök munkáját (Bakancsos László, Dánics Éva, Doma István, Kocsis Mária, Kőszeghy Elemér, Péter Csaba, dr. Spenik Sándor, Tóth Miklós, Vass Tibor), elnökségi tagok lettek továbbá a járási szervezetek elnökei (Beregszászi járás: Horváth László, Ungvári járás: Kőszeghy Mária, Munkácsi járás: Máté Gyula, Nagyszőlősi járás: Tóth Bálint, Técsői járás: Ambrus Pál). Az elnökség tagja Tóth Mihály, az UMDSZ tiszteletbeli elnöke (akit megerősítettek tisztségében) és az Ukrajnai Magyar Nemzeti Tanács elnöke, aki mostantól Gajdos István.

Az UMDSZ közgyűlése nyilatkozat elfogadásával zárult.

Beregszászi

Táncház és folk-kocsmá – Téltemetés Kárpátalján

Téltemető táncházat tartottak a hamvazószerda előtti napokban Ungváron és Beregszászban. Aházigazdák, Várad Enikő és Jakab István célja: meghonosítani vidékünkön a folk-kocsmá fogalmát.

Az ungvári esemény helyszíne a Vár-alja kávézó volt. Autentikus berendezése és a tulajdonos rendhagyó programok

tanárok, de az utcáról betévedt fiatalok is szívesen beálltak elsajátítani a különböző tájegységek tánclepedőit.

A belépés mindkét helyszínen díjtalan volt, a program a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség és a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet támogatásával valósult meg.

Beregszászban az Arany Páva Pubban csendült fel a magyar muzsikaszó a Bürkös zenekar tolmácsolásában február 17-én. A vidám hangok nyomán gyorsan megtelt étellel, jókedvvel a kis terem. Szakképzős és főiskolás diákok,

A szervezők reményei szerint nem utoljára ropták együtt a táncos lábú fiatalok, s a folk-kocsmá neve hamarosan nem fog idegenül csengeni a kárpátaljai fül számára.

Népzene és néptáncos képzés Beregszászban

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Pál István „Szalonna” és bandája, valamint a Hagyományok Háza másodszor is útjára indította a Kárpátaljai Népzene és Néptáncos, Népi Énekes Mesterképzést.

A tanfolyamot idén is havi rendszerességgel rendezik meg a Rákóczi-főiskolán. A képzésen való részvétel ingyenes. Az oktatók: Pál Eszter (ének), Fundák Kristóf és Fundák-Kaszai Lili (tánc), Pál István „Szalonna” és Péter Tamás (hegedű), Karacs Gyula (brácsa) és Doór Róbert (nagybőgő). A képzésről szóló okleveleket 2015 júliusában, a tiszapéterfalvai népzenei, néptánc- és kézműves tábor keretein belül adják majd át.

A mesterképzés január 18-án startolt, a második alkalomra február 21-én került sor.

A rendezvénysorozat megnyitóján Pál István „Szalonna” elmondta, hogy a képzést három éven keresztül szeretnék megszervezni fél év tanítással és fél év gyakorlati idővel. Ezután hivatalosan is elindulna Kárpátalján a néptánc és a népzene oktatása, a mesterképzés résztvevői pedig rendszeresen tartanának táncházakat.

(Forrás: Kárpátalja.ma)

Kiállítás Brüsszelben

December 9-én a brüsszeli Balassi Intézet adott otthont a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Lehoczky Tivadar Intézete által készített, a kárpátaljai „málenkij robot”-nak emléket állító kiállítás megnyitójának. A program az Európai Néppárt Fidesz–KDNP európai parlamenti képviselőcsoportjának támogatásával valósult meg. A rendezvényt a beregszászi Bocskor Andrea, az Európai Néppárt fideszes képviselője nyitotta meg, majd kerekasztal-beszélgetésen dr. Stark Tamás, az MTA Történettudományi Intézetének tudományos főmunkatársa és Molnár D. Erzsébet, a Rákóczi-főiskola Lehoczky Tivadar Intézetének munkatársa számoltak be kutatásaik eredményeiről, illetve válaszoltak az érdeklődők kérdéseire.

Keresztény Tudományos Diákköri Konferencia

Február 26-án a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán (II. RF KMF) működő görögkatolikus lelkészszeg, a Görög-Kör második alkalommal szervezett Keresztény Tudományos Diákköri Konferenciát a beregszászi intézményben. A konferencián a főiskola, az Ungvári Nemzeti Egyetem (UNE), a Szent Atanáz Görögkatolikus Hit-tudományi Főiskola (SZAGHF), a Debreceni Egyetem, az ELTE, a Károli Gáspár Református Egyetem (KGRE) és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem (PPKE) hallgatói vettek részt.

Tanácskoztak a Gulag-kutatók

Február 25-én a Gulágkutatók Nemzetközi Társasága *Trauma és Tabu. 70 éve történt – Málenkij robot* címmel nagy érdeklődést kiváltó emlékkonferenciát szervezett az Országház Felsőházi üléstermében. A megjelenteket Majorszki András, a Gulág-kutatók Nemzetközi Társaságának elnöke, Rétvári Bence, az Emberi Erőforrások Minisztériumának parlamenti államtitkára, Gulyás Gergely, a parlament alelnöke üdvözlötték. Többek között előadást tartott Bogárn Zsolt (GULAG, GUPVI, málenkij robot), Schmidt Mária (Nemzetiszocializmus, kommunizmus, táborok), Máthé Aron (Málenkij robot, emlék, emlékezet), Stark Tamás (Málenkij robot Magyarországon), Murádin János Kristóf (Málenkij robot Erdélyben). Kárpátalját három képviselték. Dupka György (Málenkij robot Kárpátalján) társelőadóként megszólaltatta a Budapesten élő Fóris Kálmán 90 éves tiszabökényi túlélőt. Az elhangzottakat Molnár D. Erzsébet (Málenkij robot Kárpátalján és a Felvidéken), a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola kutatója készítette ki. A rendezvény keretében a konferencia résztvevői találkoztak a túlélőkkel. Ezután emlékménetet indult az Országháztól a Honvéd téri Gulag-emlékműhöz, ahol a jelenlévők koszorúzással egybekötött megemlékezést tartottak.

TRIANON KÁRPÁTALJAI VÉRTANÚJA

Engedjék meg az olvasók, hogy mártírhalálának – 1919. március 7. – évfordulója alkalmából megemlékezzem Posch (Pós) Alajos újságíróról.

Posch (Pós) Alajos 1884. szeptember 24-én született Németgyirőn – akkor Vas megyei, ma Deutscherisdorf ausztriai-burgenlandi – faluban. Felsőkereskedelmi iskolai érettségi és államszámviteli vizsgálat után Makón működött, mint számgyakorok. Nemi kerülővel 1910-ben Ungvárra került a magyar királyi állami pénzügyigazgatóság számvevőségéhez. 1919-ben a pénzügyminiszter számvizsgálóvá léptette elő.

Az újságírást már Makón megkezdte, a *Makói Hírlap* segédszerkesztője volt. Ungvárra kerülve – 1910. április elején – az *Ung* belső munkatársának szegődött. Pós Alajos, Pósián, P. A., p. a. néven és betűkkel jelzett cikkei népszerűkké lettek, és népszerűvé tették az újságíró is. Az úri házaknál szívesen látott vendég volt a vidám fiatalember.

Nem volt az a kis esemény, amelyből Posch nem tudott volna szellemes közleményt alkotni. Ő honosította meg az *Ung* című lapban az *Ungi riportokat*. Cikkei megörökítették a püspöki rezidenciát, a siketnéma intézetet, az ungvári várat, a bábaképző intézetet. De írt a percsenyi vegyigárról, az agyagipari szakiskoláról, a földrengésjelző obszervatóriumról és a meteorológiai állomásról is. Tárca cikkei is élvezetes csemegék voltak az *Ung* hasábjain, szinte élő alakokat varázsolt az olvasók elé. A legfinomabb csipke könnyűségével írta a *Hírek* élére kerülő első híreket, köztük *Egy ungvári kislány* jelszél a *Leányleveleket*.

De ő jegyezte a *Tarka krónikákat*, ő vezette a színházi rovatot is. Az újság egy időben a vezércikk előtt, a tárca felett, ún. fejcikket közölt, ezeket Posch (Pós) harmadmagával írta.

Mindent egybevetve azonban a legjobb és legnagyobb a riportban volt. Itt csillogtatta meg elméjét és humorát. Kortárs újságíró kollégái állítják, ha – tervei szerint – Budapestre kerül, valamelyik előkelőbb napilapnak ismert nevű újságírója s az egész ország kedvence lett volna.

Nem csak írt, szípköröző szellemességgel konferált is.

De mi is történt azon a tragikus 1919. március 7-én? Számlavizsgálói kinevezést kapott a pénzügyminisztertől, hiszen hírlapírói munkája mellett végezte hivatali kötelezettségeit is. A kinevezés hírére halála

napjának reggelén azt mondta kollégáinak: „A napokban felmegyek Budapestre és áthelyeztetem magamat a minisztériumba.”. Szívszorító dolog, hogy tervét már nem valósíthatta meg.

Idézzünk az *Ung* című napilapból: „Pénteken nevenapja volt Masaryk Tamásnak, a cseh-szlovák köztársaság elnökének. Fáklyásmenettel katonai zenekar járta be a várost... (Este 9 órakor) a Széchenyi térre (értek) itt a cseh-szlovák himnusz adta elő. Ez alkalommal történt, hogy a Millennium kávéház előtt álló Pós Alajos állítólag valami megjegyzést tett (hogy mit azt nem tudjuk), mire a katonák ütni kezdték, többen pedig bajonettel összeszurkálták. A megsebesített Póst közrefogták a katonák és a kaszárnya felé vezették. Némelyek szerint a Hajnal utca bejárata előtt a vérvesztés következtében összeesett. De mire a katonai kórházhoz értek, már halott volt. Mások szerint a katonai kórházban halt meg. A megdöbbentő eset híre nagy lehangolt-ságot és részvétet váltott ki a közönség körében. ...a polgármesteri teendőkkal megbízott Hamuth János tanácsos vezetése alatt egy küldöttség jelent meg (a megszálló cseh-szlovák csapatokat vezető olasz) Ciaffi ezredes előtt.”.

Dupka György, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége (MÉKK) elnöke a nemzeti összetartozás napja alkalmából koszorút helyez el a városba 1919-ben bevonult csehszlovák haderő katonái által meggyilkolt Posch Alajos mártír újságíró sírjánál az ungvári Kálvária temetőben 2014. június 4-én
(MTI Fotó: Nemes János)

Mint később a város katonai parancsnoka által elrendelt kivizsgálás során kiderült, nem ő gúnyolódott, hanem egy mellette lévő beteg, nyomorék ember. Ez azonban nem mentette meg Posch (Pós) Alajost a vértanúságtól. A vizsgálat során kiderült, hogy 28 halálos szúrást ejtettek rajta a katonai szuronyok, nem is beszélve a számtalan zúzdásról.

Felesége, Zachár Mária és leánya,

Posch Gabriella – aki ekkor 4 éves volt – kollégái, tisztársai, Ungvár város községe gyászolták. A helyi lapon kívül megemlékeztek róla a fővárosi újságok is, a *Pester Lloyd (Morgenblatter)*, a *Népszava*, az *Alkotmány*, a *Budapesti Hírlap*.

Zachár Mária szervi szív baja az átélt szörnyűségek hatására súlyosbodott, és nemsokára ő is meghalt. Gabriella árván maradt, gyámja nagyapja, Zachár Jakab lett. Posch (Pós) Alajos csekélyke hagyatékából az Eggert Agoston st. galleni püspök *A keresztény apa* című imádságos könyve rávilágít az újságíró lelkületére.

Emlékét maga választotta szűkebb pátriájában őrizni. Először dr. Gortvay Erzsébet ungvári professzor asszony beszélt róla egy riportban, amely a '90-es évek elején a Kossuth rádióban volt hallható. Egy másik riport a Duna TV-ben hangzott el. Sírjánál rendszeres megemlékezést tartanak a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI), a Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzetiségi Köre, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének (MÉKK), a Társaság a Kárpát-medence Magyarágáért Közhasznú Egyesület elnökei, küldöttei.

Mártírsága megérdemli, hogy országosan ismerjék meg mártírhalálát, tanúságul, mire vezet az esztelen nacionalizmus által vezérelt erőszak. Hogy mi a hazaszeretet, azt Posch (Pós) Alajos igazán tudta.

Bár a szégyenletes trianoni békediktátumot csak 1920. június 4-én írták alá, a környező államok haderőinek bevonulását a belgrádi egyezmény – amelyet 1918. november 13-án, 23 óra 15 perckor írt alá Linder Béla, a magyar kormány megbízottja – lehetővé tette. Ebben Magyarország hozzájárul a demarkációs vonalak és demilitarizált övezetek antant-csapatok általi megszállásához. Ennek lett mártírhalála Posch (Pós) Alajos.

És hogy miért én írom ezt a megemlékezést? Mert Posch (Pós) Alajos a nagyapám volt, Gabriella lánya pedig édesanyám. Unokaként én vagyok a legidősebb egyenes ági leszármazottja.

Dr. Nyulászi András
sebész-traumatológus főorvos,
Budapest

Források:

Deák Gyula 1940. január 14-én tartott emlékbeszéde a Gyöngyösi Irodalmi Társaság felolvasó ülésén.

A Kárpáti Igaz Szó 2010. június 5-i on-line száma.

Ungvári Művészeti Hetek (1941. május 17. – június 8.)

Székesfehérvár, Győr, Kassa, Nyíregyháza, Pécs után 1941 nyarán Ungvár volt az országos művészeti hetek 6. állomása. Elképzelték, hogy a trianoni elszakíttóság után megélt két évtizedes kulturális vegetáció végeztével mennyire fontos lehetett Ungvár lakosságának életében ez a rendezvénysorozat. A város nagy megtiszteltetésnek tartotta, hogy országos eseményt láthat vendégül. Május 17-én irodalmi és zenei est keretében Harsányi Zsolt író mondott nyitóbeszédet. Műsort adtak a budapesti Operaház és a Nemzeti Színház művészei. Kiállítások zajlottak. Május 25-én a Kárpátaljai Tudományos Társaság díszközgyűlésén felszólalt többek között Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter, aki kinyilvánította, hogy „a magyar életközösség keretében a ruszinság népi egyed s mintilyennek joga van a maga népisége, nyelve, műveltsége, életformája fenntartásához s további ápolásához”.

Mielőtt a művészeti hetek programjáról beszelnénk, essék szó Ungvár kulturális és művészeti életéről, hagyományairól. A település a II. világháború előtt a magyar–ruszin nyelvhatáron létezett, így a kultúrák kölcsönhatása, a különböző népek együttélése természetes folyamat volt. Ungvár iskolaváros volt, ahol gimnáziumok, polgári iskolák, tanítóképző, felsőfokú kereskedelmi, ipari és zeneiskola, valamint görögkatolikus papi szeminárium működött. Felmerült az agyagipari iskola visszaállítása, erdészeti, fém- és faipari szakiskolák létesítése, de szóba került egy felsőfokú tanintézet alapítása is. Az elemi oktatást annak idején Drugeth Miklós kezdeményezte, amikor 1384-ben a pálosoknak kolostort alapított: a szerzetesek oktatták itt a betűvetést.

Ungvárnak a múlt század elején csak könyvtára volt, múzeuma és képtára nem. Szükségessé vált otthont teremteni ez utóbbi intézményeknek is, hogy bemutathassák a táj muzeális kincseit és művészeti tárgyait. 1941-ben felmerült, hogy a gyönyörű fekvésű és részben ép Drugeth-vár termeit kulturális célokra használják fel.

A magyar mellett a ruszin kultúra és művészet is népszerű volt: Manajló Tivadar festőművész például országos hírnévnek örvendett. A ruszin nép szakrális művészetéhez szorosan kapcsolódnak a csodálatos fatemplomok és a templomi festészet. Roskovics Ignácot és Boksay Józsefet egyházi festőkként is számon tartották. Kárpátalja természeti szépsége sok tehetséges festőt meghílt. E vidékről származott Munkácsy Mihály, a magyar festészet büszkesége, itt alkotott Hollósy Simon, Erdélyi Béla, Boksay József, Grabovszky Emil, Ijjász

Gyula, Koczka András, Soltész Zoltán. Ungváron végezte iskoláit Csontváry Kosztka Tivadar. A Nagybereznáról származó Szamovolszky Ödön készítette el Ungvár első köztéri szobrát, az 1909-ben a Drugeth Gimnázium épülete előtt közadakozásból felállított Dayka Gábor-szobrot.

Egyházi zeneszerzők is működtek Kárpátalján. Boksay János és Csucska Elek több misét írt. Nemcsak az országban, hanem külföldön is híres volt az ungvári görögkatolikus papnövendékek püspöki székesegyházi énekkara. A Verhovina kórus is magas művészeti értéket képviselt, nagy sikerrel lépett fel Budapesten és más városokban. A kárpátaljai zenészek között nagyon híres volt Plotényi Nándor hegedűművész, aki Liszt Ferencel végigkoncertezett Európát. Nagy szerepet játszott a zenei élet alakulásában Zádor zenészdinasztia. Híres zongoratanárok működtek Ungváron, köztük Gergelyné és Voszka Károly. Ungvár és Kárpátalja az irodalom terén is

harcban címmel pedig Aggházy Kamill dr. tartott előadást. Zeneművek is elhangzottak az esten, köztük Erkel Ferenc *Bánk bán* című operájából a *Hazám, hazám...* kezdetű leghíresebb ária, Kacsóh Pongrác *Rákóczi* című daljátékából a *Rákóczi kesergője*, régi kurucdalok. Dayka Gábor, Kazinczy Ferenc, Kölcsey Ferenc, Petőfi Sándor, Krúdy Gyula alkotásai is szerepeltek az est műsorán. Május 18-án képzőművészeti, textil- és könyvkiállítás ünnepélyes megnyitója, valamint egyházzenei hangverseny várta az érdeklődőket.

Sok híres festőművész vásznait láthatta a közönség. A kárpátaljaiak közül Boksay József, Erdélyi Béla, Koczka András, Manajló Tivadar állított ki képeket, az országos hírű festők közül mások mellett Aba-Novák Vilmos, Bernáth Aurél, Egry József, Ferenczy Valér, Kmetty János, Molnár C. Pál, Szőnyi István, a szobrászok közül Ferenczy Béni és Szervátius Jenő hozta el Ungvárra munkáit.

A könyvkiállítást a Magyar Könyvkiadók és Könyvkereskedők Országos Egyesülete szervezte. Az egyházzenei hangversenyt a görögkatolikus székesegyházban tartották. A művészeti napok keretében előadás hangzott el a magyar textilművészetről, az Egyesült Magyar Amatőrfényképezők Országos Szövetsége a művészi színes fényképről érkezett, fórumot rendeztek arról, milyen helyet foglal el Ungvár és Kárpátalja a magyar zenekultúrában, ankétot tartottak *Városépítéssel és művészet* címmel, nagyszabású világzenei hangversenyre is sor került, amelynek keretében Sarasate-, Hubay-, Cesar Franck-, Chopin-, Mozart-, Bartók-, Kodály-, Dohnányi-, Liszt-zenedarabok csendültek fel.

Június 7-én és 8-án az ungvári Városi Színházban a Nemzeti Színház társulata bemutatta Madách Imre *Az ember tragédiája* című darabját, amelyben a kor ismert színészei játszottak: Adámot Szabó Sándor, Évát Lukács Margit, Lucifert Kovács Károly személyesítette meg. Színpadra lépett Balázs Samu, Major Tamás, Újlaki László, Ungvári László, Várkonyi Zoltán is. Mivel Ungvárnak nem volt állandó színháztársulata, ez a program nagyon nagy érdeklődést váltott ki.

A művészeti hetek nemcsak Ungvár, de egész Kárpátalja lakosságára hatással voltak. A fórumokon részletesen foglalkoztak a vidék művelődési életével, a nemzetek békés együttélésével, hangsúlyozva a kultúrák kölcsönhatását. A helyi sajtó folyamatosan beszámolt az eseményekről. A város és a környék magyar és ruszin lakossága a rendezvénysorozatot kitüntetésnek és ajándéknak könyvelte el.

**Zólyominé Vékassy Ilona,
a Kárpátaljai Szövetség
Bercsényi Miklós Alapítványának
elnöke**

adott a hazának tehetségeket. Ungváron született Gyöngyösi István, itt tanított a gimnáziumban Dayka Gábor, Szabó Dezső. Az irodalmárok 1906 óta a Gyöngyösi Irodalmi Társaságba tömörültek. A Társaság tagja volt Bárd Miklós, Fülöp Árpád, Mécs László, Dienes Adorján. Külön meg kell említenünk Bacsinszky András püspököt, Lucskay Mihályt, Firczak Gyulát, akik Ungváron írták meg a Ruszin irodalomban leghíresebb műveit, legnagyobb részt történelmi tanulmányokat.

A fentiekből látszik, hogy Kárpátalján pezsgő kulturális élet volt, és Ungvár lakossága hangyaszerzővel tevékenykedett a kultúra területén. Nyilván ez is közrejátszott abban, hogy a település lehetett az országos művészeti hetek 6. állomása.

Beszéljünk egy kicsit a rendezvénysorozat programjairól. Mint fentebb említettük, május 17-én a Városi Színházban az irodalmi esten Harsányi Zsolt nyitotta meg a művészeti heteket. Felolvasó volt a híres színész, Berki Lili is. *Ungvár környékének irodalmi vonatkozásai* címmel Cs. Szabó László, *Ungvár és vidéke a szabadság-*

Madár János

Váci Mihály időszerűsége *

Váci Mihály (Nyíregyháza–Ókisteleki szőlő, 1924. december 25. – Hanoi, 1970. április 16.) másfél évtized alatt teremtett hatalmas költészetet. Alig van ehhez hasonló példa a magyar irodalomban, hogy valaki ilyen rövid idő alatt maradandó életművet alkosson. Talán Petőfi Sándort és József Attilát rokoníthatjuk ilyen értelemben, hiszen nekik is csupán néhány évtizedet adott a sors, hogy zseniális tehetségüket egyetemes érvényű szintézisben összegezzék. Mindhárom alkotó megkerülhetetlen érvénnyel, hitelességgel szól a népről, a szegénységről, az emberi kiszolgáltatottságról. Nem túlzás, ha azt állítjuk, hogy Váci Mihály ebben a szellemi-költői vonulatban méltó örökösként viszi tovább a forradalmi lángolást, perlekedést és az elesettek hűségese képviselést.

Már a kötetcímeinek pusztá kifejező-rejében felfedezhetjük azt a mélységes elkötelezettséget, amellyel – *Asokaság fia*ként – harcol a kitaszítottakért, a szegényekért: *Ereszalja; Bodza; Szegények hatalma; Kelet felől; Akác a forgószélben; Eső a homokra; A sokaság fia* stb. Könnyű felfedezni e könyvek olvasásakor, hogy valamennyinek háttérben a nyírségi táj, a szőke város, Nyíregyháza az elemi forrás. A nehéz gyermekkor, a kések közt szenvedő fájdalmak életre szóló megindítása olyan hatalmas életteret nyitott költészete előtt, amely az országos gondok felvállalását is jelentette. Belső hit, segítő szeretettel vezérelt emberként képes volt megértetni országos körökben – és képviselőként a Parlamentben is –, hogy a vidéken élő emberek helyzete már-már elviselhetetlen. A tanyák, falvak Isten háta

mögötti világában élő gyerekek sorsát is látva szorgalmazta a tanyai kollégiumok létesítését. Ez az intézményrendszer az ő nevéhez kötődik, hiszen nemcsak Nyíregyházán, Nyírszőlősen, hanem az országban számtalan helyen létesült az ő kezdeményezésére ilyen kollégium.

Mint tanító, mint néptanító, közéleti ember, politikus és költő sok oldalról látta azt a súlyos problémakört, amely az egypártrendszer idején fizikailag és szellemileg egyaránt nyomorította az embert. Gondoljunk csak a *Méltó hatalmat; Mi ránk hasonlít, kommunizmus; Te bolond* és más fontos verseire. E költeményekben nyíltan harcolt a túlkapások ellen, rámutatott a társadalmi hibákra. Nagyon szomorú, hogy éppen e verseknek a félremagyarázásával próbálták, próbálják Váci Mihályt kiszorítani az irodalomból. Politikusok, írók, költők, irodalomtörténészek egész sora – érthetetlen módon – igyekszik lejártni, semmibe venni Váci Mihályt és irodalmi munkásságát. Egy-két folyóirat nyílt támadásoknak is helyt adott, amelyekben emberségét, tisztességét, erkölcsi és esztétikai értékeit is megpróbálták, megpróbálják kikezdeni. Provokáció ez a javából, ami nemcsak Váci Mihály ellen irányul, hanem a népi, nemzeti irodalom egésze, Veres Péter, Szabó Pál, Illyés Gyula, Németh László, Sinka István, Kodolányi János, Féja Géza, Nyíró József, Wass Albert ellen is. Ugyanakkor már Móricz Zsigmond, Mikszáth Kálmán, József Attila műveit, munkásságát is célba vették. Sorolhatnám még hosszan, de ennyi is elég ahhoz, hogy pontosan érzékelhessük azt a szörnyű jelenséget, szándékot, amely szerint a valóságírodalmat, az úgynevezett sorsirodalmat teljesen ki akarják irtani.

Ha az okokat keressük, hogy miért történik mindez, még szomorúbb a helyzet. Hamvas Béla felismeréséig kell visszanyúlni: „*A tömeg nem azonos a néppel. A sok ember együtt még nem nép; a nép csak az a valódi közösség, amelyben az ember tevékenysége meg tud hatványozódni. A merő sokaság, a tömeg az ember egyéni létének a lefokozását jelenti, a nép az ember egyéni létének felfokozása.*” Hamvas összegezi: „... a nép egyetlen feladata, hogy megszentelt életet éljen”. És itt van a lényeg: „... hogy megszentelt életet éljen”.

A népi írók ezt az egyszerű, tiszta, romlatlan erkölcsiségre épülő, a népeletben mélyen gyökerező hagyományt igyekeztek, igyekeznek megörökíteni. Mindez magában hordozza azokat a szociográfikus elemeket, amelyek az átöröklés elengedhetetlen eszközei. Így van ez Váci Mihály esetében is, hiszen verseiben és prózái

munkáiban egyaránt a szülőföld és a haza iránti hűsége, a néphez való tartozása, elkötelezettsége határozza meg a teremtő szándékot. Ebben a determináltságban közéleti és közösségi is egyszerre, amihez viszont igen magas színvonalú esztétikai eszközrendszer társul. Nyelvében, írói és költői megszólalásaiban tárgyias-leíró, hiszen mindig történeteket mond el. Emléket állít – többek között – a *Paraszt-legendában* nagybátyjának, Zajácz Mihály uradalmi cselédnek, akivel élete végén eldöcögött a „*négycrös szekér*”, „*a mennyország felé a ködön át.*” – *Megérdemli, ha egyszer odaér.*”. Váci Mihály nagyszülei – és rokonainak nagy része – uradalmi cselédek voltak. A szegénységnek, az emberi megaláztatásnak és kiszolgáltatottságnak folyamatos érzékelésével, majd a hosszan tartó súlyos betegségek szenvedéseivel érkezett el – tehát – a felnőtt korig, hogy költőként a *Szegények hatalmáért* küzdjön, és *Méltó hatalmat* követeljen a népnek. Rendkívül súlyos szavakat mert kimondani: „*Azért csupán, mert már nem szolgál régen, / – még nem szabad a nép.*”.

Nem véletlen, hogy szembekerült az egypártrendszer uraival, az elvtársakkal. Parlamenti beszédei is igazolják mindezt, hiszen a Tisztelt Házban is többször kimondta a maga és a nép igazát. A *Valami nincs sehol* című költeményének szintézisében érzékelhetjük leginkább elégedetlenségét, a hiányok pontos megjelölését. Emberként, pedagógusként, közösségi és közéleti szerepvállalóként, országgyűlési képviselőként kíméletlenül rámutatott a hibákra. Ezzel egyidejűleg miért volt mégis az ország legnépszerűbb költője? – vetődhet fel bennünk azonnal a kérdés. A válaszom, a válaszuk egy lehet: mert a *sokaság* fiaként nagyon sok ember érzését, életérzését, vágyát fejezte ki. A társadalomban fellelhető súlyos hiányokra mutatott rá, amelyek anyagi és szellemi téren egyaránt elviselhetetlenné tették a nép életét.

A másokért való perlekedés – ez volt tehát egész életének, költészetének mozgatója. Váci Mihály halála után már csak a könyvei, írásai maradtak velünk, amelyek nem változtak sem esztétikai, sem nyelvi, sem költészettani szempontból. A költő megítélése mégis nagyot változott. Miért? Mert a kor változott meg! Nem a ránk hagyott hatalmas örökség! Hamvas Béla gondolataiban érzem a nagy igazságot és jövőbe mutató intelmet, amely szerint sorsköltészetet, hiteles valóságírodalmat kell olvasnunk ahhoz, hogy „... a nép ... megszentelt életet éljen”.

* A Magyar Írószövetség Választmányának tagjának előadása – amelyből részleteket közlünk – Nyíregyházán, a Jósza András Múzeumban tartott Váci Mihály-emlékülés keretében hangzott el 2014. december 12-én.

Április 11., a magyar költészet napja „Műveld a csodát, ne magyarázd!”

A címül választott idézetben Nagy László vitathatatlanul leszögezte, más költők akarva-akaratlanul körülírták, megpróbálták megfejteni egy-egy versükben a titkot: voltaképpen mi a költészet? Kezdjük mindjárt Arany Jánossal, aki *A vigasztaló* című költeményének első versszakában hat hasonlat felmutatása után frappánsan oldotta meg a problémát: „*Smire nincs szó, nincsen képzet: / Az vagy nekem, oh költészet!*”. Itt tulajdonképpen le is zárhatnánk az eszmefuttatást, mert ennél jobb választ nemigen találunk.

Arany-mondás: ma is bátran magáénak vallhatja bárki, hozzátéve Babits sorait: „*Minde-nik embernek a lelkében dal van/ és a saját lelkét hallja minden dalban. / Es akinek szép a lelkében az ének, / az hallja a mások énekét is szépnak.*”.

De utazhatunk kicsit messzebb is az időben. A Gellért-legendában egy kézi malmot forgató, munka közben éneklő lányról is megemlékezik a krónikás. A kutatók innen datálják a magyar népdal megszületését. Ez idő tájt már a magyar költészet is szárbá szökött, hordozván a mindenkori érzelmvilág örömeit, terheit.

A költőnek és a költészetnek minden korban voltak feladatai. Más kérdés, hogy melyiket vállalta fel? Páva volt: a vármegyeháza tetejéről világga kiabálva a közösség fájalmát? Öleb ura hálósobájában, vagy farkas: *részünk minden nyomor, de szabadok vagyunk?* Voltak-e messzebbre törő álmai? Emlékszem, magyartanárnóm, Polczér Irén a Nagyberegi Középiskolában jelmondatként írta fel Kovács Vilmos sorait: „... amit mondok, vagy leírok – / piros szívek gyűjték össze, ne sárga papírok”. Évekig ott volt ez az idézet a tanterem falán, amíg a hatalom le nem parancsolta a *Holnap is élünk*, a kárpátaljai magyar férfiak elhurcolását taglaló regény miatt. A „*piros szívek*” azonban megőrizték költészetét.

Péntek Orsolyától kölcsönzött fogalommal élve a „*ketchupos chipsen gasztro-kulturálódó tévéfüggő*” fogyasztók számára mi képvisel ma értéket? Egyes esztéták számonkérlik a költészet-től a modernséget. De vajon azonos ez a korszerűséggel? Vagy menjünk el egészen a poszt-modernségig (= bizalmatlanság és bizonytalanság)? Hogy is írta Szepesi Attila *Posztmodern* című versében? „*Csúnyán kell írni. Szépen könnyebb. / Ezt sajkózzák a sanda bölcsek / Kevés a romlást észrevenni. / A világ mocskát szét kell kenni.*”

Az ízlés mint olyan nagyon szubjektív dolog, alakítása minden korban hozzáértést feltételezett. „*Szép az, ami érdek nélkül tetszik*”, legalábbis Immanuel Kant szerint. És itt érhető tetten a politikum, a média ízlésformáló szerepe. Erdemes lenne megvizsgálni azt is, vajon a televízió műsorpolitikája mennyire befolyásolja a költészet megmaradását? Mindig az a „szép” kerül képernyőre, ami érdek nélkül tetszik, vagy elvész a lényeg a divat útvesztőiben? Mert a lakásainkba beköltözött, szabadidővampir doboz lehet értékközvetítő, de lehet értéktromboló is. Örvedetes, hogy a napi információk homok-sivatagjában oázisként néha felcsendül egy-egy Pilinszky-, Radnóti-, Dsida-költemény is, lélekméntőnek a lélektelen robotban.

Ejtsünk szót az alkotó ember felelősségéről is. Megint csak Babits-hoz fordulok: „*Az igazi írástudó hivatása épp az, hogy (...) ébren tartsa e földön a tisztá erkölcs és logika tekintélyét és tudatát*”. Babits e sorokat több mint nyolc évtizeddel ezelőtt vetette papírra, ezek szerint már abban az időben is baj volt az írástudókkal (bár az öleb-páva-farkas hármasság minden korban létezett).

Bethlen Gábor fejedelmet idézve: „*Úgy cselekedjünk, hogy megmaradjunk!*”. Ha nagyon patetikusan akarnék fogalmazni, azzal folytatnám: tegyük azért, hogy megmaradjunk kárpát-medencei értelmiséginek, megmaradjunk embernek, magyarnak! Amde a költő nem így működik: a versek többsége spontán módon születik, és amelyik nem, azon nem a mezei virágok illata érződik, hanem az izzadság szaga. Pedig közéleti verseket írni ma is kell(ene), hiszen valahol ez is feladata a költészetnek. De ha belegondolunk, hogy venné ki magát, ha valaki manapság azzal kopogatna be egy szerkesztőségbe: Hoztam egy verset: „*talpra magyar, hi a haza!*”? A haza most is hív, sőt, millió feladatot vázol fel, de a költő akkor teszi a dolgát, ha a közéleti tennivalókat nem szájbárágósan közvetíti az olvasó felé.

Felmerül a kérdés: ki olvas ma verseket? Pedig a költők örülnének, ha gondolataik visszhangra találnának. A fél évszázadnál is kevesebbet élt Baka István költő „*Csak a szavak*” című versében így üzen az utókornak: „*jó volna lenni még talán de / mit is tegyek, ha nem lehet / a szótáradba írj be néha / lapozz fel engem és leszek*”. A vers búcsúvers ugyan, de meggyőződésem, hogy minden (élő) költő szeretné, ha az olvasó beírná a nevét a szótárába, és időnként fellelőzná, hogy legyen.

A komoly mondanivalót oldjuk fel egy irodalmi anekdotával (hátha valaki nem ismeri). Robert Browningot, a viktoriánus kor egyik kiemelkedő tudású költőjét egy alkalommal megkörnyékezte egy grafomán ifjú titán, aki arra kérte őt, hogy olvassa el mintegy kétszáz versét, és adjon neki szakmai tanácsot. A történet szerint Browning szabadkozott, hogy nem ítékezhet egy olyan talentum tehetségéről, aki már ennyi művet segített a világra. A fiatal ember csodálkozva kérdezte: Mondja, Mester, Ön hány verset írt életében? Vagy ötöt, válaszolta a költő mosolyogva.

Azért idéztem meg Browning szellemét, hogy rákérdezhessek: vajon van-e bennünk, jelenkori alkotókban annyi önkritika – a mesterségbeli tudásról és a szakmai alázatról nem is beszélve –, hogy vaskos verseskötetekkel a hátunk mögött felmerjük vállalni: életünkben csak öt olyan verset írtunk, amely méltó lehet az utókor figyelmére?

Nem hiszem, hogy rövid írással közelebb hoztam az olvasót a titok megfektetéséhez, mindössze remélhetem, hogy alkalmat adtam a kérdés továbbgondolására. Ami vitathatatlan: az írástudók kérve-kérletlen ma is kiállnak a porondra, „*homlokuk jeles, nyakukban kólomp*”, és Isten akaratából olykor-olykor megtörténhet a csoda.

Füzesi Magda

Debüt

Ráti Emese

1997. október 26-án született a munkácsi járási Csongoron, ahol jelenleg is él családjával. Az elemi iskolát szülőfalujában, az általánost Nagydobronyban végezte. Jelenleg a Nagydobronyi Református Líceum kémia-biológia szakos osztályának végzős tanulója.

A költészet iránt már gyerekkorában érdeklődött. Általános iskolás kora óta részt vesz szavalóversenyeken és a KMPSZ által szervezett tanulmányi versenyeken. 2012-ben kezdett el foglalkozni a versírással. 2014 júliusában meghívást kapott a társaságba, azóta rendszeres résztvevője a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság (KVIT) műhelymunkáinak.

Bújócska

Megbújtál bennem
kapaszkodtál a kilincsbe
féltem, hogy el leszel feledve

én kiabáltam rád
te még jobban szorítottad
az ajtót nagyobb résre nyitottad

Azóta sem lelem
pedig keresem magam –

mosolytalan kilincscé alakultam...

Cigarettafüstben

Cigarettafüstben úszó
elmosódott arcok

emléket szívniak
kifújva felejteneik

A DÓZSA-FELKELÉS NYOMAI A FELSŐ-TISZA-VIDÉKEN

A XVI. századi magyar történelem egyik fontos eseménye az 1514. évi parasztháború, illetve annak leverése, amely a történészek véleménye szerint közvetlenül hozzájárult a mohácsi csatavesztéshez, illetve a középkori magyar királyság bukásához. A magyar társadalom szociális-gazdasági fejlődésének megtorpanása, a jelentős tömegeket megmozgató és hatalmas anyagi és emberi veszteségekkel járó parasztháború megítélése, illetve annak történelmi bemutatása az elmúlt közel fél évezredben számos alkalommal változott, részben ideológiai megfontolások mentén. A kortárs történetírók, köztük az egyházi pályán tevékenykedő Szerémi György és Verancsics Antal (1504–1573) a paraszttal rokon-szenvező visszaemlékezéseket jelentettek meg. Taurinus István (1480–1519) gyulafehérvári kanonok, Bakócz Tamás titkára ezzel szemben elfogult humanista: poémájában elítéli a felkelőket. Heltai Gáspár (1520–1574) és Tubero Lajos (1455–1527) a parasztháború eseményeit csak felületesen említik, ugyanakkor igen élénken érzékelte az osztálykülönbségeket, illetve az ezekből következő problémákat. A korabeli források közül kiemelkednek az 1514. évi országgyűlési határozatok, illetve Werbőczy István *Hármaskönyve*. A 19–20. század fordulóján Márki Sándor és Fraknói Vilmos életrajzi munkái ismét aktuálisá tették a kérdés vizsgálatát. 1945 után mind a Szovjetunióban, mind pedig Magyarországon a történelemtudományban újra az osztályharcos-elmélet lett az uralkodó, ezért a paraszttömegek felszabadításáért harcoló Dózsa György alakja ismét a köztudatba került. A legújabb kori kutatások azonban cáfolják a felkelés osztályharcos jellegét, amit első-sorban az tesz leginkább kétségessé, hogy a Felső-Tisza-vidéken a nemesség is nagy számban csatlakozott a felkeléshez. A szocialista történetírásban, de napjainkban is több munkában szerepel, hogy a felkelők számos várat is elfoglaltak, azonban a korabeli krónikák és visszaemlékezések ezt nem támasztják alá. Egyedül Nyaláb vára ostromáról vannak információink (azonban itt sem sikerült az erősséget elfoglalni).

A történelemtudományban jelenleg egyre inkább elfogadott az a feltételezés, hogy a felkelés okai elsősorban politikaiak és ideológiaiak voltak. A keresztések nem azért lázadtak fel uraik ellen, mert szegények voltak, hanem mert igazságtalannak gondolták a keresztes hadjárat leállítását. A középkor világa számára a nemes feladata volt az ország védelme. Mivel azonban ők ezt nem teljesítették és békét kötöttek a törökkel, nem méltók nemesi kiváltságaikra – gondolták a keresztések. A középkori államfel-fogás (társadalmi szerződés) megrendülésének tanúi lehetünk, ha az 1514-es parasztfelkelést vizsgáljuk. A parasztháború leverése az ország védelmi szempontjából is helyrehozhatatlan károkat okozott. Az or-

szág vezetése patthelyzetbe került: a nyilvánvaló veszély ellenére sem mertek még egyszer keresztes hadjáratot hirdetni, és a törökökkel szemben sem számíthattak már a paraszti népfelkelőkre.

Nem elhanyagolható Bakócz Tamás esztergomi érsek személyes szerepe a Dózsa-féle parasztháború kirobbanásában. Bakócz Tamás az európai politikai játszmákban főleg Velence érdekeiben járt el (*„Lángoló buzgalommal szolgálja a kereszténység érdekeit, és tekintélyénél fogva a magyar királyra döntő befolyást gyakoroljon”* – írta róla a Signoria budai követe), amit az meg is hálált – közbenjárására az 1550. szeptember 20-án tartott konzisztórium ülésen VI. (Borgia) Sándor pápától megkapta a bíbomoki kalapot. Egészségi állapotára hivatkozva kimentette magát a római megjelenés alól (bizonyára hallott híreket arról, hogy számos gazdag bíboros hirtelen hunyt el az Örök Városban és vagyona a pápai kincstárat gyarapította). Hosszas huzavona után 1507-ben II. Gyula pápa a konstantinápolyi pátriárka méltóságát ruházta rá. 1513-ban a pápa megbetegedésének hírére Bakócz Rómába sietett, s komoly esélye volt a pápai trón elnyerésére, azonban a többség Giovanni Medicit támogatta, aki (217. pápaként) X. Leó néven lépett Szent Péter örökébe.

Az új pápa, hogy megszabaduljon egyre kellemetlenebbé váló ellenfelétől, 1513. július 15-én bullát adott, amelyben a pápaválasztás miatt Rómában tartózkodó Bakóczot teljhatalmú követévé (*legatus a latere*) nevezte ki, s megbízta egy törökellenes keresztes hadjárat megszervezésével. A legátus 1514 tavaszán tért vissza Rómából Magyarországra, ahol a királyi tanácsal ismertette megbízatását és terveit. A tanács hosszú vita után végül beleegyezését adta a toborzás megkezdéséhez. A keresztes seregek toborzását a legátus szerzetesekre, a ferences rend szigorúbb ágára, a Magyarországon igen kedvelt obszervánsokra, Erdélyben pedig az erdélyi püspökre bízta. A csapatok gyűjtése érdemben csak Magyarországon folyt, ami a keresztes hadjáratot igen korlátozhatta tette volna. A háborús készülődést a királyi udvar ugyan komolyan vette, de nem jelölt ki konkrét hadicélt, és nem egyesítette a fegyverben álló végvidéki seregeket sem. A rosszul felfegyverzett, kiképzetlen sereg jórészt jobbágyokból, parasztokból és mezővárosi polgárokból állt, akik főleg az Alföldről és az Alföld-széli vidékekről érkeztek. Parancsnokságot nem egy báróra, hanem egyszékely származású nándorfehérvári lovastisztre bízták, akit a források általában Székely György néven emlegetnek.

A parasztháborúvá változott keresztes hadjárat a magyar történelem legnagyobb parasztfelkelése volt. Korábban csak az 1437-es Budai Nagy Antal-féle felkelés volt ehhez hasonló. Az 1514-es parasztháború

sem terjedt ki az egész országra. A mozgalom súlypontja végig az Alföldön volt, csak később jutott el Erdély, a Dunántúl és a Felvidék egyes vidékeire. A keresztések között nemcsak jobbágyok voltak, hanem nemesek is. Minden európai parasztfelkelésben találkozunk néhány nemesi származású parancsnokkal, itt azonban ez nem volt elszigetelt jelenség.

A Felső-Tisza-vidék nemessége – amely között jelentős számban volt egytelkes, bocskoros vagy jobbágytelken élő is –, nem különült el annyira a parasztságtól, mint a dunántúli, mi több, ők maguk is csak jelentős nehézségek árán tudtak megélni szűkössé jövedelmükből. Társadalmilag elkülönült rendet képeztek a betelepített rutének és a vlachok, akik saját kenézeik és vajdaik alatt külön kiváltságokat élveztek. Természetesen a ritkán belakott vidék földesurai nem csupán a Kárpátok túlsó oldaláról próbálták meg új telepeseket birtokaikra csábítani, de a már itt élőket is saját jobbágyaikká szerették volna tenni. Valószínűleg gyakori jelenségről lehetett szó, mivel az országgyűlés 1498-ban külön (XLVII.) törvénycikkelyben tiltja ezt: *„Ennélfogva, hogy az ebből eredő viszálykodás okát gyökerében megszüntessük, megállapítottuk, hogy, valamint a kunok, jászok és ruthénok közül senkinek sem szabad a nemesek fekvő jószágaira eltávozni, úgy viszont a királyi felség tisztei vagy a mondott szolgálóállapotú emberek se vezessék a nemesek jobbágyait azok körébe abból a célból, hogy ott letelepedjenek. Ha pedig ama tisztek vagy az említett kunok, jászok, és ruthénok a jelen rendelkezés ellenére valamely jobbágyot maguk közébe vinnének, őket ez iránt az ország nádora előtt törvénytelen kérdőre kell vonni.”*

A korabeli leírások szerint a rutének jobbágyi helyzete is kedvezőbb volt, így például a munkácsi uradalomhoz tartozó Krajna 10 falujában a jobbágyokat kivették a vármegyei közigazgatás fennhatósága alól, mi több, bizonyos jobbágyi szolgáltatásokat nem is kellett végezniük.

Az okmányok szerint Ung vármegyében egy névtelen barát próbálta felkelésre bírni a jobbágyságot, azonban a nemesség Rozgonyi István és Tarcsay Miklós vezetésével elfogta és Kapos városában börtönbe záratta. A nemesség egy másik része Himi Borsvay Péter vezetésével azonban pártjára állt, és kiszabadította a börtönből. Bereg megyében is a köznemesség prominens képviselői csatlakoztak a felkeléshez, közülük is a legismertebb Halábory János (a régi okmányokban neve mellett a literátus, a deák melléknév is olvasható), aki a leírások szerint nemcsak részt vett a lázadásban, hanem meg is ölt nemesembereket s rabolt, égetett.

A szomszédos Ugocsa vármegyét a forradalom egészen hatalmába kerítette. Itt olyan ősi nemesek álltak a mozga-

A DÓZSA-FELKELÉS NYOMAI A FELSŐ-TISZA-VIDÉKEN

lóm élén, mint a Vethésyek, Gyakfalvyak és talán a Sásvári Weresek. Eszerint a Tisza jobb partján Sásvár, a Tisza bal partján pedig a Batár-patak mellett Batár volt a fölkelés középpontja. A parasztháború leverését követően számos ugocsai nemest (Vethésy Gergely, Albert és Miklós, Gyakfalvy István, László, Balázs, János és Mihály, Sásvári Weres Gergely, Almásy Czézár, almási Szél János /Fertőszalmás egyik földesura/, csatóházi Csathó András /Csatóháza, Szirma és Hetény birtokosa/, péterfalvi Szőkö (Zewkew) Beestyén /Farkasfalva és Péterfalva egyik birtokosa/, Bekényi Fábián /Péterfalva és Bökény egyik birtokosa/, bekényi Beke Pál /Péterfalva és Oroszi egyik ura/, bekényi Bán György) elmarasztaltak a felkelésben való részvételükért, birtokaikat elkobozták. Avád szerint „Székely (Dósa) György parasztlázadásában részt vettek, a kereszt jelében mindenféle gazdaságot, emberölést, rablást és gyújtogatást követtek el, sőt sokáig ostromolták Nyaláb várát is”. A vádakat Ugocsa vármegyének 1515. január 23-án Sásváron tartott gyűlésén Sásváry János fogalmazta meg, aki szerint „nemes Sásvári Weres György a közelebbi múlt időkben önként és szabad akaratból vett részt a parasztok zavargásaiban és azoknak hadvezérségét Körmös hadnagy néven ő vitte és őt tolvajnak, rablónak és gyújtogatónak vallo”.

Nyaláb vára ebben az időben fontos erődítménynak, uradalmi központnak számított, ellenőrizte a Tisza mellett haladó utakat, s annak elfoglalásával a keresztesek szereték volna elvágni Perényi Gábor ugocsai és máramarosi főispánnak Huszt várából való kimozdulását. A vármegyei nemesség amúgy is rossz viszonyban volt előljárójával, mivel az akaratok ellenére péterfalvi Nagy Albertet tette meg alispánnak.

A felkelők Sásvár irányából, Tekesházán át érkeztek Nyaláb vára alá. Az időközben fogságba esett Weres Györgyöt halálos fenyegetéssel rávették, hogy csatlakozzon hozzájuk. Megkezdődött a vár ostroma. Az ostromlók szalmát halmoztak a vár kapuja elé, meggyújtották, aminek következtében a külső kapu is meggyulladt. Közben Weres megszökött a táborból és Huszt várába ment, ahol tájékoztatta Perényi Gábor főispánt a kialakult helyzetről.

A vármegye végül is becsületsértő és igazságtalan rágalomnak nyilvánította Sásváry János vádjait, mivel állítását semmivel sem tudta bizonyítani, és 100 forint bírságot állapított meg, amelyet a fellebbezést követően a királyi kúria 300 forintra emelt.

Ahogy a királyi leirat is megjegyzi, Máramaros vármegye kis- és középnemessége – a témával foglalkozó szakírók meg-

jegyzik, hogy többségük vlach/oláh volt – is csatlakozott a felkeléshez: „*egy máramarosi nemesek mégis hozzájuk csatlakoztak és lázadásukban, zavargásaikban, latorságaikban (nemesi méltóságukról lemondva) részeseik, kísérőik és társaik lettek, minek következtében – mint mondják – nyíltan a hűtlenség bűnébe estek.*” A megtorlás itt is lecsapott: a felkelésben részt vevők (Petrovay János /Rozsállya, Szurdok, Sajó, Petrova, Leordina, Ratkava, Polyána, Batiza ura/, Váncsfalvy György, Váncsfalvy Dán /Váncsfalva, Nánfalva és Disznópataka/, Budfalvy Simon /Budfalva/, Huszti (másképp Keselyőmezei) Benedek deák /Keselyőmező földesura/, Bárdfalvy János /Bárdfalváról/, Szarvaszói Bánk Tamás és Szarvaszói Bánk Illés, Szarvaszói Görhes János, Szarvaszói Görhes Mihály /Szlatina, Hóptataka, Kópácsfalva, Szarvaszó/, Ebeczky Péter /Csomálfalva/, Fejérfalvi Ficza (Fycha) András /Fejérfalva/, Levordinay János /Leordina/, Konyhay Bogdán /Konyha/, Dragomérfalvi Diák (Dyak) Tivadar vagy Tódor; Dragomérfalvi Diák István, Farkasrév Lázár /Farkasrév/, Gorzó Simon /Jód/, Középpapsai Kosztha Simon, Alsóapsai Balázs /Alsóapsa/ Jódi Lázár, Jódi Domokos /Jód/, Barczánfalvi János /Barczánfalva/, Barczánfalvi Petermann Péter /Sajó/, Jurkafalvi Tódor vagy Tivadar, Alsóvizsói Pap István, Alsóvizsói Pap Illés) birtokaikat elkobozták, azokat Perényi Gábor főispán, Werbőczy István, illetve a csebi Pogány familia (akik 1495-ben az Urmezeiek magvaszakadtával lettek máramarosi nagybirtokosok) kapták meg királyi adományba. A Máramaros vármegyei nemességgel külön törvénycikkely is foglalkozik: „*És mivel azt mondják, hogy Máramaros vármegyének majdnem minden nemese a parasztok pártját fogta és ezekben minden gonosz és veszedelmes tettben résztvett: 1. § Azért ezekre nézve*

Ugocsa és Beregh vármegyékben a valót az előbb említett módon ki kell puhatolni.” (1514. évi XXXIV. Törvénycikk). A máramarosi öt koronaváros polgárai nem (vagy csak alig) kapcsolódtak be a parasztlázadásba, ezért a király egy esztendőre felmentette őket az összes vámok és harmincadok befizetési kötelezettsége alól.

A felkelés leverése után, 1514 őszén országgyűlésre került sor. Ezen az országgyűlésen mutatta be Werbőczy István a magyar szokásjogot összefoglaló művét, a Hármaskönyvet („Tripartitum opus iuris consuetudinarii inclity regni Hungariae”). A parasztfelkelési hatása e művön is érezhető. Werbőczy a lehető legszigorúbban értelmezte a parasztok és földesuruk viszonyát. Az itt elfogadott törvények főleg a keresztesek felkelésének hatására keletkeztek. A nemességet elsősorban a felkelés során keletkezett káruk megtérítése foglalkoztatta (az 1514. évi törvények nagy része ezzel foglalkozik). Az országgyűlés végzései többek között megtiltották, hogy a parasztok, illetve a marhapasztorkodással foglalkozó hajdúk a jövőben fegyverrel (puskával) rendelkezzenek. Szigorúan rendelkeztek a felkeléshez nagy számban csatlakozó alsó papság és a diákság sorsáról is – többek között kimondták, hogy a jövőben parasztból nem lehet valakit püspökké tenni (ez a törvény valószínűleg a parasztfelkelés felelőssévé kikiáltott Bakócz Tamás származására próbál utalni).

Egyetlen középkori törvény sem foglalkozott olyan hosszasan a jobbággyokkal, mint az 1514-es. Többek között országosan egységesítették a jobbággyterheket. Így például a földesúri adót (cenzust) évi egy forintban állapították meg, emellett a jobbággy köteles volt hetente egy napi robotot ledolgozni urának, illetve meghatározott mennyiségű ajándékot beszolgáltatni. A termény, illetve a bor mennyisége után kilencedet kellett természetben benyújtaniuk. A törvényi szabályozás jóval több terhet rótt a parasztokra, mint a korábbi, szokásjog által megállapított illeték.

Eltörölték többek között a szabad költözési jogot, azt viszont továbbra is fenn tartották, hogy a jobbággyok uruk beleegyezésével elköltözhetnek egy másik birtokra. Azok a jobbággyok, akik a felkelésben nem vettek részt, megtarthatták költözési szabadságukat. A szigorú intézkedések nem valósultak meg, a földesurak sokszor maguk gátolták meg, hogy parasztjaikat elítéljék, nem segítettek más nemeseknek sem a kártérítés behajtásában. A költözési tilalmat később feloldották: 1531-ben I. (Szapolyai) János, 1547-ben I. (Habsburg) Ferdinánd király újra engedélyezte a parasztok szabad költözését.

Zubánics László

Ady Endre

Dózsa György unokája

Dózsa György unokája vagyok én,
Népért síró, bús, bocskoros nemes.
Hé, nagyurak, jó lesz tán szóba állni
Kaszás népemmel, mert a Nyár heves.

A Nyár heves s a kasza egyenes.
Hé, nagyurak: sok rossz, fehér ököl,
Mi lesz, hogyha Dózsa György kósza népe
Rettenetes, nagy dühvel özönl?

Ha jön a nép, hé, nagyurak, mi lesz?
Rablóváraitokból merre fut
Hitvány hadatok? Ha majd csörömpöléssel
Lecsukjuk a kaput?

1908

A világbajnokságokon ők képviselik Ukrainát

Ukrajnában 2002-től jegyzik hivatalos sportágként a teremkerékpározás egyik ágát, a művészkerékpározást. Altványos sportág a Nagyberegi Középiskola pedagógusainak révén vált ismertté és népszerűvé. A kezdetekről, a művészkerékpár szakosztály működéséről, valamint a távlati tervekről Géczi Tihamérral, a Nagyberegi Sportegyesület művészkerékpár szakosztályának vezető edzőjével, a Nagyberegi Középiskola igazgatójával beszélgettünk.

– **Hogy jött létre Nagyberegen a művészkerékpár szakosztály?**

– 2000 januárjában keresett meg Dér Gusztáv, a bokodi iskola (Magyarország) igazgatója, a magyar művészkerékpár sport tiszteletbeli elnöke egy olyan felkéréssel, hogy nem tudnánk-e ezt a sportágat elindítani Ukrajnában. Megemlítette, hogy azt Szlovákiában is a helyi magyarság honosította meg. Arra gondolt, hogy Ukrajnában is az itt élő magyarok révén lehetne azt megszereztetni. 2000 áprilisában egy-egy magyarországi és németországi 9–9 fős csoport érkezett Ukrajnába Hans Bornnak, a világszövetség akkori főtitkárának és Nagy Györgyinek, a magyar művészkerékpár sport szövetségi kapitányának vezetésével. A külföldi vendégek egy kétnapos bemutató keretében ismertették a sportág lényegét. Négy művészkerékpárt, valamint egy német nyelvű szabálykönyvet is ajándékoztak a Nagyberegi Középiskolának, azzal a feltétellel, hogy az év augusztusában már egy versenyre felkészített diákkal jelenjünk meg a Magyarországon megrendezett edzőképzőn.

Nem volt könnyű feladat, mivel áprilisban érettségi vizsgaidőszakunk volt. Júniusban kaptuk meg az értesítést, hogy augusztus 4–15. között rendezik meg az edzőképzőt, amelyen végül az általunk felkészített két versenyző közül Géczi István vett részt. A tíznapos edzőképzőn lehetőségünk

volt elsajátítani a sportág alapjait. A programban részt vevő Hans Born azta a célt tűzte ki, hogy november elején Ukrajnát, mint új tagországot képviselve részt kell vennünk a Döblingen megrendezett 100. világbajnokságon.

A következő évben a feleségem, Géczi Terescsuk Natália is részt vett az edzőképzőn, és az akkori világbajnokságon már lány négyesünk is indult. Így kezdtünk el komolyan foglalkozni a sportággal, kezdetben két versenyzővel, később több mint hússzal. Problémát jelent, hogy a versenyzőink többsége az iskolás éveik után abbahagyja a sportolást, szinte kizárólag azok a fiatalok maradnak meg, akik Kárpátalján folytatják a tanulmányaikat.

– **Kérem, ejtsünk néhány szót a sportág lényegéről, technikai jellemzőiről!**

– A művészi kerékpározás olyan sportág, amelynek keretében a sportolók megadott pályán, speciális ötvözetből készült sportbiciklikkel végeznek gyakorlatokat, akrobatikai és gimnasztikai elemeket, többek között szög tartást, kézenállást, egyensúlyozásokat mutatnak be, női és férfi egyes, női és férfi páros, női és férfi négyes (hatos) formációkban.

A biciklisták különleges, örökhajtasú kerékpárokat használnak, a meghajtó és a meghajtott lánckerék közötti 1:1 arányú áttétellel. A kormány is speciális, a versenyzők állnak, illetve ülnek is rajta. A kerékpárokat visszafelé is könnyű hajtani. A keréktengely meghosszabbításaként tüskék vannak rajtuk, ezen végzik a sportolók a gyakorlatok jelentős részét. A biciklik speciális, kizárólag teremben használható, keményre fűjt gumikkal vannak ellátva. E speciális kerékpárokat főként Németországban és Csehországban gyártják. Az általunk használt biciklik német gyártmányúak. Hans Born jóvoltából a worms-i egyesülettől kaptuk őket. Az ukrán csapat Ausztriában is kapott négy kerékpárt, továbbá az Erhardt Hübner – Ursula Stork edzőpárosnak köszönhetően az elmúlt években összesen négy új biciklivel gazdagodtunk. Egyéni és páros versenyzőink is vannak, négyesünk jelenleg nincs.

– **Hogyan történik a különböző gyakorlatok elsajátítása?**

– Hetente kétszer, kedden és csütörtökön tartunk edzéseket a versenyzők számára, külföldi versenyek előtt két hétig naponta tart a felkészülés. A német és magyar szabálykönyvek tartalmazzák a különböző elemek részletes leírását és alapszabályait, egyéni és páros, valamint csoportos kategóriákban egyaránt. Minden elemnek neve van, és egy versenylistán csak olyan elemeket lehet feltüntetni, amelyek a szabálykönyvben megtalálhatók. A felkészítés a nehézségi fokozati sorrendnek megfelelően valósul meg. A versenyek alkalmával a sportolók egymástól lesik el a különböző gyakorlatokat. Sokat segítenek a technikák

elsajátításában a videofelvételek is. Megfelelő szorgalommal egy alapgyakorlat egy év alatt elsajátítható. A versenyzői szint eléréséhez minimum 4–5 évre van szükség.

– **Hol és milyen feltételekkel jelentkezhetnek a fiatalok?**

– A Nagyberegi Középiskola mellett Kovászáron is nyílt egy szakosztály egykori tanítványunk, Füzesi András vezetésével, aki a lembergi testnevelési főiskola befejezése után vállalta a feladatot, hogy Kovászáron is meghonosítsa a sportágat. Ukrajnában jelenleg csak a két említett helyszínen folyik oktatás. A sportolni vágyó fiataloknál szempont, hogy megfelelő gimnasztikai adottságokkal és bátorsággal rendelkezzenek. Jelenleg Nagyberegen több mint 20, Kovászáron több mint 10 gyermek foglalkozik művészi kerékpározással. A két település iskolás növendékei alkotják az ukrán csapat tagságát. A két oktatóbázis között olyan megállapodás van, hogy mindig a legjobb versenyzők képviselik Ukrainát. A szakosztály az iskolák bázisán fizetetlen szakkörként működik. A foglalkozások ingyenesek, a szülők csak a versenyekre való eljutás költségeit fizetik. Nagyobb világversenyek esetében igényünk szponzori támogatást találni. Érdekes, hogy Ukrajnában a művészi kerékpár inkább a fiúk körében vált népszerűvé, holott külföldön számos példa van arra, hogy a lányok vannak többen. A legfiatalabb sportolónk 6, a legidősebb 19 éves. A szabályzatnak megfelelően a világbajnokságra 15 éves kortól, a junior Európa-bajnokságra 13–14 éves korban nevezhetnek a versenyzők, az országos bajnokságon a korcsoportkiírásnak megfelelően vehetnek részt.

– **Milyen versenyeken vesznek részt az ukrán művészkerékpárosok?**

A világbajnokságokon ők képviselik Ukrainát

HEÉ KRISZTIÁN 18 éves művészi kerékpáros, aki nyolc éve foglalkozik a sportággal. A fiatal versenyző középiskolai tanulmányainak befejezése után jelenleg közgazdásznak készül a beregszászi főiskolán.

Mint megtudtuk, egyik barátja unszolására ismerkedett meg a sportággal. A kezdet nehéz volt, hiszen megfelelő fizikai kondícióra és kitartásra van szükség, de miután komolyabban kezdett edzeni, egyre jobban sikerült teljesíteni a feladatokat. Tízévesen vett részt az első versenyén, a Kárpátalja sportszarnokban megrendezett ukrainai bajnokságon indult. Bár szerény eredményt ért el, a lelkesedése megmaradt. Mára 70–80 gyakorlatot sajátított el. Akülönböző mutatókat a szabálykönyvből ismeri meg, majd főként versenyeken látja a szakszerű megvalósításukat. A legutóbbi VB alkalmával is több akrobatikus elemet láthatott a gyakorlatban, amelyek nagyon megtetszettek neki. Elmondása szerint van olyan elem, amelyet két hét alatt sikerült elsajátítania, ugyanakkor van olyan is, amelyet mindezidáig nem sikerült megtanulnia, de folyamatosan dolgozik rajta.

Krisztián hetente kétszer jár edzésre, és besegít a fiatalabbak felkészítésében is. A 2014 májusában Tatán (Magyarország) megrendezett junior Európa-bajnokságon a 9. helyen zárt, míg novemberben a Brnóban (Csehország) megrendezett világbajnokságon a 19. helyen végzett. Eddigi pályafutása során egyéni és páros versenyeken is részt vett, legjobb eredményét nagyobb versenyen (3. hely) a 2011-ben megrendezett Európa-bajnokságon érte el párosban. Egyéni legjobb eredményei országos első helyezések itthon és külföldön, jelenleg egyénileg versenyzik, célja ezen kategóriában minél több elem elsajátítása és az induló pontok gyarapítása, a világbajnoki cím elnyerése. Az aktív versenyzői pályafutás befejezése után gondolkodik az edzői pályán.

– Ifjú sportolóink az elmúlt év során is számos hazai és külföldi versenyen vettek részt, ahol kiváló eredménnyel szerepeltek. Évente igyekszünk részt venni az Európa- és a világbajnokságokon, emellett hagyományos magyar bajnokságokon is rendszeresen indulunk, ilyen például a baji, a bokodi, valamint a romhányi Rákóczi-kupa.

A 2014-es junior Európa-bajnokságon két versenyző képviselte Ukrainát, Heé Krisztián a 9. helyen, míg a mindössze 11 éves Zán-Fábián Panna Klára a 14. helyen végzett. A novemberi Brnói (Csehország) felnőtt világbajnokságon Heé Krisztián a 19. helyet érte el. Az eddig elért legjobb eredményünk – junior Európa-bajnoki 3.

hely 2011-ben páros kategóriában – Kucsera Alex és Heé Krisztián sikere, fiú és női egyéniben az eddigi legjobb a 2014-ben elért 9., illetve 14. hely. A világbajnokságon elért legjobb eredményünk férfi egyéni kategóriában 2009-ben a 16. hely Kocsi Roland által, női egyéniben 2012-ben Géczi Krisztina a 14. helyen végzett, férfi páros kategóriában 2012-ben a Kucsera–Heé páros a 9. helyet érte el. Ezen kívül a felkészülési, valamint az országos versenyeken számos növendékünk végzett dobogós helyeken.

– **Milyen távlati terveik vannak a sportág fejlesztésére vonatkozóan?**

– Bár több mint tíz éve foglalkozunk a sportággal, még most sem merném kijelenteni, hogy értünk hozzá. Folyamatosan képezzük magunkat, sajnos anyagi lehetőségek híján külföldi versenyeken és edzőtáborokban ritkábban vehetünk részt. Főként szponzori segítséggel tartjuk fenn magunkat, de ebben a jelenlegi ukrainai helyzetben ez egyre nehezebb. Az idei évben indul a Kelet-Európai Kupa Csehország, Szlovákia, Magyarország és Ukrajna részvételével. Sajnos a mi részvételünk nagyon bizonytalan, mivel nem tudjuk előteremteni az ehhez szükséges anyagi háttérrel. Ezért szívesen fogadnánk bármilyen anyagi támogatást, amely lehetővé tenné a versenysorozaton való részvételt. Felajánlásait az alábbi számlaszámra küldhetik el:

26009053905122,

befogadó intézmény: Teremkerékpár

Sport Club – Nagyberég,

képviselő: Géczi Tihamér,

számlavezető bank neve: Privat Bank,

címe: 90200 Beregovo, vul. Secheni

Ishtvana 4., Swift kód: PBANUA2X

— **Köszönöm a beszélgetést! További szakmai sikereket kívánok!**

Molnár Bertalan

Beregszászi lány a világ legszebbjei között

Január végén Szöulban rendezték meg a Supermodel International 2014–2015 szépségversenyt, amelyen 33 ország legszebb lányai vettek részt. Ukrainát a 16 éves beregszászi **Mindák Beatrix** (a felvételen jobbról az első) képviselte. Külön öröm számunkra, hogy földünk részt vehetett a döntőben, sőt, bejutott a TOP-12-be, és elnyerte a Miss Supermodel Europe címet!

A szépségverseny győztese Puerto Rico szépe lett, akit a vietnami, a kolumbiai, a finn és a koreai lány követett.

Tavaly Beatrix, aki egyébként a Beregszászi 5. Sz. Középiskola diákja, elnyerte a második udvarhölgy címet az ukrainai szépségversenyen. Jelenleg az One Models Agency ügynökség modellje.

Írták-mondták a fiatalokról

Ne a háború előtti időkbe álmódjátok vissza magatokat. Az álmotok inkább az legyen, felnőttné és fiatalnak egyaránt, hogy egyszer az emberi tisztesség uralkodjon a földön, ne egy előítéletektől beszűkült világ. Ezért érdemes élni és harcolni egyaránt.

Kim Malthe-Bruun

Te, ifjú lévén, nem tudhatod, hogyan gondolkodik és hogyan érez egy idős ember. Az öregén viszont számon kérhető, ha elfelejti, milyen volt fiatalnak lenni.

Joanne Kathleen Rowling

Harangsorsok

Adalékok a técsői református templom tárgyi emlékeinek történetéhez

„Siratnak a harangok, vigasztalnak. Mennek a vihar elé, vi-tézien ütnek a jégverés fehér szívébe. Rokonai a márvány anya-melleknek, szoptatják a lelket hanggal. Hajnalban mária-kék ablakokból, délben forró tava közt a tálnak, Napnak, este lom-bon vagy hóingen át, ha kell a nyugalom. Árva harangok nincsenek, csak árva költők. Atbeszélnek a harangok a tengert. Megrendítik a tavakat Kanadában. Megrendülnek a távoli ha-zaiak a cethal-csontokkal megtámasztott alkonyi tűzfalaknál. Távoli havas táborokban karolják a harangok a tántorgókat. Sírnak a harangok a hóesésben, ahol a fagyott fiúkat egymásra rakták, akár az ölfát. Harangok, harangok – számon tartanak engem is. Jönnek a harangok értem.”

(Nagy László: Jönnek a harangok értem)

A kárpátaljai református egy-házközségek egyik legnagyobb-bikát, a 2700 lelket számláló técsői gyülekezetet – amelynek lelkipásztora László Károly – teljes joggal nevezhetjük a Kár-pátaljai Református Egyházke-rület „végvárának”. A reformá-tus templom a tatárjárás után, a XIII. század második felében épült (nem pedig a XVII. század-ban, ahogy azt a homlokzati fa-lán elhelyezett, műemléki vé-dettséget jelző tábla hirdeti).

Deschmann Alajos *Kárpát-alja műemlékei* című könyvé-ben (Budapest, 1990, 191–193. old.) így írja le: „A városka köz-pontjában áll a nagyméretű egyházi templom egyenes zá-ródású szentéllyel, nyugati homlokzat elé épített to-ronnyal. A szentélyhez észak-ról egy azzal azonos hosszú-ságú sekrestye csatlakozik. A szentély keleti falában két kes-keny kora gótikus ikerablak, déli falában két egyszerű fél-köríves barokk ablak van. A sekrestye keleti falában pedig egyszerű csúcsíves ablak látha-tó... A templom tornya késő barokk csúcsos sisakja négy fiatornyos... A hajót kazettás, festett famennyezet fedi, amely a feliratok szerint 1748-ban készült. Ez a legnívósabb lát-nivaló, az erdélyi famennyeze-tekkel rokon. A közel 200 ka-zetta... díszítése változatos. Minden kazetta más és más dí-szítésű, többségükben orna-mentális motívumokkal, de szá-mos közülük figurális ábrázó-lással, néhány pedig feliratos... Az egyik feliratos kazettán a következő olvasható:

Istenhez való kegyes Indulat tsából A técsői refor Szent Ecclesia csináltatta ezen Me nnyezetet Szalc János Ur fő

biróságában és Batiz János Ur egyházfiségába Az Ezer Hét Száz NegyvenNyolcadik Eszten de-jében pünkösöd havában.”

Egy másik kazettán a meste-rek neve olvasható: Mezei Mi-hály, Mezei István, Igyártó Já-nos, Héder Mihály. A templom Pál nevű plébánosáról az 1336-ban kelt írások már említést tesz-nek. A XVI. század ötvenes éve-iben kezdődő reformáció itt is hamar tért hódított. Ismertek az új hitterjesztői: Ramasi Mátyás, Huszti Tamás és Surdaster Já-nos. A templom 1546-tól a refor-mátus hívéké. Maga az épület az idők folyamán háromszor égett le és épült újjá. 1748-ban jelentős felújításokat és bővíte-seket végeztek rajta. A toronyt 1818-ban építették hozzá.

A szovjet fennhatóság kez-detén a lelkipásztori teendőket ellátó Vass József esperest az aposztázia elutasításának ürü-gyén – több kárpátaljai sorstár-sával együtt – a szibériai gulá-gokra hurcolták; lényegében ezzel kezdődött az egyházi élet-nek a „felszabadítók” jogán tör-ténő erőszakos elsovasztása. Megszüntették a hittan oktatá-sát, a kereszteleket, az egyházi esküvőket, az úrvacsorát. 1962-ben betiltották a harangozást is, azaz csupán néhány másodper-ces harangozást engedélyeztek kora reggel és késő délután; az állami hivatalok munkaidejének kezdete előtt és annak vége után. Az egyházközséget hosz-szú, gyötrelmes évtizedekre le-fejezték, a hitéletet minden le-hető módon korlátozták.

A kilencvenes és az azt kö-vető évek reménykeltő változá-sokat hoztak: megújult a közös-ségi hitélet, gyarapodik a hívek száma, folyik a hitoktatás, méltó és megérdemelt hírnévvel mű-

ködik a magyar tannyelvű gim-názium az egyház égíse alatt, szabadok és lélekmelengetők az egyházi ünnepek, nő az eskü-vők és a keresztelek száma, megszépült a méltán Európa-hírű kazettás mennyezet és szől-nak a harangok, jelezve az utat a lelki feltöltődés, a katarzis felé.

A reményt három érces han-gú harang éllette: a legnagyobb öt mázsa súlyú, rajta a felirat: „Tisztelt Csányi József prédi-kátorságában és nemes Bartos Mihály curatorságában 1836 évben öntetett”. A középső ha-rang hárommázsás, rajta fémbe-tükkel az írás: „Isten dicsőségé-re öntette a técsői református gyülekezet 1923-ban. Öntötte Egyr Ferenc harangöntő, Kis Gejóc”. A legkisebb kétmázsás, a következő felirattal: „Készítet-te és a református egyháznak ajándékozta Bartos István, 1930. Öntötte Egyr Ferenc ha-rangöntő.”

A szerencsés véletlen foly-tán megmaradt néhány egyházi írásos emlék további adalékokat szolgáltat a harangok és a ha-rangozás múltjáról.

Az első utalásokat a haran-gokra a Técsi Szent Eklésia Consistorialis Végzéseinek és ezen Sz. Eklésiát néző nevezetesebb dolgoknak Laistromá-ban eszközölt 1780. évi bejegy-zéseiben találjuk, ami önmagá-ban véve is kortörténeti króni-ka, ugyanis, mint az a leírtakból kitűnik, a városban újraéledő római katolikus hit követői is igényt tartottak a harangokra, a harangozásra. Az ellenreformá-torok követelése ellenszegülést és bonyodalmakat váltott ki. A técsői református egyházközség akkori vezetősége elutasította kérelmüket, amely az alábbi „ha-tározatból” derül ki: „Anno 1780. Protocollaltatik... Nem hogy a R.Catholicusok nem régen kerültek bé a Városba: mert mi jo Emlékezteti Eleinktől értettük, elsőbe csak Szolga legényekből telepedtek meg, kiknek is tenni Isteni Szolgá-latra valo alkalmatosságok nem lévén Templomot építettek csak ez előtt 30 Esztendőkkal, és azon Kész Épületet hordot-ták az Irhocz (Irholc: nagyköz-ség Técsőtől 20 kilométerre – Sz. T.) Völgyből az Harangal edjüt, mely ottan Monasternek építetett volt. Másik harangot pedig vette Autoni nevű Sáfár-ja Szigeten.” Minden jel arra mutat, hogy nem tudtak meg-

egyezni, a perlekedés folytatód-tott. A fejleményekről a követ-kező bejegyzés tudósít: „... mely hiányra Informatioval a Felső-ges Consiliumhoz veruraltak a R. Catholicusok, a honnan is lejött... (az olvashatatlan szó feltételezhetően válasz-t jelent – Sz. T.) után... akkoron aláza-tos Instantiánkkal folyamod-tunk mostan Dicsőségesen Uralkodo Felsőges és Valóság-gal Apostoli Királyunkhoz II.dik Josephez ki is Instan-tiánk után Parancsolni méltot-tott ezen dolgot nivistigalni, és annak utána ismét tenni Parancsolatott, hogy maguk-nak szerezzenek a R. Catho-licusok Campanulat, és ezen kegyelmes Parancsolat mellett szabaditattunk a Nékiek valo harangoztatás alol.” Am ez a – legfelsőbb „főrumtól” érkező és szentesített – elutasítási le-hetőség nem jelentette a refor-mátusok teljes elzárkózását a katolikusok kérése elől. Hajlan-dóságot mutattak a segítségre és a megegyezésre, mert: „... de mégis midőn a R. Caiholicusok a Nemes Vármegye elől azzal mentették volna magokat, hogy ők kevés Számmal lévén, nem tudnak Harangot venni: tehát akkoron a Ns. Vármegyé-nek... lejendő kérésére, egyszer-smind a jo Harmoniának közöt-tünk lehető fen tartásáért, köz akarattal a Reformátusok vet-tek nekik egy 30 fontos csen-gettyűt, de ők azt nem accep-talva nállunk meg maradott”.

Nem volt mereven elutasító a reformátusok magatartása a más felekezetűekkel, ezen belül egynéhány katolikus-sal szem-ben, bár akadtak kivételek, ám ezek mind anyagilag megalapo-zottak voltak, amit megerősíte-nek a további bejegyzések: „... ez előtt lefolyt 1769-dik Esz-tendőben ide került legelső R. Catholicus kereskedő Örmény Kajetan Káhna Anyjának meg halálózásakor is kérésére és instanciójokra fizetésért ha-rangoztattak...” (mármint a re-formátusok – Sz. T.).

„... már az előtt valo Eszten-dőben Molnár Stefan nevezeti orosz Embernek ezen keresz-tyéni szükségéért, hogy a Re-formatus Tornya alá Talpot tett (:mint maga kívánta:) ugyan a Reformatusok, az ő halálakor harangoztattak minden fizet-ség nélkül... Révész Mihály nevű Orosznak is haran-goztattak a Reformat., mi-

Harangsorsok

Adalékok a técsői református templom tárgyi emlékeinek történetéhez

■ vel két Ökröt és Szekeret hagyott a Városnak.”.

Feltételezhető, hogy a későbbiek során mégis megegyezéssel végződött a sokéves vita, azaz: a reformátusok átadtak egy harangot a katolikusoknak, mert a következő években a református egyházközség három harangot öntetett saját részre. A feljegyzések szerint ezek közül egyet (a középsőt), amely 3 mázsa súlyú, „Nemes-Nzetes és Vitézlő Ifjú Mészáros István (az 1701-ben nemesi rangot elnyert id. Mészáros István fia – Sz. T.) Uram és Hűtös Társa Nemes és Nzetes Balog Borbála Asszony” finanszírozott, kifizetve a harangért „89 Forintokat és 4 pénzeket”; a bejegyzés szerint ezt a gesztust az egyház azáltal kívánta meghálálni, hogy írásba tette: „... nem csak maga és Kedves Hűtöse halálakor hanem több kedvesei halálakor is a Harangok mig halva feküsznek minden Nap meghuzattassanak...”.

A másik két harang eredetéről is van bejegyzés: „Ugyan ezen folyo 1789-dik Esztendőben öntetett két harang az Ekklesiába edjik nagyobb, másik kisebb, mely Harangok öntettek némely Ekklesia Tagjainak önként el szánt kegyes Collatiokjokból, mostani Curator N. Mészáros István Uramnak szorgalmatos utánna való járásával.”.

A harangok öntéséhez a református egyház „... Matériákat szerezett, mint... viaszt, fagyut, úgy szintén kész pénzt...” Két esztendővel korábban határozat született a harangozások idő- és sorbeli rendjének szabályozásáról: „Anno 1787. Die 23 Apr. A Tetts. Ns. Vármegye Determinatioja Szerént végeztetett, hogy minden névvel nevezendő köz harangozások végképen el muljanak: meg hagyatván éppen csak ezek: Az első hir adó mikor valaki meg hal, a második hir adó mikor valakit temetni akarnak, ide értvén a kísérő harangozást is a Háztól fogva a Templomig, a Templomtól fogva ismét a Temetőig. (A Temető Helly a Felsőges Consiliumnak kegyes akarata után

1780-dik Esztendőben vitétt ki a Czinteremből a Kert alá a Tisza felől, mely Helyet Is Pénzen vette meg a Reform. Ekl. a Gazdától.)”.

Rendeződött a harangoztatásért kötelezően járó fizetség is. 1789 augusztusában: „Ez után ki harangoztatni akara a 2 két rendes harangoztatáson kívül halottjának: tehát egyszeri harangoknak össze huzásáért 1 forintot fog fizetni, de ha valakinek az Ekklesia előtt bizonyos merituma volna, vagy pedig Consistorialis hivatali viselt vagy visel, tehát ingyen fognak harangozni... Hogyha pedig idegen részről valaki kívánna halottjának harangoztatni: tehát duplán fog fizetni, úgy mint 2 forintokat egyszeri harangok össze huzatásáért.”.

Bevezették a fizetett harangozói státust is, amit az 1798. évi februári „Máramarosi Venerabilis Tractus” eképpen emelt törvényerőre:

„... a Proteceptoroknak nem lesz kötelességek az harangozás, a Templom, a Czinterem ajtóknak ki nyitása s bé zárása. Az végeztetett, hogy egy bizonyos harangozó legyen az Ekklesianak, a mint hogy ezen végezés szerént Galambos Mojses meg is fogadtatott Harangozonak Esztendőre 10 fort. fizetés mellett. Az esztendeje fog kezdődni a folyo 1798-dik Esztendő Aprilis hónap 24-dik Napján.”.

Nem feledkeztek meg a tartozékokról sem: „... hogy pedig a Harangok és harang kötelek és minden egyéb keze alá adandokrol az harangozó annyival jobban számolhasson végeztetett, hogy a Harang láb körül egész bé deszkáztasson, ajtó és zár készítsék reá, melynek is mentől jobb moddal és kevesebb költséggel leendő el készítésében Sofalusi István Curator és Kékesi Gáspár Egyházfi okosságokra bízattatott”.

A megsárgult lapok feljegyzései nem hagynak kétséget afelől, hogy nem mindegyik harangozó „tette kötelességét” kifogástalanul. Az 1818-as novemberi bejegyzésben olvashatjuk: „... ezen Gyűlésen Harangozó

László Sámuel meg intetett, hogy a Harangozásra jobban reá vigyázzon s ne késedelmezen”. Az intés aligha használt, mert: „1819. Januarius Honap 1-ső Napján a harangozó László Sámuel szolgálatajáról lemondván, hogy helyette más hivatasson meg határozatott; meg hivatott Uglyai József”.

1806-ben Técsőn ítéletidő tombolt, amelyről a következő feljegyzés készült: „1806. Am Diem 1806 viradora 1 Julis estve éjjel előtt hallatlan szélvész lévén a Reftum Templom Tornyát egészben le vetette különös Vilámlással és Menydörgeccsel volt”. Ugyanebben a hónapban „Ecclia Gyűlése tartatván elvégeztetett és határozatott, hogy a Leromlott Torony helyébe Kő Torony építésék mégpedig oly formán, hogy a Nép sokasága miatt egy uttal a Templom is bővítésék 7 Németh Öllel a belső Világa, és a Torony felibe építésék”.

1807-ben évégzés értelmében hozzákezdtek a templom bővítéséhez és a torony építéséhez. Az építkezés nem folyhatott zökkenőmentesen, mert a továbbiakban többször foglalkoztak ezzel a gondolddal: „... a Templom Tornya építéséhez Bőr Deszkával és Szekér kövekkel... forintokkal... adosok maradtak...” Amunkálatok végül is elkészültek: „1818 Esztendő Julis Honapja 12-én Consistorialis Gyűlés tartatván végeztetett és határozatott... hogy a Torony építések Sok Kereszténynek jól tevősegeket ki mutatni méltóztattak azok neveik a késő Maradék emlékezetére is, hogy ki terjedjen protocolálni rendeltetett”.

A kőtorony felépítése után egy évvel határozatot hoztak a torony órájáról: „1819. Alant irt Esztendő Szent Mihály Hava 19-dik Napján a Tiszteletes Predicator Házánál a Curator Jona János Elöl Ülése alatt Közönséges Consistorialis Gyűlés tartván... Mely Gyűlésen a fent tisztelt Curator Ur azt adja elő, hogy Privilegiált... Banya Várossából a meghívott Orás Mester meg érkezett tesék ezért meg határozni a Venerabile Consistoriumnak, ha akarnak Orát tsináltatni valy sem: ezen kérdésre több megfontolások után az Ora tsináltatása meg határozatott, és az alku Is a Mester emberrel 1250 Forintokba meg esett,

ugymind azon által, hogy az Ekklesianak semmire semmi gondja ne legyen meg, kisebbre is mindent a Mestertsináljon és szerezzen meg, hozza is el és fel tevén a fel huzásra is a Harangozot meg tanítsa, a fel tevéskor intertentio ígértetett, négy esztendőig a hibáról felel és anticitató felvett 250 Ftokat, a mint az alább irt Kötelező Levél megmutattya: Alább Is megnevezendő Privilegiált Soosz Banya Várossában lakozo Steiner András Orás Mester ezen Kötelező levelem által meg esmervén és tudtára adom mindeneknek valakiket ezen dolog illet... hogy a Privilegiált Coronalis Técső Várossban lévő... egy Hat Mázsás Torony Orának el készítését 1250 Ft úgy váltaltam magamra:

1ször: Hogyannak a Torony mind a Négy oldalára mutatoja be legyen meg aranyozva. 2ször: Hogy mikor az Ora ütni akarna, előre tsengessen és azután üssön. 3ször: 1820 Marz Honap 19 napjára működik... 4ször: Ezen már fel váltalt munkára fel vettem 300 Rft.

Andreas Steiner Urmahenmaster”.

Egy később keltezett írásból arról értesülünk, hogy a harangoknak nemes küldetésük volt a szabadságharc éveiben: Aradra szállították azokat, hogy ott ágyukat öntsének belőlük. A técsői három harang közül azonban valószínűleg csak a két kisebb került átöntésre. Egy 1861-ben keltezett levél értesíti a técsőieket: „... feljegyzése azon harangoknak, melyek a forradalmi (! – Sz. T.) kormánynak az egyházak által önként általajánlatak, vagy pedig talán (:vajha:) tölle erőhatalommal vétettek el, és az aradi várban berakva tartottak, ezt a végett közölni küldött... hogy a mely egyház reá esmér azon leírásból a magáéra, azt visszakérhesse... Minthogy ugyan azon nevén több helységek vagynak, maga tudja az egyház, övé a neve alatt lévő harang. U. I. Az aradi várban 112 harang találtatik letéve.”.

Egy év múltán újabb, hasonló tartalmú levél érkezett Técsőre. Több mint valószínű, hogy a técsőiek (is) éltek a lehetőséggel: elmentek Aradra és hazahozták a harangot.

Szöllősy Tibor

A munkácsi magyar középiskola feltámadása

Néhai Tonhaizer Ferenc, Munkács város egykori alpolgármestere visszaemlékezése alapján, akít a szovjet hatóságok elhurcoltak és csak három év két hónap lágerben letöltött raboskodás után térhetett haza.

Bár odahaza voltam, idegenben éreztem magam. Nem csoda, hogy gyakran eszembe jutott egy, a munkácsi temetőben lévő sírfelirat: „Meghaltam, mert szívem nem tudott hazát cserélni.”. En nem követhettem az igaz magyart, nekem még élni kellett, élni családomért, kicsiny gyermekeimért.

Igy aztán két elhatározás született bennem. Az egyik az, hogy mindent meg kell tenni a Magyarországra való átköltözésünk érdekében, a másik pedig, lehetőleg távol tartani magam minden hivatalos ténykedéstől, és kerülni a színházat, mozit és egyéb szórakozóhelyeket. ... Második elhatározásomat, a szórakozásra vonatkozóan eddig 99 százalékban betartottam, de a hivatalos ténykedést illetően megszegtem. Véleményem szerint, magyar szempontból kötelességem volt megszegni.

Az első szülői értekezleten, melyen a magyar nyelvű iskolában részt vettem, a szülői tanács elnökévé választottak. Ekkor a mi iskolánk csak hétosztályos volt, melynek elvégzése egyetemi felvételre nem jogosított. Ugyanakkor Munkácson csaknem az összes orosz és ukrán iskola tízosztályos középiskola volt. Az érdekelt szülők között volt néhány lelkes magyar, akikkel szinte élvezet volt a tízosztályos magyar középiskola megszervezése érdekében harcolni.

Ez a harc teljes két éven keresztül folyt. Gyakran hívtam össze szülői értekezletet, küldöttségeket menesztettünk a tanfelügyelőhöz, a polgármesterhez, Ungvárra és Kijevbe. Írtam, szaladgáltam, mindenütt ott voltam, ahol a magyar iskola érdekében veszekedni kellett.

A kijevi minisztérium mindjárt az első kérvényemre engedélyezte a magyar középiskolát. A helyi sovinizmus azonban még a minisztériumi rendelkezésnél is erősebb volt. Amikor, a kapott engedély birtokában, felkerestem az illetékes hatóságokat, azt a választ kaptam, hogy a tízosztályos magyar iskola részére nincs helyiség.

Hiába adtunk be többféle javaslatot, sőt, még azt is vállaltuk, hogy közzadakozásból és önkéntes munkával megnagyobbítjuk iskolánkat, hiába hívatkoztunk arra, hogy gyermekeink kényszerülve vannak a falvakba járni iskolába. Minden törekvésünk, minden érvelésünk hiábavalónak bizonyult.

Amikor egyszer Ungváron a területi tanfelügyelőnek azt találtam mondani, hogy mégis tűrhetetlen állapot, hogy a városi gyermek a hét osztály elvégzése után csak falun folytathatja a tanulást, azt válaszolta, hogy ezentúl már csak úgy lesz: a régi rendszerekben a falusi gyermek a városba jött

Az archív fotó jobb felső sarkában látható épületben működik a munkácsi magyar iskola.

művelődni, most már a városi gyermek járhat falura.

Egy ízben azzal vádoltak, hogy csak én követelődöm, a többi szülő már megtanulta az államnyelvet és a gyermekük asszimilálódásába beleegyeznek. Ennek bizonyosságául akart a tanfelügyelőség egy csapdát felállítani. Összehívatta az érdekelt szülőket, s az értekezletre elhozta a párt kultúrreferensét is. A tanfelügyelő hosszú beszéddel próbálta indokolni, hogy miért lehetetlen Munkácson a tízosztályos magyar középiskola felállítása. A beszéd elhangzása után az egész hallgatóság azt kiabálta: „Nem értettünk semmit!” A kultúrreferens, látva a helyzetet, felállt, ezzel vége is lett az értekezletnek. Kétségtelen, hogy nekünk ebből nagy hasznunk volt, nevezetesen, hogy a

soviniszta tanfelügyelő nem tudta többé félrevezetni a feleteseit.

Néhány nap múlva megüzente nekem a polgármester, hogy, ha „uszításaimmal” fel nem hagyok, letartóztatásom iránt fog intézkedni. Asoviniszták szemében az is uszítás volt, hogy én a magyarság törvény adta jogát követtem. Én a panaszommal Moszkvához fordultam, erre minden vitatkozás, csürés-csavarás megszűnt. Mindjárt volt helyiség, volt elegendő tanerő és pénzbeli fedezet is volt. Csak engem fenyegettek, hogy kellemtelenségeim lesznek, mert nem lesz elegendő magyar tanuló. E fenyegetést tett nem követhet, mert a magyar iskola tanulóinak száma 560-ról 940-re emelkedett.

Közeadta: Orémus Kálmán

A holokauszt áldozataira emlékeztek

Fotó- és könyvkiállítással, a történelmi események prezentálásával és filmnézéssel emlékeztek a holokauszt során ártatlanul szenvedett és meggyilkolt emberekre a Vári II. Rákóczi Ferenc Középiskolában. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) közgyűlése 2005. november 1-jei határozatával nyilvánította január 27-ét a holokauszt áldozatainak nemzetközi emléknapjává, annak emlékére, hogy 1945-ben ezen a napon szabadították fel az I. ukrán front katonái az auschwitz-birkenai haláltábor.

Az iskola folyosóján rendezett kiállítás keretében a tanulók korabeli fotók másolatai révén szembesülhettek például azzal, hogy milyen megaláztatásokat és szörnyűségeket kellett átélniük a kárpátjai magyar zsidóknak. Aképek megtekintése az auschwitzi borzalmakon kívül egy kevésbé ismert eseménysorozatra is ráirányíthatta a diákok figyelmét: 1941-ben a magyar hatóságok mintegy 20 ezer, ún. „rendezetlen állampolgárságú”, zsidó származású embert deportáltak a kárpátjai Körösmezőn keresztül az ukrániai hadműveleti területekre, aminek következményeként Kamenyec-Podolszkijban a Friedrich Jeckeln vezette német csapatok géppuskával lemészárolták a kitelepítettek jelentős részét (becslések szerint

10–15 ezer embert) a helyi zsidó lakossággal együtt (összesen 23 600 embert). Emellett az érdeklődő diákok Radnóti Miklós és Pilinszky János egy-egy verse, valamint a történelmi korszakhoz és az áldozattá vált alkotókhoz kapcsolódó könyvek segítségével tudhattak meg többet a náci koncentrációs táborokban törtétekről.

A megemlékezés résztvevői megtekinthették Roberto Benigni *Az élet szép* című, három Oscar-díjjal jutalmazott alkotását. A filmről a tanulók képet kaphattak a német megszállás előtti és utáni Olaszországról, arról, hogy milyen módon volt jelen a fasizmus és az antiszemitizmus az emberek mindennapjaiban, illetve a náci katonák bevonulásával milyen megpróbáltatásokat kellett elszenvedniük a koncentrációs táborokba hurcolt embereknek. Bízunk abban, hogy a mozgókép pedagógiai alkalmazása nemcsak a történelmi hátteret ismertette meg a tanulókkal, hanem a téma egyedi megközelítése által a többség számára átérzhetővé vált az ártatlanul szenvedett férfiak, nők és gyermekek sorsa is, és reményeink szerint az embertelenséggel a humor eszközeivel szembeszálló, reményt és vigaszt nyújtó, bátor és önfeláldozó ember követendő példaként tekintenek majd a film főhősére.

Gálfi Dezső magyartanár

Laci barátunk volt az, akit Fortuna a kegyeibe fogadott: egyetemi éveinkben – öten voltunk – ő nyerte el a magyar–orosz tolmács „másodállást”, amit – többnyire a szünidőben vagy állami ünnepek alkalmával – a Magyarországról a Szovjetunióba látogató turistacsoportok tolmácsaként majdnem négy esztendeig gyakorolt. Mi, akik a szűrővizsgákon fennakadtunk, mindig türelmetlenül vártuk a hazajöttét, mert humorral fűszerezve hosszú órákig mesélt a kalandjairól.

Miután visszatért a szovjet–magyar határról, ahová távozó csoportját elkísérte, első útja, előírászerűen, kenyéradójához, a külföldi turizmus megyei osztálya vezetőjéhez vezetett, aki „civilben” KGB-tiszt volt. Asztalára tette írásos beszámolóját, amelymindig egyszólamú volt: „A magyar csoport minden tagja csodálattal élvezte a nagy szovjet nép egyedülálló eredményeit.”

Ez a sablon szemet szúrt a főnöknek, aki többször is rákérdezett:

– Nem történt semmi kirívó? Senki nem elégedetlenkedett?

Laci mindig nemmel válaszolt. Még akkor is, amikor egy református lelkész volt a csoportban. Pedig külön felszólították, hogy megkülönböztett figyelmet, azaz figyelmet gyakoroljon irányában. Fentebb idézett beszámolója ezúttal terjedelmesebb lett, mert hozzábiggyesztett még egy mondatot: „A pap is.”

Sajnos, ez az irigylésre méltó karrier véget ért. Egy alkalommal, Moszkva, Leningrád, Kijev „Potyomkin-kirakatainak” megtekintését követően Laci csoportja a Krím-félszigetre vette az útját, ahol többek között meglátogatták a Puskin által is megénekelt Bahcsiszeráji szökőkutat. Természetesen most is kattogtak és villogtak a fényképezőgépek.

Indulás előtt tizenöt perc szabadidőt kapott a csoport a személyre szabott ügyek intézésére, azaz üdítő- és kávéivásra, ajándéktárgyak vásárlására, végzésre stb.

Amikor elhangzott az „Indulunk!” vezényszó, és mindenki elfoglalta a helyét, két ismeretlen férfi lépett be az autóbuszba, becsukatták a pilótával a hátsó ajtókat, majd egyikük megkérdezte:

– Ki a tolmács?

Laci barátunk jelentkezett. Az egyik hivatalos vendég magához intette, majd rámutatott két, a hátsó ülésen helyet foglaló turistára, és ellentmondást nem tűrő hangon közölte:

– Ez a két személy szedje össze a holmiját, és kövessen minket. Maga is!

Laci felszólította a két kiszemeltet, hogy hajtsák végre az utasítást. A

turisták, mit sem értve az egészből, összecuccoltak, és mentek a két akárki után, mögöttük Laci tolmáccsal.

Komor külsejű épületben, zárt folyosón keresztül, ablaktalan szobába léptek, ahol, ha lehet, még zordabb, pókerarcú férfi fogadta őket, aki Lacihoz fordult:

– Mondd meg nekik, hogy pakoljanak ki mindent a táskájukból és a zsebeikből az asztalra!

Laci lefordította az elhangzottakat, majd hangot akart adni elképzelésének, de a „gazda” megelőzte:

– Nem kérdezel semmit! Itt csak én szólhatok!

Kézmozdulattal utasította a két mitfajert, akik atomjaira szedték a holmikat.

– A fényképezőgépeket tegyék ide elé, az asztalra! – szaporította parancsait a főnök, majd rákérdezett:

– Csak egy gépük van? Nincs több? Nem dugták el?

Laci fordított, válaszolt:

– Csak egy-egymind a kettőjüknek. A KGB-tiszt – erre Laci rájött – felnyitotta a masinákat, kivette a filmeket, szétterítette, végezetül a fiókjába sülyesztette azokat.

– Összepakolhatnak, mehetnek! – hangzott a záróakkord.

A buszban nyomott hangulat uralkodott, nem volt válasz a megfogalmazott és elhallgatott kérdésekre.

Oththon, amint belépett közvetlen főnöke irodájába, hogy letegye a jelentést, az ráírvallt:

– Mit fényképeztek a turistáid?

Hát, amit én láttam, Moszkva, Leningrád, Kijev, a Krím és az érintett útvonal nevezetességeit, az egyedülállóan szép és gazdag Országos Mezőgazdasági Kiállítás csodáit, a Vörös-teret, Lenin elvtárs mauzóleumát...

– Ne beszélj mellé! – szakította félbe a kérdező. – Rosszul végezted a küldetésedet! A turistáid a budikat fotózták. Hiányzott belőled a szovjet emberre jellemző nélkülözhetetlen éberség!

Laci ekkor értette csak meg, hogy mi történt Bahcsiszerájban, miért kobozták el a filmeket. Az is eszébe ötlött – habár ez nem volt felfedezés számára –, hogyan néznek ki a tipikus szovjet illemhelyek, azaz a pottyantók, bennük az emésztés végtermékeinek gúlaival, büzzel és legyekkel körítve.

Azt fényképezték, ami van, ami jellemző, gondolta barátunk, de nem mert hangosan fogalmazni. Igaz, nem is volt rá ideje, mert a főnök rövidre zárta a beszélgetést:

– Kifelé!

Ötvenhrivnyás barátság

Néha ellenállhatatlan vágyat érzek, hogy hazalátogassak szülőföldemre, Kárpátaljára, megnézzem az idős rokonokat, az öreg barátokat, már, aki megvan még közülük. Ez még akkor is így van, ha előre tudom, olyan lehangoló viszonyokkal találkozom majd, amelyek egy időre ismét elveszik a kedvemet az utazástól.

Néhány évvel ezelőtt az egyik ilyen utamon csaknem egy autós üldözés résztvevője, mondhatni, áldozata lettem, bár én nem menekültem senkitől. Eppen Kisdobronyon haladtam keresztül, amikor észrevettem, hogy az út szélén, a házak előtt az élelmes gazdák ciroksöprőt árulnak, merthogy ennek errefelé nagy hagyománya van. Gondoltam, veszek egyet, legalább nem térek haza üres kézzel. Annál is inkább, mert aki nem visz semmit, az igencsak felkelti a határon a vámósok gyanúját, szent meggyőződésük, hogy aki nem vásárolt be, az legalább három géppisztolyt, négy aknavetőt vagy öt kiló marihuánát rejtget a kocsiában...

Gyorsan le is bonyolítottam a vásárlást, a már említett takarítóeszköz tényleg nagyon olcsó volt, ám alig indultam el, talán még harminccal sem haladtam, amikor a háttam mögött egy rendőrautó kezdett ijesztő vijjogásba. Én szépen lehúzódtam, gondoltam, menjen csak, fogja meg a rosszfiúkat, ám nyomban kiderült, hogy ebben az esetben a rosszfiú én lennék. A rendőrautó úgy keresztbe fordult előttem, ahogyan ezt az amerikai akciófilmekből tanultuk, és kiugrott belőle két közeg.

– Dokument! – léptek hozzám az egyik, és a nyomaték kedvéért a pisztolytáskára tette a kezét.

Ekkor elég súlyos választás elé kerültem: ha nem adom át az okmányaimat, még képes leléni, ha viszont a zsebem felé nyúlok, és félreérti a mozdulatomat, akkor talán azért lő le. Végül mégis átadtam a papírjaimat.

– Ön kilencven kilométeres sebességgel haladt lakott területen belül – szólalt meg ukránul. – Ez súlyos szabálysértés, ezért ötven hrivnya bírságot kell fizetnie.

– Hát ezt mivel mérték meg? – kérdeztem tőle, mert nem láttam trafficpaxot.

Kissé meghökkent a felismeréstől, hogy beszélema nyelvet, sőt, mintha a magabiztossága is megroggyant volna.

– Nem mértük semmivel. Mi szabad szemmel is láttuk – válaszolta.

Ekkor kezdte vizsgálni az útlevelemet. Azonnal feltűnt neki, hogy Munkácsen születtem.

– Magának mi a foglalkozása? – firtatta.

– Újságíró vagyok – mondtam neki, ami szemmel láthatóan egyáltalán nem nyerte el a tetszését. Olyannyira, hogy visszafordult a társához, és hosszas sugdolózásba kezdtek.

– Úgy gondoljuk, hogy – tekintettel a legendás ukrán–magyar barátságra –, csökkenteni tudnánk a büntetést. Kiegyezhetnénk, mondjuk, harminc hrivnyában – mondta némi kérlelőn a hangjában. – Gondoljon bele, mi ketten tanúsítjuk, hogy gyorsan ment, maga meg csak egyedül van!

– Én önöket teljes mértékben megértem – válaszoltam neki megadóan. – Csak az a baj, hogy nekem nagyon szigorú a feleségem, minden pénzzel el kell számolnom. Ezért csak úgy tudok fizetni, ha számlát adnak róla.

Ezután újabb visszavonulás és hosszas tanácskozás következett, amely számomra olykor már-már veszeke-désnek tűnt. Végül a biztos úr meglehetősen feldúltan tért vissza hozzám.

– Na, jó, tekintettel a legendás ukrán–magyar barátságra, most az egyszer még elengedjük. Aztán meg ne lássam itt még egyszer száguldozni!

Beugrottak az autóba, és eltűntek. Én pedig egy életre megtanultam, milyen drága dolog az barátság. Legalább ötven hrivnyát ér.

Sz. T.

Ráti

– *Tavaly jelent meg legújabb köteted, A gabonafarkas legendája címmel. A könyv az 1988 és 2012 között írt novelláidból összeállított válogatást tartalmazza. A művek nagy része már korábban is megjelent. Nem gondoltod, hogy ezzel is táptalajt adsz azon kritikai hangoknak, miszerint a kárpátaljai irodalom újraközlő irodalom?*

– Ez úton üzenem a „kritikai hangoknak” – bár az általánosítást nem tekintem kritikának, mert feltehetőleg arról a tőről metszik, ahonnan a világhálón föllelhető, és nagy tetszésindexnek örvendő falvédősövegeket –, hogy mindegyik novella megjelent már előzőleg. A novellaválogatást évfordulós kötetnek szánták, 2013-ban töltöttem be az ötvenedik életévet, és nem a pályázati rendszeren vagy a kiadón múlt, hogy a megjelenése átcúszott a 2014-es esztendőre.

– *Hány példányban jelent meg a könyv és milyen kritikát kapott?*

– Gondolom, ötszáz és ezer példány között. Pontos számot az Intermix Kiadó igazgatója tudna mondani. Számomra az is sokat jelent, hogy a kötet elektronikus változata megtalálható a KMMI és az OSZK elektronikus könyvtárában, tehát sokak számára hozzáférhető, ingyen letölthető. Hogymilyen kritikát kapott? Ahogy tapasztalom, manapság egy szépirodalmi kötet négy-öt hónappal a megjelenés után legfeljebb egy könyvismertetést, ha kap.

– *Az olvasókat talán érdekli, hogy egy Kárpátalján élő irodalmár milyen úton jeleníti meg a könyveit? Milyen lehetősége, esélyei és támogatása van? Beszéljél erről?*

– Erre a kérdésre csak nagyvonalakban tudok felelni. Először is irodalmárrá kell válni, és ehhez művek, művek és még jobb művek szükségeltetnek. Másodszor, mivel a lehetőségek itt sem maguktól adódnak, nagyban növeli egy tervezett kötet kiadásának az esélyét, ha a reménybeli költő vagy író, munkái révén, tagjává tud válni egy irodalmi folyóirat – esetünkben az *Együtt* – szerzői közösségének. A harmadik lépést már maga, konkrétan az ungvári székhelyű Intermix Kiadó lépi azzal, hogy négy-, ötvenente antológiába rendezi és kiadja a

„Sokaknak tartozom...”

Interjú Bartha Gusztáv íróval

Bartha Gusztáv 1963-ban született a kárpátaljai Vári településen. Jelenleg Nagyberegen él. Szakácsnak tanult, de élete során számos szakmában kipróbálta magát. Versei, drámái költeményei 1980-tól jelennek meg a *Beregi Hírlapban*, a *Kárpáti Igaz Szóban*, a *Hatodik Síp*, a *Pánsíp*, az *Együtt* című folyóiratokban és a helyi antológiákban. Eddig nyolc kötete jelent meg. 2011 óta tagja a Magyar Írószövetségnek. 2013-ban elnyerte a Magyar Művészeti Akadémia irodalmi ösztöndíját.

pályakezdő fiataloknak az *Együtt* folyóiratban megjelent írásait. Az antológiában szereplő szerző, már ha van 100–120 oldalt kitevő, nyomtatásra érett kézírata, akár már egy éven belül kézbe veheti a hón áhitott kötetet. A többkötetes szerzők esetében természetesen más a pályázati, kiadási kritérium, esetükben az önmagukhoz, vagyis az előző kötethez mért fejlődés a döntő szempont.

– *Több műfajban alkotsz, melyiket tartod a legfontosabbnak, melyikben tudod a legmaradandóbbat megteremteni?*

– Röviden válaszolva: még soha nem ültem oda az írógéphez, az elmúlt pár évben a számítógép klaviatúrájához színpadi művet vagy novellát írni, hogy na, most megmutatom az utókornak... Úgy vélem, maradandónak azok az írásaim bizonyulnak, amelyek hiteles válaszokat tudtak adni az élet felvetette kérdésekre. Hogy most a soros válaszomat egy novella vagy egy dráma műfaji keretein belül próbálom megfogalmazni, az nem a fontossági sorrend, hanem a kérdés függvénye.

– *Egyik pályázatodban három tényezővel indokoltad meg, hogy miért lett a fő műfajod a novella. Azt írod, hogy „... novelláról novellára haladva mára elértem, hogy nem tudok novellát nem írni, mert megírásuk által én is épülök és gazdagodom”. Mi késztet arra, hogy megírj egy novellát vagy egyéb művet, nálad hogy érkezik az ihlet? Volt már olyan, hogy irányítottan, pályázatra vagy egyéb felkérésre írtál?*

– Ahogy a költészet, úgy a prózaírás sem kívánságműsor. Lehet zengeni pártos ódákat, szavakba lehet önteni egy intézmény vagy eszmerend sikerstoriát, csak épp nem érdemes. Az ilyesfajta fércelmények előbb-utóbb a szerzőt is vakvágyra viszik. Nincs rombolóbb dolog az olcsó sikernél. Ami pedig az ihletet illeti, az nálam 90%-ban munkát jelent és folytonos tanulást. Akülönféle műfajokban meghirdetett pályázatokon való részvétel is a tanulási folyamat részének tekintem, tekintettem. A szoros határidő, a terjedelmi és a tematikai megkötések napi kihívásai az írói munkának. Tudni kell kezelni őket. Vannak felkérések, amelyek elől nem térhetünk ki. Ilyen volt Horváth Anna felkérése drámák írására, vagy Nagy Zoltán Mihály felkérése, hogy csatlakozzam az újrainduló *Együtt* folyóirat szerzői gárdájához. Legutóbb a KMMI felkérésének tettem eleget, amikor részt vállaltam a hagyományra vált őszi irodalmi karaván sikeres lebonyolításában.

– *A kötet előszavában Nagy Zoltán Mihály azt írja rólad: „Írásainak hősei, a létgondokkal szembeszegülő, azok ellen foggal-körömmel hadakozva oly sokszor lelki sebeket elszenved és okozó kisemberek sokasága”. Ezek szerint hőseidet a környezetedben élő kisemberekről mintázod, és történetüket a valóságból meríted?*

– A témát valóban a valóságból merítem, mégpedig abból a valóságból, amelyet legjobban ismerek: a kárpátaljai hétköznapiokból. A „hőseim” talán ezért tűnnek olykor annyira ismerős-

nek. A cselekményt azonban ki-találom: van, hogy egy újsághír vagy egy „elcsipett” párbeszéd mozgatója meg a fantáziámat. Al-talában, ha már adva van a téma, beugranak, maguktól jönnek az ötletek.

– *Penckőfer János írja veled kapcsolatban: „... novelláiban egy rendkívül élénk, derűs mesélőkedvű beszélővel találkozhatunk, akinek nyelvében a népihumor jelentős szerepet kap.” A prózáidat olvasva én az emberi küszködés, a szegénység, a nehéz kárpátaljai sorsok szakavatott krónikását látom benned. Te hogy érzed? Hogy tudod összeegyeztetni a humort és a csontig hatoló tragédiát?*

– Ahány olvasat, annyi értelmezés. A műveimben föllelhető humort groteszk torzításnak nevezném. Igaz, néha túlzó, de csak ez által válhat a drámaiság fokozhatóvá. A tragédiákban a hős általában nemes célokért küzd, és elbukik. Novelláimban a szereplők nem Sárkányölő Szent Györgyként veszik fel a harcot a napi gondokkal, problémákkal, hanem emberekként küszködnek. Ironikus megfogalmazásban, a már meglévő problémákat, gondokat újabbakkal szaporítják.

– *Színarabokat, drámákat is írsz. Újra Penckőfer Jánost idézem: „... egyedülálló kezdeménye, hogy történelmi időkre visszanyúló drámai alkotásokkal is kísérletezik, jó eredménnyel.” A Vingárti Geréb Péter című vígjátékod és az Ítéletidő című egyfelvonásos drámád a középkori Lampert-házán (Beregszászon) játszódik. Ez mélyreható történelmi ismereteket feltételez. Ezek szerint fontos számodra szülőfölded történelme. Nem gondoltál még arra, hogy írsz egy Kárpátaljával foglalkozó történelmi regényt?*

– Előjáróban hadd idézzem Vaclav Havel cseh drámaíró rendszerváltás előtt papírra vetett, ma is érvényes gondolatát: „A történelmi horizont nélküli magánélet – fikció, élettelen utánzat, valójában hazugság. Megfosztják valódi belső kiterjedésétől, legsajátosabb tragikumától, igazi kérdéseitől”. Az általam felsorolt színpadi művek a múlt század nyolcvanas éveiben íródtak, és igazság szerint jómagam csak tenyérnyi színpadokon, templomokban előadható vígjátéki/drámái keretbe he-

„Sokaknak tartozom...”

■ lyeztem a valóban megtörtént, levéltári dokumentumokkal igazolható történelmi eseményeket. Amunka oroszlánrészét Váradi Stenberg János, az ungvári egyetem történészprofesszora és Horváth Anna keramikus, a Szovjetunió Képzőművészeti Szövetségének tagja vállalta magára. Azért hangsúlyozom a titulusokat, mert a szovjet éra utolsó évtizedében sem volt vesztélytelen dolog olyan anyagok után kutatni a levéltárakban, még ha történészprofesszor is volt az illető, amire nem szolt az engedély, mint ahogyan az sem, hogy egy rangos szövetség tagja, az átkos, feudalista középkor képzőművészeti, öltözködési és viselkedési kultúrájában való jártasságának megosztásával töltsse a szabadidejét.

Finta Évának is sokat köszönhetek, hiszen nem csak leigélt, de stilsztikai javításával sokat hozzá is adott az elkészült művekhez. És azt sem mondhatom, hogy ez valami egyszeri „partizántevékenység” lett volna. Például ez idő tájt íródtak magyartanárom, Vári Fábán László történelmi múltunkat idéző, azóta klasszikussá vált versei: az *Útban Törökország felé*, a *Mikes Kelemen*, a *Majtény*...

Sokak számára nyilvánvalóvá lett, hogy a „szovjet magyarok” segédletével zajló történelemhamisítás nem bagatell dolog, negatív következményei kétséges-sé tehetik a kárpátaljai magyarság jövőjét. Jelen időkről szólva, Matl Péter és szobrászbarátai próbálnak hagyományt teremteni a Borzsován első ízben megszervezett szobrász táborukkal. Szembe menni az árral azáltal, hogy ahogy most, úgy az elkövetkező években is olyan szobrokat álmodnak, készítenek és helyeznek el majd a magyarlakta községek eddig üresen álló terein, amelyek művészi fokon szimbolizálják az adott községhez köthető mondanak, történelmi eseményeket. Magamról szólva, ha regényt nem is, de nagyon szeretném az elkövetkező években újraírni a *Salamon* című, azóta valahová elkallódott drámat. Teljessé tenni a Lampertháza történelmét feldolgozó trilógiámat. Sokaknak tartozom vele.

– *Köszönöm a beszélgetést!*

Lengyel János

Bartha Gusztáv

Kezek 3.

Kimenni a házból, hogy ne legyen bent, aztán bemenni, hogy ne legyen kint.

Imre anyósa, Anna mama, egy éve rohanvást mászkál ki-be, és annak a dolognak áll neki, ami éppen a keze ügyébe esik. Már ha odahaza van. Az elmúlt majd egy évben sokat betegeskedett.

– Hó virággá fehéredett – makacsodott kicsi Ildikó.

Egy kora tavaszi nap a konyhaasztal közepén, egy pohár vízben nyiladozó hóvirágcsokor láttán Imre arca falférré vált. Néha valóban nem ártana megfogni anyósa kezét, megmogsimogatni a vállát! Mikor idehaza van. S miért ne lehetne folyton idehaza? Özv. Balog Imréné, a Nagy, a temetés után nászasszonya, Anna miatt maradt itt egy hónapra. A hónapból év lett. S ki a megmondhatója, hogy még mennyi lesz?

Kimenni a házból, hogy ne legyen bent, aztán bemenni, hogy ne legyen kint.

Nagy adta a pénzt a hóvirágra, Lizára új cipőt, ruhát szokott vásárolni. Nagylány, tizenkét éves... lesz. Imre azon is háborgott, hogy a lányai szájátva figyelik reggelente, iskolába menet, hogy a nehéz parasztszany-kezek – csiribí-csiribá – az otthonka zsebéből milyen ügyesen tudják elővarázsolni az ő mindennapi kis zsebpénzüket.

– Nem azt a pár hrivenyt sajnálom, csak nehézség lesz őket leszoktatni. Mert semmi sem tart örökké, érted, anyám, semmi!

Imre felesége, Ildikó, pont egy éve halt meg rákbetegségben. Anna mama idegileg összeroppan, a közeli boltban depresszióról suttoztak. A Nagy nem figyelt oda, a két kislányt vigyázta, a fiát meg egyszer-egyszer ezzel vigasztalta:

– Anna gyászol, faluhelyt is megessik az ilyen. De nem rohagnak szegénnyel ideg-osztályról ideg-osztályra.

Kimenni a házból, hogy ne legyen bent, aztán bemenni, hogy ne legyen kint.

A házhoz tartozott valami 30–35 négyzetméteres kertecske. Ősszel Imre felásta, tavasszal Ildikóval átkapálták, elgereblyélték, és csinosra hantolt ágyacskákba zöltséget vetettek, közeikbe paradicsomot és paprikát palántáztak. Nyaranta együtt gyomlálgatták, locsolgatták, s milyen nagy volt az örömük, mikor az első termés a konyhaasztalra került...

Ebben az évben nem volt megművelve: felverte a gaz, derékig ért benne a laboda. Pedig ott félkezűen is hasznossá tudná magát tenni. Kihúzgálni a főlészadt gyomot, halomba dobálni és elégetni gyerekjáték. Felátni tavasszal sem késő – biztatta magát újra és újra.

– Anyám azt hiszi, hogy nem gyászolok. Ha tudná, hogy belül mennyire vérzik... Nem akarom magam sajnáltatni. Érted, nem és nem! Akkor már nem rád gondolnék, folyvást csak magamra. Ezt a tévében hallottam. Meg azt is mondta a színész, hogy az igazi gyász nem a hiúság vására. Jó, mi? Ezért jegyeztem meg. Ja, az osztályfőnöke panaszkodott Lizára, nem azért, mert nagyon nekiserdült, hanem, mert kezdi hanyagolni a tanulást. Kicsi Ildikó sok

verset és mesét megtanult a Nagytól, s mellesleg nagyon dicséri a tanítónője... Anna mamát jövő héten hazahozom a kórházból... Hogy velem mi van?

Mondjam azt, hogy egy hete a gyárudvaron elcsúsztam egy olajfolton, és eltörtött a jobb karom, és most begipszelten nyakamba akasztott gézkötésen lóg? Sirjam el magam, hogy kurvára tud fájni, s hogy összevissza nem aludtam hat éjszaka öt órát? Kivörösödött szemmel úgy nézek ki, mint egy idült alkoholist. Köszönhetően a krétaporról felérő fájdalomcsillapítónak, altatónak. Arra persze jók, hogy teljesen elvegyék az ember étvágát.

Imre kisietett a szobából. Talán majd holnap. Nem, Ildikónak nem kell mindenről tudnia! Elég, ha nekem fáj. Elég, ha én bosszankodom azon, hogy az orvostól kezdve a gipszig bezárólag nekem kellett mindent ki- és megfizetnem. Így is egyik napról a másikra élünk, és akkor, tessék! Bár ez egy éve sem volt másként.

A konyhában kicsi Ildikó lelkendezve futott Imréhez:

– Apu, apu, csörögefánkot fogunk sütni!

Liza nem volt ennyire lelkes:

– Nagy megmutatja, hogyan kell a kinyújtott tésztát kockára szabni...

– A kézre figyeljete, a mozdulatsorra! – simogatta meg lányai buksiját Imre.

A Nagy keze alatt nem a jól ismert ritmusra pörgött a nyújtófa.

– Valami baj van? – kérdezte kisvártatva Imre.

– Az a baj, hogy élek.

A közzsájon forgó szólás, a hangsúlyból ítélve, ezúttal valós tartalommal bírt. Ezt nemcsak Imre érezte ki a szavakból, a két kislány szempillantás alatt eltűnt a konyhaasztal mellől.

– Nincs elég bajunk, muszáj szaporítani?

Özv. Balog Imréné jobb kezével párszor megsimogatta a kinyújtott tésztát, majd letakarta egy asztalkendővel.

– Pihentetni kell – magyarázta.

– Értem.

– Semmit nem értem – emelte fel a hangját özv. Balog Imréné. – Hol jártál a tegnapielőtt egész délelőtt?

– Ha arra gondol...

– A boltban, mástól kell megtudnom...

– Pletykafészkek – legyintett Imre az ép kezével. – Kitalálnak ezt-azt, aztán világgá kürtölik.

– Ezért rohagnak a házból ki-be, mint egy kerge birka.

– A Hadkiegészítő Parancsnokságon – mondta Imre nyersen –, meg van elégedve?!

Özv. Balog Imréné szája sávrá görbült.

– Egyszerű regisztráció, összeírják az adatokat. Munkahely, családi állapot, meg hasonló. A gyárban raktáros vagyok, ha kell esztorgályos, marós... Megbecsülnek. Meg hát ez nem olyan egyszerű, hogy csak úgy, né...

Özv. Balog Imréné reszkető kézzel moncsolgatta az otthonka zsebéből előkerült zsebkendőt.

– Maholnap harmincöt éves vagyok, két gyereket nevelek, vagyis nevelünk, anyósom a kórházba, meg a kezem is el van törve... Mi a fenének soroznának be!

– Amiért másokat, fiam.

Nagybereg, 2015.

Weinrauch Katalin

Utolsó vacsora

Sűrűn szakad a havas eső. A jeges szél erőteljes lökésekkel hordja-viszi a megállás nélkül zuhogó csapadékokat, kíméletlenül nekivágja az autóbusz ablakának. A nyiszorogva hajladozó ablaktörő minden igyekezete ellenére sem tudja tisztára törölni a vezetőfülké üvegét, nehéz rajta kilátni. A sofőr néha előredől, úgy próbálja megsaccolni a kátyúk mélységét, amelyek az utakon a télnek köszönhetően ugyancsak elszaporodtak, de nem mindig sikerül kikerülni őket. Borzongva igazítom szorosabbra nyakamon a meleg sálát, fázósan összehúszom magam az ülésen, pedig a buszban jó meleg van. Talán a kinti látvány miatt hideglelés a közérzetem. Ahogy mindenki mást, engem is kétségbe ejt, elkeserít a hosszan elhúzódó szokatlan csúf hideg, ez a tavaszt megszegyenítő időjárás. Március vége van, máskor ilyenkor már zöldellik a mező, rügyet bontanak a fák, madarak énekelnek. Most meg... Kedvetlenül, szárnyaszegett hangulatban bámulom a busz mellett szaladó tájat: a lucskos, hóban, vízben fuldokló mezőket, a kopár, sötét ágakkal meredező elázott fákat. Istenem – tűnődöm magamban –, biztos, hogy nem téved a naptár? Mintha nem is Húsvét előtti nagyhét lenne! Mert ez a mostani időjárás inkább karácsonyvárára emlékeztet.

Az út menti árok partján, az elöntött mező szélén tenyérnyi sziget, apró zombék magasodik a víz fölé, egy átázott rétisas tétován, nehézkes szárnycsapásokkal próbál felszállni. Szárnytollai a napok óta szűnni nem akaró hótól, esőtől elnehezdedtek, alig van annyi ereje, hogy elrugaskodva a földtől, feldobja magát a levegőbe. Alacsonyan száll, alig kétméternyi magásra bír csupán felemelkedni. Rövid ideig a busz mellett, velünk egy irányban repül, szemmel láthatóan lassul, mindinkább nehezedő szárnycsapásokkal. Aztán feladva a reménytelen küzdelmet, súlyos ólomdarabként hull vissza a földre, a csupasz bokrok közé. Jaj, csak rá ne találjon erre a szép, védett, ritka madárra egy éhes róka vagy valami kóbor kutya – fohászodom némán, szavak nélkül. A folyó közelében az utat kísérő ritkás fák, bokrok takarásában összebújva, a sok esőtől málldozó fallal csúfoskodó, vakon merengő házak védelmet keresve hátrálnak a semmivé ázott, biztonságot alig kínáló nyúlágatok mögé.

Az egyik ház kéményén a megcsúszott fészkekben két korán érkezett, csapzott golya álldogál szomorú beletörődéssel. Vajon megmaradnak-e, hol találhatnak élelemre? Hiszen a nappali havazást, a szűnni nem akaró esőt még mindig éjszakai fagyok követik. Mikor lesz már igazi tavasz, mi lesz a sorsotok, kedves madaraim, gondoskodik-e valaki rólatok? Mert az embereken oly mértékben eluralkodott a fásultság, hogy

leginkább csak magukkal törődnek. Nem gondolnak a madarakkal, állatokkal. Az országnak ezen a végén meg még annyira sem, mint másutt. Nem mintha itt rosszabbak vagy lelketlenebbek lennének az emberek... Inkább arájuk nehezedő szegénység, a munkanélküliség, a megélhetési gondok, no és a megváltozott, mostanában egyszerűen csapnivaló időjárás teszi őket ilyenekké. Persze, az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy az itt élők nagy többsége idős ember. Rájuk meg elég feladatot ró a maguk ellátása. Igazán nem várható el tőlük, hogy a golyák sorsával is törődjenek, zárom le magamban az eszme futtatásomat.

Az autóbusz a főútról időnként lekanyarodva, apró településeket, egymást sűrűn követő falvakat, erdős részeket érintve, jó nagy kunkorokkal visz úti célom felé, amit úgy bő negyedóra múlva fogunk majd elérni. Közben némán hálát adok Istennek azért, hogy ezeken a keskeny, kátyúkkal szabdaltnak bekötött utakon legalább hótörleszok meg vízátfolyások nincsenek, ahogy mostanság az ország nyugati felén mindehü. Am bármerre visz az utunk, akárhol is járunk, az utcákon embereket alig látni. Fiatalokat meg különösen nem. Lám, ezen a buszon is csupán alig néhányan utaznak, és valamennyien korombeliek, két kislány kivételével. Bár ebben az is közrejátszhat, hogy időjárás ide vagy oda, mindenkinek akad otthon tennivalója így, az ünnep előtt. A szokásos, hagyományos húsvéti előkészületeket mindenképpen el kell végezni, nem lehet halogatni, hiszen holnap már Nagypéntek!

Az egyik megállónál a sofőr nagyot fékkez, mert egy asszony várakozik víztől vállára konyult esernyője alatt, kezében egy tekintélyesen dagadozó, tömött szatyorról. A súlyos batyut maga előtt tartva nehezen cihelődik fel a busz lépcsőin, ám az első ülésen ülő éltés asszony áthajlik a kapaszkodó korlátja felett, és segítőkészen elveszi a táskáját. A nő összezárja pocskéká azott esernyőjét, s hálás köszönetet mormolva fölnéz a másikra. Ahogy összeakad a tekintetük, meglepett mosoly szépíti meg a két nő igencsak hasonló, kiszáradt dióhéj rajzolatát magán viselő öregek arcát. Most már a felismerés örömeivel üdvözölik egymást. Az újonnanjött utas, ismerősének szíves invitálására, nagyot szusszanva, letelepedik mellette az üres ülésre.

– Halod, alig ismertelek meg! Honnan jössz, Erzsik, ebben a lehetetlen időben? A városban voltál? Tán csak nem most vásároltál be az ünnepre?

– Azt is. Mára engedtek ki a kórházból, onnan tartok hazafelé. Idáig lehozott a Lajos öcsém fia, de sietett, tovább ment a határhoz, nem kanyarodott be hozzánk a faluba. Hát ezért vártam itt a buszt a főútnál. Útközben megálltunk a város végén, tudod, a hid előtt annál a nagy boltnál, na, hogy is hívják, osztán ott vettem egy ki-

sebb sonkát, pászka helyett fonott kalácsot, meg néhány tojást. Mégiscsak jön a Húsvét, oszt' nincs otthon semmim. Én már nem tartok tyúkokat, minek, magam vagyok, osztán csak a gond van velek... Ha úgy adódik, hogy el kell menni a háztól, ki etetné őket, ki gondoskodna róluk! De holnap csak sütök egy kis köttes kalácsot. Bejglit. Dióból kettőt, egyet szilvalekvárral, egyet meg mákkal. Hátha az ünnepben betéved hozzám valaki... Ha meg nem, odaadom majd Ilikének, a szociális gondozónak. Van három kisgyermek, azok szívesen megeszik. Most is kijön elibem, azt mondta. Tudod, nem bírok már cipekedni, meg hát nem is szabad nekem.

– Magad vagy?

– Már két éve, amióta Magduskám talált végre magának munkát Németországban. De az Ilike jön hozzám mindennap. Hűségesen. Megnézi, megvagyok-e még, nincs-e valamire szükségem. A, az állatokkal csak a baj van, még egy kutyával is, osztán én is járhatnék úgy, ahogyan Jolánka. Te is tudod ki az, valamikor egy osztályba jártunk. Ismered, a Nagyné Jolánt mondom.

– Ismerem hát, hogyne ismerném! Jó régen nem láttam. Hogy van?

– Jól. Most már nagyon jól. Egyedül maradt ő is, hogy eltemette az urát, mert a rokonai mind kihaltak, gyereke meg nem volt. Csak egy nagyra nőtt, szép iromba macskája meg a kutyája. Halod, én olyan hűséges állatot, mint amilyen az a korcs kutya, életemben nem láttam! A Jolán udvarára még egy légy se repülhetett fel a Bodri engedélye nélkül. Álló nap a gazdaszanya közelében volt, őt kísérgette, őrizgette. Én mondom, ha lett volna gyereke, tán az sem szerethette volna jobban, mint az az állat... Bár ahogymúltak az évek, volt a kutyájával elég baja. Megöregedett a szegény pára, aztán túl a tizenötödik évén már sokszor volt beteg. De Jolánka nem hagyta, mindig kigyógyíttatta, vitte orvoshoz, injekcióztatta, mindent elkövetett, csak megmaradjon!

Egy évvel ezelőtt, éppen így tavasszal, beutalták Jolánt a kórházba a szívével. Onnan meg haza sem engedték, muszáj volt neki bennmaradni. Telefonon kerte meg a gondozónőt, az Ilikét, hogy értesse a kutyát meg a macskát, amíg oda lesz. Ő vitt is ételt a két állatnak, de a kutya hozzá sem nyúlt az ennivalóhoz, pedig kutyatáppal meg húsfélével etette. Csak kókadozott, fel-le szaladgált az udvaron reggeltől estig. Éjjel-nappal az utcára nyíló kisajtó alatt hasalt, ott leste az utat, várta haza a gazdáját. Húsvét előtt aztán, éppen Nagycsütörtökön, Jolán kiírta magát a kórházból, nem volt tovább maradása. Sajnálta a hűséges kutyáját. Tán jobb lett volna, ha nem beszélt volna neki Ili a Bodriról. De hát folyton csak miatta telefonált a kórházból. Nagyon betegien jött haza, tovább kellett volna, hogy gyógyítsák. Olyan gyenge volt az a szegény Joli, amikor meg-

Utolsó vacsora

■ jött, hogy alig állt a lábán. Az orvos nem is akarta elengedni, a saját felelősségére jött haza. Otthon Ilike várta a busznál. Neki is segített hazavinni a táskáját, ő is vásárolt ezt-azt, ahogy most én.

Na, szóval, a gondozónő osztán elmesélte nekem másnap, hogy ő még olyat nem látott, amit az a kis kócos kutya művelt, amikor megjött a gazdaasszonya. Mintha csak megbolondult volna az örömtől, úgy ugrálta és táncolta körbe! Tán még kölyökkutya korában sem ficánkolt úgy, mint akkor. A macskája meg olyan urasan, parádézva lépegetett le a lépcsőkön elébe, mintha egyszemélyben ő maga lett volna a fogadóbizottság! Jolánnak a meghatottságtól úgy hullott a könnye, mint a záporosó. Hát még mikor meglátta, hogy közben a golyák is ott várják a kéményén! Mert míg oda volt, azok is megjöttek! Na – mondta Ilinek –, máma olyan ünnepi vacsorát penderíték, amilyen már rég nem volt a házamban! Megsütöm a húst, amit vettem, hozzá tarhonya lesz, ahogy én szeretem, meg jó ropogós savanyú uborka. Tudom, hogy jól fog esni az étel! Mára végre nem magányosan, a kórházi ágy szélén üldögélve, csak úgy immel-ámmal vacsorázok majd, de nem ám, biztatgatta magát nevetgélve. Éstudod, miért nem? Hát mert vacsoravendégem is lesz! Bodrit is beeresztem a házba, hadd érezze szegény kutyám, hogy tényleg itthon van a gazdája. A vacsoraasztalról majd juttatok neki pár igazán jó falatot, meg a macskát is jóltartom! Megérdelem, látad, hogy fogadott? Megvendégném én a golyákat is szívesen, ha elfogadnák a meghívást, mert még nemigen van szöcske meg béka a határban... A végén azzal váltunk el – mesélte a gondozónő –, hogy reggel el ne felejtsem bevinni neki a tejet. Nagypénteken szereti megszűtni a kalácsot. A dagasztásához meg, ugye, tej kell.

A busz nagyot zökkent a kátyús úton. Az asszony belenyúlt a táskájába, matatott benne kicsit, aztán kivette a zsebkendőjét, megtörölgette a szemét, és csendesen folytatta: másnap, mielőtt a gondozónő a korai busszal bement volna a városba, bevitte Jolánnak a tejet. Nem volt csukva az utcaajtó, se a ház ajtaja, hát egyenesen bement a kiskonyhába. Az asztalon még ott volt a vacsora maradéka. Joli felöltözve feküdt a kis fadikón, ahová napközben szokott lepihenni, ha a kerti munkában elfárad. Az ágy előtt a rongyszőnyegen meg a kutya hevert. Mind a ketten halottak voltak. Az orvos szerint Jolánkát a szíve vitte el, Bodrit meg a nagy öröm. Az, hogy még egyszer megláthatta a gazdaasszonyát. Lehet, nem tudom... Csak az a biztos, hogy azon a Nagycsütörtökön gazdának és kutyájának az volt az utolsó vacsora. Na, én szedelőzködöm is, mert megjöttem. Isten áldjon, Borikám! Látod, mit mondtam? Vár az Ilike... Hallod, egyszer azért csak ránk tavaszkodik végre... Hát, kelleme Húsvétot neked meg a családodnak!

„A kárpátaljiság nem szűnik meg a lakhelyváltozással”

A Beregszászban született Csobolya József énekes neve nem ismeretlen a Kárpátaljai Szövetség tagsága, a Kárpátaljai Hírmondó olvasói körében, hiszen több alkalommal is gyönyörködhetek művészetében, olvashattak sikereiről. 2009 szeptemberében például a hagyományos balföldvári találkozón adott koncertet, amelyet a közönség vastapssal jutalmazott, 2010 januárjában Fóton a *Levél barátomnak* című, Cseh Tamás emlékére készített műsorát pedig a Kárpátaljai Szövetség elnökségének képviselőin kívül számos földünk is meghallgatta. Nagy örömmel adjuk tovább a hírt, hogy Csobolya József immár a Magyar Állami Operaház egyik tenoristája. Az operanékes budapesti lakásán Lengyel János író, gyermekkori barátja beszélgetett életéről, munkásságáról, terveiről.

– *Mióta vagy az Operaház tagja? Hogyan kerültél a társulathoz?*

– Körülbelül négy éve az intézmény tenoristát keresett, elsődlegesen az énekkarba. A két fordulóból álló meghallgatás eredményeként lettem a Magyar Állami Operaház tagja. Az akkori főzeneigazgató, Györfi Róbert-Ráth György szerződtetett le a színházhoz.

– *Az énekkari feladatok mellett szólistaként is jelen vagy az Operaháznál. Milyen darabokban énekeltél?*

– Igen, énekeltem például Puccini *Pil-langókisasszony*ában az írónk szerepét. De a bemutatott operák nagy részében az énekkarban vagyok jelen tenoristaként. Nincs lényegi különbség az énekkari és a szólista feladat között. Ugyanúgy jelmezben vagyunk a színpadon, ugyanúgy játszunk, énekelünk. Például Richard Wagner *Tannhauser* című operájának második felvonásában eléggé embert próbáló feladat a „nagy képet” végigbírnai hanggal, fizikummal. Amikor szólista feladattal bíznak meg, akkor azt csinálom, amikor az énekkart kell erősíteni, akkor azt.

– *Korábban könnyedebb műfajban is felléptél, legalábbis azokon az előadásokon, amiket én láttam. De a Te repertoárd ennél szélesebb. Kárpátalján is sokszor tartottál már előadást?*

– Legutóbb egy jótékonysági koncertet adtunk a Beregszászi Művészeti Iskolában egyik kedves barátommal, Szász Kati-

val, aki többek között az Interoperett társulatának tagja. Az áriákból és duettek-ből álló műsor bevételeivel egy kárpátaljai kislány műtétjének költségeihez járultunk hozzá. Kedves barátom, Lőrincz P. Gabriella költő hívott meg, aki az est egyik szervezője volt. Köszönet munkájukért!

A nyíregyházi székhelyű Beregszászi Alapítvány jóvoltából 2013 nyarán avatták fel Báthy Anna, a beregszászi születésű Kossuth-díjas operanékes emléktábláját

a Beregszászi Művészeti Iskola épületének falán. A rendezvényen kiküldetésben a Magyar Állami Operaház képviselhettem, és a hivatalos koszorúzás mellett egy ária-összeállítással is tisztelegtem a művésznő emléke előtt.

– *Zenei téren már korán elkezdted képezni magadat, de volt az életedben egy olyan mozzanat, amikor veszélybe került az egész pályafutásod.*

– Akkor ez még nem volt nevezhető pályafutásnak, de tény, hogy a másfél éves ukrán sorkatonai szolgálatom alatt egy részeség idősebb katona „lerúgta a tudómet”, minek következtében egy időre az intenzív osztályra kerültem, de újra Remez Vlagyimir orosz professzor úrnak, egy nyár alatt felépülhettem ebből az állapotból.

– *Az évek során számos előadóművésszel léptél már fel különböző műfajokban. Beszelnél erről?*

– Elsőként Dévai Nagy Kamillát említem meg, akivel nagyon sok közös koncertet és turnét csináltunk, és akitől nagyon sokat tanulhattam az előadóművészet terén. Többször léptem fel Nagy Anikóval, Kárpátalja egyetlen hívatásos magyar együttese, a Kárpátaljai Megyei Filharmóniában működő Magyar Melódiák Kamara-együttes szólistájával, aki mellelleg távoli rokonom is. Nagy megtiszteltetés számomra barátomnak tudni az eredeti, 1983-as *István, a király* című rockopera főszereplőjét, Pelsőczy Lászlót, akivel közös műsorunk is van *Sorsidőző Ezeréves Ámen* címmel, amely egy főhajtás a több mint ezeréves keresztény államiságunk előtt. Az opera műfajában volt szerencsém egy színpadon énekelni Andrea Bocellivel, a legendás három tenor egyikével, José Carrerasszal, Puccini *Tosca* című operájában pedig együtt játszhattam a híres argentin tenorral, José Curával, akivel jelenleg Verdi

„A kárpátaljaiság nem szűnik meg a lakhelyváltással”

■ *Otello* című monumentális operáját próbáljuk.

– **Erősen kötődsz a magyar nemzet múltjához, foglalkoztat a középkori zene. Hogy kerültél kapcsolatba Tinódi Lantos Sebestyén és Bakfark Bálint örökségével?**

– Édesapám nyugalmazott történelemtanár, és talán ezért is vonzódok a régi korok iránt. Annak idején egy dalverseny győztesként meghívást kaptam egy speciális zeneiskolába, ahol a középkori magyar történelmi énekek világával ismerkedhettem meg.

– **Beregszászban születél, ott nőttél fel. Mit jelent számodra a szülővárosod?**

– Szerintem, ahol az ember a gyermekkorát tölti, szíve legmélyén mindig az marad az igazi hazája, otthona. Nekem Beregszász a boldog gyermekkort, a kezdeti szárnypróbálgatásokat jelenti, és ahová mindig szívesen térek vissza feltöltődni. Több előadást tartottam a Vörösmarty-városban, többek között a csodálatos református templomban, a már említett *Sorsidész Ezeréves Amen* című műsort mutathattam be. Emellett egyik volt barátom, aki már nincs az élők sorában, Cseh Tamás emléke előtt tisztelgettem egy emlékműsorral a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházban.

– **Volt alkalmad együtt fellépni Cseh Tamással?**

– Nem, soha nem volt közös koncertünk.

– **Kis túlzással, bejártad már a fél világot, koncerteztél Amerikában, felléptél Japánban. Hol is jártál pontosan?**

– Ha földrajzi szempontból vesszük, konkrétan körbepötyöltem a bolygónkat. Japánban a *Mr. and Mrs. University beauty pageant* elnevezésű nemzetközi tehetségkutató verseny keretében léptem fel, amelyre úgy jutottam ki, hogy előzőleg megnyertem a magyarországi, majd az európai fordulót. Tokióból pedig egy serleggel tértem haza. De énekeltem Párizsban, illetve Párizs mellett annál az emlékműnél, ahol Rákóczi Ferenc szívét őrzik, és Nagy-Britanniában is. Az anyaországtól leszakadt magyarok lakta területeken pedig szinte mindenhol. Idén júniusban ismét Japánba utazom az Operaház két produkciójával. Rossini *A sevillei borbély*, és Mozart *Figaro házassága* c. operáit hívták meg a szigetországba.

– **Mi volt a produkciód Tokióban?**

– Az amerikai Maria Parkinson *Ave Maria* című dalával szerepeltem a Tokyo Dome-ban.

– **Hogy zajlott az amerikai turné?**

– A Krónikás Ének Zeneiskola diákjaként vettem részt a növendékek három hetes turnéján az USA-ban. Itt az Egyesült Államokban élő magyar közösségek előtt léptünk fel. Egy hétig New Yorkban koncerteztünk, majd következett Florida és San Francisco. Álltam a World Trade Center tetején, ami, ugye, ma már nincs meg. A kaliforniai városban ismerkedtem meg a Délvidékről származó fogtechnikussal, Hites Györggyel, akinek

személyes ismerőse volt Teller Ede. Ő intézte el, hogy találkozhatunk a híres tudóssal, méghozzá a saját lakásán. Sokat mesélt pl. Albert Einsteinnel való közös munkájáról, a matematika szerepéről az életben. Megkérdeztük tőle, hogy milyen nyelven álmodik? Azt válaszolta, hogy ő már amerikai, de álmodni mindig magyarul szokott. Ez nagyon megmaradt bennem.

– **Milyen volt a benyomásod a kint élő magyarokról?**

– Nagyon kedvesek voltak, mindenütt szeretettel fogadtak.

– **Milyen szerepet szeretnél énekelni, amiben eddig még nem játszhattál?**

– Nagyon szeretném egyszer Erkel Ferenc *Hunyadi László* című operájából a fiatal király, V. László szerepét eljátszani, elénekelni. Puccini *Tosca* c. operájából a festő, Cavaradossi szerepe is kihívás lenne számomra. De Verdi *Rigoletto*-jában is olyan lélektani jelenségek játszódnak le, amit szintén szívesen megpróbálnék megformálni. Viszont azt a szerepet soha nem fogom megkapni, mert hangfajlag bariton szerep, én pedig tenor vagyok. Meg egy kicsit idősebbnek is kellene lenni hozzá. Amit rám osztanak, azt próbálom a tudásomnak megfelelő legjobb szinten megformálni.

– **Úgy tudom, van más terved is, éspe-dig Kárpátaljával, az ott élő magyar közösséggel kapcsolatban.**

– Szeretnék a már említett magyar történelmi előadással minél több magyarul lakta településre eljutni Kárpátalján, ehhez várom a helyi kulturális szervezők, illetve a magyar egyesületek segítségét, támogatását. Többek között már sikerült eljutnom Tiszaújhegyre, ahol a görögkatolikus templomban léptem fel. Külön köszönet ezért Molnár Melindának, a tiszaújhegyi könyvtár vezetőjének, a Szeress és tedd a jót! jótékonsági alapítvány elnökének.

– **Mik a terveid?**

– Az elsődleges célom, hogy egészséges lelkiületű embert neveljek a fiamból, szakmai szempontból pedig énekesként szeretném jó színvonalon teljesíteni a rám bízott feladatokat, hosszú távon. Remélem, hozzájárulhatok majd ahhoz, hogy a mostani fiatalság szélesebb körében megszerthessem a komolyzenét.

– **Tervezel külföldön karriert építeni?**

– Nem akarok külföldre menni. Én szeretem a Kárpát-medencét, az itteni embereket. Ide köt a gyerekkor, a szüleim, a kisfi-am, és ahogy említettem, szükségem van arra, hogy viszonylagos rendszerességgel hazautazhassak Beregszászba. Zubánics László barátomat idézve: „a kárpátaljaiság nem szűnik meg a lakhelyváltással”.

– **Úgy gondolom, ennél jobb végszót nem is találhattál volna. Köszönöm a beszélgetést és további sikereket kívánok az életben és a pályádon is. Azt hiszem, ezt minden kárpátaljai magyar nevében mondhatom.**

Kijevi levél

Megrongálták a honfoglalási emlékművet

Lapunk decemberi számában örömmel számoltunk be arról, milyen nagyszabású rendezvénysorozaton méltatta a Magyarok Kijevi Egyesülete (MKE) megalakulásának 25. évfordulóját. Ünnepséget tartottak a Magyar-dombon álló honfoglalási emlékműnél is: október 23-án az ukrán főváros magyarsága az 1956-os forradalom és szabadságharc évfordulójára emlékezett. Petneházy Gyula, az MKE ügyvezető alelnöke a közelmúltban arról tájékoztatta lapunkat, hogy ekkor készült az utolsó fénykép a műalkotásról, ugyanis ellopták az emlékmű központi bronzemlétét.

Február 10-én Magyarország Kijevi Nagykövetségén találkozót tartottak a helyreállítással kapcsolatban. A megbeszélésen részt vettek Papp László és Vajon Tímea, a nagykövetség munkatársai, Jurij Bahalika, az emlékmű alkotója, a Magyarok Kijevi Egyesületének képviselőjében pedig Magyar Árpád, Tóth Mihály és levélírónk, Petneházy Gyula.

Ütemtervet dolgoztak ki az emlékmű helyreállítására, hogy a hagyományos őszi kijevi magyar rendezvényekre már befejezzék a munkálatokat. Bízunk benne, hogy ha sikerül megtalálni a szükséges forrásokat, fél év leforgása alatt kivitelezhető lesz a felújítás.

Dosszié

Az ukrán fővárosban emberemlékezet óta Magyar-dombnak (Uhorszka Hora) nevezik a Dnyeper-part egy ligetes szakaszát. A történetíró, Nesztor szerint a Kijevi Rusz területén a IX. században átvonuló, új hazájukat kereső magyar törzsek itt pihentek meg egy időre, békében a szlávokkal.

Az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség és a Magyarok Kijevi Egyesülete 1997 decemberében avatta fel az emlékművet.

Dr. Fodor István

Biológia és az élővilág misztériumai: paradigmaváltás szükséges

Bevezetés. Közismert, hogy Kárpátalján, így Ungváron is, a vallásnak mély gyökerei vannak. Ungvár legrégebb városnegyedében, a Káptalan utcában nőttem fel. Az utca végén, a házunkkal szemben volt a középkori vár, az udvarában a feltárt romok a Szent György templomra utaltak, ahol 1646-ban írták alá az ungvári egyházi uniót. Az unió a Magyar Királyság Görög-Katolikus Egyházának megalakulásához vezetett. A várban volt a papnevelő szeminárium is, ahol a kispapok éltek és tanultak. Az utca másik végén, a domb lejtőjén helyezkedik el Ungvár legpompásabb neobarokk épülete, a görögkatolikus katedrális és a püspöki palota. A vár és a templom közötti részt kanonoki házak sorának ismerték régen a lakosok. Emlékszem a rendszeres ünnepélyes búcsúkra, amikor a környék megtelt a környező és távolabbi falvakból jött zárandokokkal...

Az utcánkban mindennaposak voltak a tanulásra vagy munkába siető kispapok, a reverendába öltözött papok, püspökök. Mivel a szüleim több papot ismertek, néha én is a társaságukba keveredtem, amikor megálltak egy kis barátságos beszélgetésre. Egyik nagybátyám is pap volt, de ismeretségi körömben többen papi családban nőttek fel, anyai ágon egy távolabbi rokonom a múlt század közepén még püspök is volt az USA-ban.

A közeli óvodába jártam, ahol az óvónőm Theofila (Manajló Mária) apácánővér volt, aki később Romzsa Tódor püspök vértanúságának tanújaként lett ismert; a püspököt élete utolsó napjaiban is ápolta. Mint sok más gyerek, még iskolás korom előtt én is jártam a közeli templomba hittanra. Emlékszem, milyen izgalommal készültem az elsőáldozásra. Csakhogy közben 1944 augusztusában váratlanul megváltozott a helyzet. Az addig szövetséges Románia átállt az ellenség oldalára, ősszel a háború frontvonala elérte Ungvárt, a magyar hadsereg és a közigazgatás visszavonult. Az újonnan be rendezkedett szovjet hatalom a helyi egyházakban ellenséget látott, és üldözni kezdte azokat. Pár nappal az ünnepi áldozás előtt a hatóság, nagy bánatomra, azt is betiltotta... Feltűnt nekem, hogy az üldözések ellenére a hívők mennyire ragaszkodtak a vallásukhoz, könnyen nem adták fel.

Ezekkel az emlékekkel csupán azt akartam érzékeltetni a nyájas olvasóval, hogy Ungváron a lelki élet viszonylag élénk volt, ami az egész vidékre kihatott. E gyermekkori szellemi környezet maradó nyomot hagyott a lelkemben.

Mégis világi szakmát választottam, biológus lettem. Az ungvári egyetemen a biológiai karon szereztem diplomát, majd öt év tizeden át a Szovjetunióban, az USA-ban és Magyarországon kutatásokat végeztem és oktattam a molekuláris biológia és a genetika több témakörében: nukleinsavak szerkezete, génszabályozás, technológia, moleku-

láris virológia, de az orvosbiológia területén is – új megoldásokat kerestünk a daganatok és a cukorbetegség orvoslására. Amióta pár éve visszavonultam az aktív egyetemi kutatási és oktatási tevékenységtől, több időm jut gondolkodni elméleti kérdésekről, köztük a biológia metafizikai vonatkozásairól is. Kutatásaim közepette gyakran az volt az érzésem, hogy a jelentős eredmények ellenére a rendkívül összetett biológiai törvényeket lényegében homály fedi. Ilyenkor eszembe jutottak a tudomány Arisztotelész által megfogalmazott örök kérdései: „miért?”, „mit?” és „hogyan?”, valamint a bölcsek szövege: „a fától nem látja az erdőt”. Meggyőződésem volt, hogy élettelen vegyületekből önmagától, véletlenszerűen nem alakulhatott ki a Földön az élő sejt, ahogy azt a tankönyvekben írják. Misztérium volt számomra a fajok megjelenése is, akárcsak a fogantatás után kialakult magzat méhen belüli és születés utáni fejlődésének titkai. Az volt az érzésem, hogy léteznie kell egy titokzatos dimenzióknak, amelyeket sem az érzékszerveink, sem a csúcstechnológiájú műszereink nem észlelnek, amit metafizikai állapotnak neveznek. E dimenzió megismeréséhez a tudománynak új hozzáállásokat kell találni, amelyek néhány alapvető tudományos kérdésre adnának választ: mi az, ami létezik?, mi a létező? mi a dolgok valódi természete? Végül pedig a természettel kapcsolatos kérdés: honnan ered a természetben meglévő rend?

Vallás és tudomány mesterkélt ellentmondása. Ahogy az iskolai és egyetemi tanulmányaimat egyre magasabb szinten folytattam, feltűnt, hogy a természettudományok tananyagában a világ esetleges metafizikai vonatkozásait nem is említik. Ezt kizárólag a teológiára és az egyházi intézményekre hagyják, ahol hittudományi ismereteket oktatnak. Miért? Az állam és a vallás szétválása ürügyén. Tehát a vallás elvben kárt okozhat az államnak? Vagy a liberális eszmék terjesztői szerint „ha Isten egyáltalán létezik, akkor természetfölötti lény, és akkor a tudomány nem képes sem alátámasztani, sem megcáfolni létezését”. Tehát, a darwini evolúció tudományos elmélet, és semmi köze a valláshoz. Ami ebből következik: a tudománypolitika a tudomány mellett átveszi a közoktatás irányítását és a médiát úgy, hogy teljesen ignorálja a lehetséges metafizikai jelenségeket, amelyek közrejátszhattak, például, a világegyetem vagy az élőlények megjelenésében. Ezzel domináns helyzetbe hozza az emberek életében és a művelődésben a materialista világnézetet.

A tudományos kutatóintézetek kizárólag megfigyelésekre, tények begyűjtésére és értelmezésére fókuszálnak, esetleg keresik a hasznosítási lehetőségeket. Tevékenységük materialista alapon folyik. A biológusok agresszívebb része azt állítja, hogy az evolúció olyan vívmány, amely mellőzheti

Isten létezését. Tehát a darwini evolúció-elmélet a materializmus támaszpillérét jelenti a biológiai tudományokban. R. Dawkins, a materialisták egyik elharcosa úgy is írt a vallásról, mint a világ egyik legnagyobb gonoszágáról. Az idősebb olvasó rögtön felkaphatja a fejét: milyen ismerős!...

Pedig az európai népek jelentős része, talán többsége vallásos. Úgy, ahogy azt a keresztény teológia oktatja: hisz Istenben, a Biblia tanításaiban, de a világi életben ezt nem mindig vállalhatja. Eklatáns példája lehet ennek a vallásüldözés Kárpátalján a szovjet rendszerben. De a birodalom összeomlott, új országok alakultak, vallását mindenki szabadon gyakorolhatja. Európai kultúránk szerves részén – az oktatásban és a tudományban – mégis még mindig van mit tennünk. Eltekintve egyes természettudósok magánvallalkozásaitól, a tankönyvek zöme a mi régióinkban kizárólag materialista alapon oktatja a teremtés kérdését. A földi életéről azt a redukcionista nézetet vallja, amely szerint az élőlény nem más, mint gépezet, amelyet teljesen le lehet írni matematikai képletekkel. Az érettségizett vagy állami egyetemet végzett diákok ma is legfeljebb azt tudják, hogy az univerzum 13 milliárd évvel ezelőtt őrrobbanás következtében képződött a semmiből, az élő összejt bolygónkon élettelen anyagból alakult ki spontán molekuláris folyamatok következtében, az élőlények sokasága pedig a darwini evolúció által. Azaz nincs semmi természetfölötti erő a világban és annak kialakulásában sem. Ezzel a téma le is van zárva. Pedig léteznek alternatív idealista magyarázatok is (erről szó lesz később), csak hogy azok nem jutnak el a középiskolákba és a felsőoktatási intézményekbe, azaz nem érik el a diákságot. Még ha sokan ezzel nem is értenek egyet, a laikusok jelentős része elfogadja a Darwin-i ateista evolúció-elméletet. Pedig akárhogy vesszük, ha Isten létezik, akkor nagyon is köze lehet a világegyetem kialakulásához vagy az élővilág megteremtéséhez.

Most térjünk közvetlenül a tárgyunkra: milyen lehetőségei vannak a biológiának ebben a helyzetben.

A tudomány kapcsolata a biológiai misztériumokkal. Felvetődik ennek az írásnak a legfontosabb kérdése: tanulmányozhatók-e a biológiai misztériumok a mai biológiai módszerekkel? Goethe Faustja vagy Madách Adámja az emberi társadalom szemében a tudásvágy által fűtött kutató paradigmája. Lenne-e ma helyük a természet isteni titkainak kivizsgálásában? A válaszom határozott igen. A mai természettudományok vívmányaira támaszkodva igenis érvelhetünk a materializmus ellen vagy mellett. Mielőtt részletezném, nézzük meg, jelenleg mi a helyzet. A biológia természettudományos megközelítéssel tanulmányozza az élet lényegének szerkezetét és szabályait, miközben a felfedezéseken és

Dr. Fodor István

Biológia és az élővilág misztériumai: paradigmaváltás szükséges

■ azok gyakorlati felhasználásán van a hangsúly. Fontos a részletes adatok begyűjtése, de sajnos a lényeges elméleti következtetések levonása már kevésbé az. A metafizikai megközelítések pedig gyakorlatilag tilosak, még feltételezések szintjén is hiányoznak a hivatalos tudományból. Jelenleg a tudomány mesterkélt konfrontációban áll bármilyen lehetséges transzcendens jelenséggel, ami velejárója lehet, például, a világegyetem vagy a bolygónk élővilága megteremtésének.

Sokáig úgy nézett ki, hogy ez az elfogadhatatlan helyzet állandósul, vagy legalábbis a közeljövőben alig változik. Pedig a 20. század vége és a 21. század közel másfél évtizede újabb felfedezéseket hozott. Sokkal mélyebb tudáshoz jutottunk, aminek köszönhetően sok mindent másképpen látunk a biológiában is. Eljött az idő, hogy az eddigi álláspontokat revideljünk, és újabb lépéseket tegyünk a földi élővilág misztériumainak megismerése felé. Egyáltalán, lehetséges-e ezt a problémakört tudományosan megközelíteni? Képes-e a mai biológiai tudomány választ adni arra, hogy az anyagin kívül létezik még egy transzcendens világ, amely szoros kapcsolatban áll az anyagi világgal? Vagy igazuk van-e azoknak, akik azt állítják, hogy a tudomány nem képes sem alátámasztani, sem megcáfolni a metafizika létezését?

Kétféle tudományág létezik, amely érinti a felvetett problematikát: az elméleti (teológia, filozófia) és természeti szaktudományok. Az előbbi nem a szerző kutatási területe, ezért elemzését itt kihagyjuk. A szaktudományok, például a biológia, a fizika, a kémia akkor lennének legközelebb az igazsághoz, ha képesek lennének kísérletekkel, megfelelő módszerek segítségével „beleenyűlni” az élet titokzatos alapjaiba. A tudomány legújabb, kifinomult módszereivel, műszereivel olyan mély tudást képes nyerni az anyagi világ mikro- és makroszerkezetéről, hogy gyakran közvetve véleményt mondhatunk az élővilágunk misztériumairól is: mikor és hogyan alakult ki világegyetemünkben a földi élővilág diverzitása.

Fontos leszögezni: ha a tudomány kizárólag materialista szemszögből kívánja megközelíteni a misztériumok egyikét, mondjuk az élő sejtek keletkezését, akkor megfelelő laboratóriumi kísérletekkel kellene bizonyítani. Csakhogy, ennél a példánál maradva, évtizedeken át sok kutató próbálkozott ezzel, de élő sejtet előállítani senkinek sem sikerült, csupán néhány szerves molekula képződését figyelhették meg. Hasonlóan járnának azok, akik a darwini evolúció-elméletet szeretnék bizonyítani, már csak azért is, mert a kísérlet irreálisan hosszú ideig tartana. Ez azt jelenti, hogy a kizárólag materialista megközelítés a leglényegesebb biológiai szabályok feltárására nem elegendő, figyelembe kell venni a lehetséges metafizi-

kai aspektusokat is. Valóban, az élővilágban különböző fejlettségű szinten létező fajok hasonló (de nem azonos!) szerves „tég-lákból” (nukleotidok, fehérjék, szerves polimerek stb.) állnak össze. Csakhogy a lényeges különbségek a komplexitás részleteiben rejlenek, többek között a genetikai szabályozó mechanizmusokban, és a homeosztázist fenntartó dinamikus hálózatokban (ehhez később még visszatérünk). Annak, aki e szövevényes témakör megismerésére törekszik, mély tudással és kísérleti tapasztalattal kell rendelkeznie a biológia különböző területein. Ismernie kell a sejtek részletes felépítését, a gének szerkezetét, azok szabályozását, molekuláris mechanizmusait stb. Ezen kívül ismernie kell az élő sejtek, valamint a primitív és magasabb rendű szervezetek szaporodási szabályait, genetikájukat, a biokémiai anyagcserék mechanizmusait, valamint fejlődésük molekuláris részleteit. Egy szó, mint száz: kivételesen jól felkészült szakembernek kell lennie. Többek között azért is, hogy képes legyen kiválasztani azt a legmegfelelőbb biológiai modellt és hozzáállást, amely segítheti a kutató bizonyítékokhoz jutni a metafizikai jelenség létezésére vagy annak cáfolására. Felületes tudással ez nem megy... Az eddig végzett különböző európai és amerikai tanulmányok nem bizonyítják a materialista világnézetet az élő őssejt teremtésére vagy a darwini evolúcióra vonatkozóan. Ezért bátran állíthatjuk, hogy itt a tudományt ki kell egészíteni egy olyan láthatatlan, de létező dimenzióval, ahol valószínűleg transzcendens folyamatok kontrol-lálják a lényeges biológiai törvényeket. Már eddig is sokan érveltek e konklúzió mellett, legutóbb főleg az *Értelmes tervezettség* (Intelligent Design) létezésére utalva. Erről és egyéb érvekről később lesz szó.

Értelmes tervezettség. A tudósok körében már jóval korábban léteztek alternatív elképzelések a világ és az élővilág képződéséről. Így, a darwini evolúciót tagadó elméletek egyikét eleinte kreacionizmusnak nevezték, ami szerint a világot és az életet közvetlenül Isten tevékenysége eredményezte. De ez nagyon széles, nehezen értelmezhető klerikális fogalomra sikeredett. Az *Értelmes tervezettség* fogalma népszerűbb lett, és számos könyvben, publikációban terjedt. Legaktívabb képviselői W. Dembski és S. C. Meyer. Az utóbbi szerző könyve (*Signature in the Cell*, Harper One, 2009) Amerikában sokáig a sikerlista élén állt. Az *Értelmes tervezettség* álláspontja szerint a biológiai rendszerek nem véletlen, spontán természeti folyamatok, hanem egy intelligens, értelmes lény (Isten) céltudatosan tervező tevékenysége nyomán jöttek létre. Szerintük Isten érdeme, hogy megalakította a már kihalt és még létező élőlényeket. Ezek atomok, szerves molekulák értelmesen tervezett, rendkívül összetett halma-

zai, amelyek képesek az élet fenntartására és szaporodásra. Az elmélet hívei azzal érvelnek, hogy az életfolyamatok olyan összetettek, hogy ez önmagától nem tartható fenn, e mögött Isten áll. Mivel a létünk metafizikai térben létezik, nem tudhatjuk, hogyan hajtotta végre. Mondhatjuk, az élet kivitelezése ismeretlen, csakhogy a „termék” és szabályai evidensek... Az *Értelmes tervezettség* határozottan tagadja a darwini evolúció-elméletet; szerintük a mutációk és a természetes szelekció nem kielégítő magyarázat a biológiai formák megjelenésére. Tehát a felsőbb értelem módszere nem a természetes kiválasztódáson alapuló evolúció volt. Az értelem ennél aktívabb és kimutathatóbb szerepet játszott a testi formák megtervezésében és létrehozásában. Az evolúció-elmélet hibás, mert ignorálja az élet összetett természetét, bonyolultságát. Erveiket kizárólag tudományos felfedezésekre alapozzák. E cikk szerzője is sokban egyetért az elmélettel, annak kibővített verziójával.

Teista evolúció. Érdekes, hogy a hívők és a biológusok közt teret nyert egy másik elmélet is, amit *Teista evolúciónak* hívnak. Ez az eklektikus elmélet vegyes materialista és evolúció-szeptikus gondolatokat tartalmaz. Mi a különbség a darwini és *Teista evolúció* között? Az élőlény eredete, megjelenése a földön ismeretlen, és nem foglalkozik ezzel. Viszont az egész evolúció hátterében a Teremtő akarata húzódik meg – állítják a *Teista evolúció* követői (erről nincs szó a materialista, darwini elméletben). Azonban a továbbiakban elfogadják a darwini fejlődési folyamat azon leírását, amely szerint az élőlények sokasága apró lépésekben, természetes szelekció révén alakul ki. Tehát a természeti törvények kialakulásában Isten akarata rejlik, de a folyamatok lefolyásában már nincs szerepe. Ez az a momentum, ami sok olvasót, köztük magas rangú egyházi személyeket is zavarba hoz, és elfogadtatja velük a *Teista evolúció* elméletet. De ássunk kissé mélyebbre az elméletben! A teista gondolkodók Isten szerepét csak a Világegyetem létrehozásában látják, de ami azután következik, kizárólag a természeti (materialista) törvények szerint történik. Csakhogy, e logika szerint, akkor el kell ismernünk, hogy Isten szerepe esetleg az őssejt teremtésére korlátozódott, amelyre aztán rálehelte azt a tulajdonságot, amit darwini evolúciónak hívunk. Úgy is mondhatjuk, hogy a teológiába „becsempészik” a darwini evolúciót, vagy Darwin elméletébe „becsempészik” Isten korlátozott szerepét. A lényeg, hogy a teista elmélet nagyobb része egyezik a földi élet darwini evolúciójával, ami biológiai képtelenség, mert ellentmondásban áll a modern biológia tudományával (lásd később).

Evolúció-szeptikus érvek. A darwini evolúciót követők szerint az őssejtből

Dr. Fodor István

Biológia és az élővilág misztériumai: paradigmaváltás szükséges

Alakultak ki a földön élő, először primitív, később különböző fejlettebb lények, és végül az ember. Ez, szerintük, véletlenszerű, természetes kiválasztódás és evolúció útján történt, és ezért a metafizikai jelenségekre (vagy Istenre) nem volt és most sincs szükség. Ez a materialista szemlélet merev, megtagad minden kritikát, pedig, mint előbb említettük, az evolúció-szeptikusok tábora jelentős, és érvelésük egyre nagyobb hallgatóságra talál. Lássuk csak, miről is van szó!

1. E. Haeckel német biológusnak a 19. században készült embriórajzai sokáig a darwinizmus legmeggyőzőbb bizonyítékaiként kerültek a biológia tankönyvekbe. A rajzok szerint a gerincesek embriói fejlődésük korai stádiumában állítólag nagyon hasonlóan egymáshoz, és csak fejlett állapotukban kerülnek távol egymástól. Csak hogy e tanítást botrány övezte, mivel az újkor embriológia tudósainak alapos vizsgálatai kimutatták, hogy a fajok a fejlődésük elején nagyon különböznek, a középső szakaszban már közelednek egymáshoz, majd ismét eltérő irányt vesznek. E. Haeckelt sokan csalással vádolták.

2. A Darwint követők másik fontos érve a megkövesedett állati és növényi leletanyag (fosszília) elemzésén alapszik. Szerintük az egymás utáni rétegekben talált kővületek azt mutatják, hogy a fajok megváltoztak és más fajokká alakultak át, ami megalapozott érv lenne amellet, hogy a földi élet egyetlen közös őstől származik. Ez a gondolat még a 20. század végén is számos tanulmányban és biológia tankönyvben szerepelt, annak ellenére, hogy még maga Darwin szerint is „az összes ma élő és kihalt faj között elképzelhetetlenül sok átmeneti állapotot” kellene felfedezni. Csak hogy, családásukra, a régészeti leletek ezt egyáltalán nem bizonyítják, mert átmeneti fajokat nem találtak. Ez pedig önmagában már alaposan kétségbe vonja az evolúció létezését.

3. Az evolúció ellen szól a paleontológusok körében jól ismert „kambriumi robbanás” jelenség is. A földi élővilág őstörténetében „kambriumi robbanás” néven emlegetik azt az 540 millió éve kezdődött és 40 millió évig tartó időszakot, amelyben a ma élő törzsek, fajok ősei – a rovaroktól a gerincesekig – ugrásszerűen keletkeztek. 250 millió évvel később a tengeri fajok 96%-a, illetve a szárazföldi gerinces fajok 70%-a kihalt, és rengeteg újabb faj keletkezett. Itt fontos leszögezni, hogy a modern biológiai kutatások szerint az élet folyamán gyakoriak a véletlenszerű mutációk, de ezek túlnyomó része azonnal korrigálódik az erre szakosodott molekuláris hálózatok segítségével. Viszont rögzített mutációk az élőlényeknél általában nagyon ritkán fedezhetők fel, ami azt jelenti, hogy ugrásszerű fajkeletkezés a természetben nem történhetett meg. A fajok magasabb rendű fájja való át-

változásának az lenne a feltétele, hogy legalább több száz, ha nem ezer rögzített mutáció alakuljon ki, ami biológiai képtelenség. Ilyen drasztikus genetikai beavatkozás nem jöhet létre, mert az önvédelmi molekuláris hálózati rendszerek az élő sejteket és szervezetet elpusztítanak. (Erről később még lesz szó). És ha mégis megtörténik, az csakis ismeretlen metafizikai térben történhet meg, teljesen ismeretlen mechanizmusok által.

4. E vita tárgya a darwini evolúció elméletének azon állítása, miszerint a természetes kiválasztódásnak döntő szerepe van a fajok kialakulásában. A legújabb tudományos adatok szerint a természetes mutációk zöme a fejlődés szempontjából semleges, és azok rögzítése genetikailag véletlenszerű. Pl. nemrég a tudósok megfigyelték, hogy egy személynél az élet folyamán az örökítő anyagban (DNS, genom), amely 3 milliárd egységpárból (nukleotidpár) áll, legfeljebb csak néhány tucat pontmutáció (nem génmutáció!) öröklődhet az utódnak. A mutációk 90%-a semmi élettani változást nem okoz, azaz semleges, a többi 10%-nak inkább káros hatása van, minthogy bármilyen előnyt hozna. Hasonló a helyzet az emlőállatoknál is. Ezen kívül ismeretes, hogy drasztikusabb mutáció(k) megjelenése többnyire magzatvetélethez vezet, a távoli rokonságú fajok a természetben nem kereszteződnek. Tehát, az élőlények örökítő anyaga a természetben bámulatosan stabil. A keletkezett kis számú mutációk többnyire semlegesek, függetlenek a külső hatásoktól, és képtelenek fejlettebb fájja átalakítani az élőlényt a természetben. Kivételt képeznek azok a fajok, amelyek fejlődésének ciklusára jellemző a metamorfózis (pl. poronty/béka, hernyó/lepke).

5. A következő példa a „szemét” (junk) DNS szakaszok esetéről szól. Sokáig azt gondolták, hogy a sejtből létfontosságú gének csak azok lehetnek, amelyek fehérjét és a fehérjesszintézishez szükséges RNS-eket kódolnak. Csak hogy az élet mozgatórugóit kódoló gének a DNS-tartalomban csupán 1,5–2%-át teszik ki. Igaz, a gének többsége úgy fejeződik ki, hogy egy gén terméke többféle verzióban jelenik meg (alternative splicing), ami azt jelenti, hogy a fehérjék száma akár a 150 ezret is elérheti. Ennek ellenére, a közelmúltig úgy nézett ki, hogy a genomok nagyobb része nem kódol fontos géneket, tehát feleslegesek, vagyis „szemét” jellegűek. Ezért sokan feltételezték, hogy ezeknek a szakaszoknak amolyan jelentéktelen, „serpa” feladat jut, és pedig a létfontosságú gének hordozása és exponálása. A neo-darwinisták azt állították, hogy ez a tény támogatja az evolúció-elméletet azzal, hogy a genom szerkezete nem tökéletes, ezért az örökítő anyagot nem valami felsőbbrendű lény szerkesztette, hanem véletlen molekuláris kölcsönhatások eredménye, és ezt a tételt a biológusok egészen

a közelmúltig nem tudták cáfolni. Az utóbbi évek felfedezései azonban kimutatták, hogy ezen szakaszok nagyobb része mégis fontos RNS molekulákat kódol, amelyek szabályozzák a többi gén működését. Például megállapították, hogy az úgynevezett hosszú nem-kódoló RNS-ek (lncRNA) közel 90%-a fontos szerepet játszik a sejtek homeosztázisában, a szervezetek egészséges állapotának fenntartásában. Ezzel megdőlt az az álláspont, hogy jelentős „szemét” DNS szakaszok vannak a genomunkban.

6. A legújabb kegyelemdőfést az evolúcióra a biokémiai jeltevőbbítő láncreakciók, az élő sejtek molekuláris hálózatai mérték. A sejtfehérjék különböző hálózatokban érintkeznek egymással, átszövik a sejt teljes térfogatát, ezzel fenntartva azok épségét és rendeltetését. Ezen kívül viszik az üzenetet más sejteknek, szerveknek. Például a stressz alhálózat, amely több állandó mozgásban lévő fehérjéből áll, biokémiai érintkezéssel ellenőrzi a sejtből képződő összes fehérje szerkezetét, és ha hibás fehérje-molekulára akad, azt képes korrigálni. Ha a hibás fehérjék száma egyre nő, ami megzavarja a szervezet normális fejlődését, akkor ezt jelzi a sejt „agytrösztjének”, amely az láncreakció-üzenetben továbbítja a megfelelő helyre, hogy még több stressz-fehérje képződjön a sejtből. Ez azt eredményezheti, hogy a fehérjére káros hatások ellenére a sejt képes regenerálódni és szaporodni. Egy másik ismert hálózatban a p53 fehérje a sejtek egyéb károsodásait ellenőrzi és korrigálja. Ha valamilyen oknál fogva a sejt osztódása vagy a DNS szerkezete megsérül, akkor ezt a p53 fehérje észleli, és biokémiai láncreakcióval megüzeni, hogy a sérülést javítsák ki. Naponta akár több ezer károsodás érheti a DNS-t, amit a molekuláris védőrendszer képes korrigálni. E fehérje fontosságát bizonyítja az, hogy a rákos sejtek jelentős része p53 mutációt tartalmaz, azaz a biológiai funkcióját már nem képes elvégezni. Ez azt jelenti, hogy a rákos daganatot okozó mutációt a p53 fehérje hálózata képes korrigálni. A hálózati rendszerek rendkívül szövevényesek, és akik ezt tanulmányozzák, nem kételkedhetnek abban, hogy kialakulásukban a természetfeletti Teremtő lehet a felelős.

Több, más jellegű érvelést találhatunk még az irodalomban (például J. Wells. *Darwinizmus és intelligens tervezettség*. Kornétás Kiadó, 2010; Szedmák A. *Mi az igazság? Az evolúció mint biológiai képtelenség*. Agapé Kiadó, 2011), de én szeretnék még a sejtből felfedezett molekuláris hálózatokról közötti tanulmányokból kiemelni néhány adatot, amelyek az utóbbi időben sok kutatót tartanak lázban. Így, megállapították, hogy a különböző hálózatok gyakran keresztezik egymást, és feltételezhetően a sejtek fehérjeinek többsége, a biokémiai anyagcserehez hasonlóan, állandó dinamikus mozgásban és érintkezésben van egymással gyenge molekulá-

Dr. Fodor István

Biológia és az élővilág misztériumai: paradigmaváltás szükséges

■ris kötődések által. Így harmonizálják, biztosítják az élet normális fenntartását. A külső tényezők hatására becsúszott hibákat a rendszer észleli, és jelközvetítéssel jelzi a bajt. A válaszintézkedések a hálózaton hamarosan meg is érkeznek, ezek többnyire mentést, felépülést jelentenek. Kialakulhat olyan helyzet is, amikor a baj annyira súlyos, hogy mentésre a rendszer már nem képes. Ekkor beindul az alternatív láncreakció, ami enyészethet vezet. Tehát az élő sejtek jellemző tulajdonsága, ami nemrég lett igazán ismert, hogy az élet-fenntartás alternatív kimenetele, az enyészet, életünk szerves részét képezi. A két kimenetel (élet/halál) ütközete állandó mérlegelés alatt van az élő sejtekben, és mindkét esetben a végeredmény a molekuláris hálózatban létező szövetvényes biokémiai láncreakciók következménye. Ez az életünkben létező élet-halál egysége az antinómiák elméletére emlékeztet I. Kant filozófiájában.

Azt, hogy az élő sejtben a hálózati egységek kölcsönhatásban vannak, kísérletekkel bizonyították, amikor megállapították, hogy a rákos daganatok sejtjeiben több száz, vagy akár ezren felüli különböző fehérje működése megváltozott az egészséges sejthez képest. Ez nagyon meglepő, mivel mutáció mindössze 1–5 fehérjében mutatható ki. Tehát néhány fehérje szerkezeti változása képes befolyásolni több száz fehérje működését. További érdekes momentum az, hogy a daganatok képesek függetleníteni magukat a szervezetben, például úgy, hogy a szervezet feladja állandó készenlétben álló védelmi rendszerét, valamint legyengíti immunrendszerét. Ennek köszönhetően a daganatok sejtjei, az egészséges sejtekkel ellentétben, gyakran fertőződnek különböző mikroorganizmusokkal. Ezt a jelenséget a szerző és kollégái felhasználták daganatos betegségek gyógyítására. Egy kísérletben olyan különleges rekombináns vírusokat konstruáltak, amelyek képesek voltak megfertőzni és megsemmisíteni a daganatokat, anélkül hogy a környező szövetekben kárt okoztak volna.

Érdekes, hogy a Földön megjelent élőlények harmonikus, hálózatszerű függő viszonyban vannak egymással. Így, egyes fajok anyagcsere-végtermékeire más fajoknak van szükségük, és cserébe az utóbbi fajok anyagcsere-termékét az előző fajok használják fel. Például, a növények vízből oxigént termelnek és bocsátanak ki az állatok és az emberek számára, amelyek azt lélegzés útján tápanyagok lebontására használják. Viszont a lélegzés mellékanyaga, a szén-dioxid, a növényeknél szénforrásként szerves anyagok termeléséhez használódik fel. Az emlős élőlényeknek esszenciális aminosavakkal való ellátás végett az anyagcsere során szükségük van növényi eredetű fehérjékre.

Zárás. A biológia misztériumát, a földi élővilág megjelenését és kialakulását jelenleg kizárólag materialista szemszögből kutatják és oktatják, aminek a fajok eredetéről szóló darwini elmélet az alapja. Azonban a modern természettudományoknak, és különösen a 21. század biológiai vívmányainak köszönhetően ma már mélyebben ismerjük az élővilág szerkezetét és szabályait, genetikáját és fejlődését. A megismert molekuláris mechanizmusok rendkívüli komplexitást jeleznek, amiből levonható két fontos konklúzió: 1. a darwini és neo-darwini evolúció-elméletek fontosabb állításai nincsenek összhangban a modern biológiai tudománnyal, sőt, gyakorlatilag biológiai képtelenségre utalnak; 2. ebből kifolyólag a földi élet biológiai szabályai oly összetettek és egyben tökéletesek, hogy teremtésük természetfeletti erő közreműködésére vall, tehát metafizikai természetű. Milyen technológiával működnek ezek a titokzatos szabályok, erről a tudománynak nincs elképzelése. Nem ismerjük a Teremtő „laboratóriumát” sem, ahol az embert és a többi élőlényt teremtették. Azt sem tudjuk, hol székel életünk „vezérlőpultja”. Elképzelhető, hogy az élő sejtek, élőlények egy misztikus, a gravitációs térre emlékeztető térben léteznek, ahol be lehet tartani a természet törvényeit. Ez az állapot addig létezik, amíg az élő sejtek, élőlények biológiai entrópiája maximálisra emelkedik, és azok élettelen anyaggá válnak, beáll a halál. Az is elképzelhető, hogy amikor a szellemre vagy a lélekre gondolunk – közel vagyunk az igazsághoz.

Az ember szellemi tevékenységét nem szabad béklyóval regulálni, a művelődésnek és képzésnek lépést kell tartani a tudomány haladásával. Először Descartes filozófus fogalmazta meg egyértelműen, hogy „mindenben kételkedni kell, ami nem tiszta és világos”. Az atomfizikában, például, intenzív kutatások folynak az „isteni” részecskéiről, amely feltételezhetően az atommag többi részecskéjének tömeget biztosít. A közeljövőben miért ne lehetne hasonlóan megközelíteni az anyag és a metafizika határát az élővilágban is? Csak hogy a természettudományokban és oktatásban ehhez paradigmaváltás kell, ehhez pedig alaposan felkészült szakemberekre van szükség.

Amikor ez az írás készült, J. Haydn *Teremtés* című oratóriumát adták elő városunkban. Micsoda szerencse, gondoltam, és elmentem a koncertre. Nagy zenei élmény volt! Az élet teremtéséről természetesen nem gyarapodott a tudásom, ellenben az előadás végén felfigyeltem a zárószavakra, amelyeket a kórus énekelt, és amelyekkel nem nehéz egyetérteni:

Singt dem Herren alle Stimmen! – Minden hang az Urat zengje!

Dankt ihm alle seine Werke! – Köszönjétek meg neki minden művét!

Görögkatolikus hittanverseny

Február 21-én a Borzsovai Általános Iskola adott otthont a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye Beregszászi Eszteresi Kerülete által immár 16. alkalommal megrendezett hittanversenynek, amelyen idén összesen 120 versenyző vett részt.

Az idei verseny témája az őszevetségi kivonulás története volt, amely Izrael népének egyiptomi szolgátságát, Mózes meghívását, a fáraóval történő vitáját, a nép menekülését, Isten és Mózes a Sínai-hegyen megkötött szövetségét, illetve ennek rendeleteit, az istentisztelet kezdeti formáit és a jogi rendelkezéseket meséli el.

Versenyszorlóként idén is egy teszt-sorral és a mindent eldöntő villámkérdések megválaszolásával kellett megküzdenie a 18 egyházközségből érkezett 35 csapat tagjainak. Ezek teljes összeállítását a nyíregyházi Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola három papnövendéke végezte.

A verseny eredményei:

Kiscsoport (5–7. osztály): 1. Verbóc, 2. Batár, 3. Nagypalád–Fertőszalmás.

Középső csoport (8–9. osztály): 1. Macsola, 2. Mezőgecsé, 3. Karácsfalva.

Nagycsoport (10–12. osztály): 1. Palágykomoróc, 2. Salánk, 3. Tiszacsoma.

A résztvevők és a csapatok egyéni és közös ajándékokkal gazdagodtak, a vándorikonokat pedig idén is a korosztályokban első helyezést elért csapatok, egyházközségek őrizhetik a következő versenyig.

A szervezők ezúton is köszönetüket fe-

jezik ki Ignác Gyulának, Szaplanczay Mátyásnak és Varga Csabának a teszt- és kérdés-sor összeállításáért, a Görögkatolikus Ifjúsági Szervezet tagjainak a segítségért, a Borzsovai Görögkatolikus Egyházközség tagjainak a finom ebédért, a Dorcas Segélyszervezetnek, az Emberi Erőforrás Támogatáskezelőnek a nyereménytárgyak felajánlásáért, s mindenkinek, aki segítségével hozzájárult a hittanverseny megszervezéséhez, lebonyolításához.

A KárpátInfohetilap nyomán

Üveges Gáspár sokáig állt a tükör előtt. Nézte magát jobbról, nézte magát balról, de még hátulról is. Kétség nem fért hozzá: a nadrág igazi mestermunka.

Az eleganciára mindig is sokat adott, de kellett is, mert annak idején csupa úriember járt hozzá cipőt csináltatni. Márpedig egy ilyen cipésmester nem járhatott akárhogy. Aztán változtak az idők. Jött a háború, s az embereknek kisebb gondjuk is nagyobb volt annál, hogy divatozzanak.

A távolban még dörögtek az ágyúk, amikor Zsófi néni, a sarki borbély felesége nagy hirtelen benyitott az elárvult műhely ajtaján.

– Szaladjon, Gáspár, a városházára – lihegte kipirulva. – Toborozzák a susztereket. Azt mondják, beindul a cipőgyár.

Aznap elégedetten hajtotta álomra a fejét. Igaz, a gyárnak egyelőre csak tíz munkása van, no meg, egyelőre csak durva katonacsizmákat fognak gyártani, de ez is munka, és biztos volt abban, hogy egyszer még megmutathatja, mit tud.

Hónapok, évek múltak, a remény fogyott, de ő nem akart megválni rögeszméjétől.

– Ugyan kinek kell a maga tudománya – korholta néha az asszony. – Nincs itt senkinek pénze divatcipőre. Verje ki a fejéből ezt a számárgót!

De Gáspár, bár a hit lángja már alig pislákol a lelkében, hajthatatlan maradt. És neki lett igaza. Egy szép napon – míg él, nem felejtí el – magához hívatta az igazgató. Ahogy belépett a helyiségbe, amely valamikor egy zsidó fűszeres üzlete volt, mindjárt látta: komoly dologról van szó.

– Gáspár bácsi – szólt az igazgató könyörgő hangon –, országos kiállítás lesz, és nekünk is fel kell küldenünk valami szép, nagyon szép cipőt a minisztériumba. Találjon ki valamit!

Éjszaka le sem hunyta a szemét, csak ült a konyhaasztal mellett, tervezgetett, rajzolgatott, s elégedetten dörzsölgette az ujjai között a nagy darab puha bőrt, amelyet az igazgató szerzett valahonnan.

Egy hét alatt kész lett a cipő. Amikor bevitte a gyárba, mindenki összeszaladt. Rehákné, a titkárnő felpróbálta, s ahogy végigringott benne a koszos folyosón, érezte, minden szem rátapad.

A remekművet az igazgató vitte fel a fővárosba. Ő hozta magával a Gáspárnak járó jutalmat is, egy vég angolszövetet. Gáspár egy ideig szabadkozott, de az arcára volt írva, alig várja, hogy a kézbe vehesse a nadrágnak valót. Mert azt nyomban eldöntötte, hogy nadrágot varrat belőle. Szaladt is vele mindjárt a szabóhoz.

És most itt áll a tükör előtt. Hiába, az öreg Feldman érti a dolgát. Feltette a kalapját, felöltötte a legjobb cipőjét és elindult a gyárba. Hadd lássák, hogy néz ki egy kultúremler, ne higgyék, hogy ő mindig csak szurtosan tud járni!

A portás úgy eltátotta a száját, hogy még köszönni is elfelejtett. Egy fölüenyés Jó reggelt!-et vetett oda neki, és megállás nélkül ment tovább. Néhány bőrkötényes szaki álldogált a raktárajtóban. Nem beszélgettek, nem is mozdultak, csak a cigarettát gyűrgették a szájuk sarkában.

Angolszövet

Belépett az ajtón. Innen is, onnan is csodálkozó szemek meredtek rá, de nem szólalt meg senki. Ez nagyon bántotta. Elvégre, egy angolszövetből készült nadrág egyáltalán nem mindennapi látvány, legalább annyi elvárható, hogy észrevegyék. Egy darabig bizonytalanul ácsorgott, aztán a kopott szekrényhez lépett, hogy átöltözzön. Magában arra a megállapításra jutott, hogy ezek az emberek nem tudják, mi az elegancia, s teljes mértékben híján vannak annak az esztétikai érzéknek, amely nélkül nem cipész a cipész.

Ebben a pillanatban felpattant az igazgatói iroda ajtaja, s egy vadidegen férfi lépett ki rajta, majd még egy és még egy. A harmadik férfi alacsony, ragyás arcú ember volt, gyűrött zakóban és fehér ingben, amelyen elmosódó sávokban virágozott a pizsok. Szürös, fürkésző szemmel nézett végig a termen, s mint kalászkok a viharban, hirtelen mélyen a munkapadok fölé hajlottak a fejek. Csak Gáspár állt még mindig értetlenül.

Báméskodása felbőszíthette a ragyás arcút.

– Hát te ki vagy? – kiáltott rá parancsoláshoz szokott hangon.

Összerezcent, nem volt hozzászokva az ilyen modorhoz. Micsoda alakok vannak, gondolta magában. Csak úgy idejön, be sem mutatkozik, és elkezd ordítózni a becsületes munkásemberrel. Sőt, le is tegezi! Márpedig ez az ország a dolgozóké! Ezt megmondta Sztálin elvtárs is, márpedig, ha ő mondta, akkor így is van.

– Ki is vagy te? – csattant még nagyobb az előbbi kérdés. – Már látom, egy csodabogár vagy, megismerem én az ilyeneket messziről!

– Kikérem magamnak – sápadt el Gáspár a haragtól. – Üveges Gáspár, becsületes cipésmester vagyok, és nem tűröm ezt a hangot. Egyáltalán... Ki maga, és milyen jogon lépett be az igazgató elvtárs irodájába az ő távollétében?

A termet mélységes csönd ülte meg.

– En vagyok az igazgató! Megértetted? – sziszegte az idegen, és peckesen lépkedve elindult feléje az asztalok között. – Ati drága igazgatótok áruló lett, a nép ellensége... Elárult titeket, a munkásosztályt. Ma reggel mindent bevallott. Bár, lehet, hogy nem is mindent. Gyere, beszéljessünk egy kicsit!

Az igazgatói irodába léptek. Gáspár, aki ebben a pillanatban fáradtnak és végtelesen esendőnek érezte magát, csöndesen leereszkedett az elsőekre.

– Milyen otthonosan érzed itt magad! – jegyezte meg gúnyosan az idegen. – Látom, nagyon jóban voltál az igazgatóval. Gyanús, nagyon gyanús... Különben, nem is tudtam, hogy ilyen jól öltöznek a suszterek.

– De hát én nem suszter vagyok, hanem cipésmester! – csattant fel önértetesen Gáspár.

– Az mindegy. És nem is érdekel. Csak idegesít, hogy úgy jársz itt, mint egy katonatiszt. Még hogy becsületes munkásember! Menj csak! Menj haza, ne is lássalak! Ez munkahely, és nem divatszalon!

– Mi történt? Istenem, hogy néz ki? Bújon gyorsan ágyba, hívom az orvost! – jajveszékelt az asszony, amikor hazaért.

Gáspár bácsi csak legyintett. Nem, ezen az orvos nem segít. A sértések elleni gyógyszer még nem találták fel.

– Egyszerűen hazaküldtek. Nincs rám szükség! Pedig ki dolgozott annyit, mint én? De az nem számít, csak az, hogy kivel vagy jóban, és milyen a nadrágod!

Az asszony tablettákat hozott, meg egy pohár vizet. Már épp vetközni kezdett, amikor valaki megzörgette a kaput.

A városházára vitték, majd egy szomszédos épületbe. Nagy könyvbe írták be a nevét, aztán betuszokolták a pincébe. A sötét, meg az orrfacsaró bűz megállásra készítette. Valaki nagyot lökött rajta, megbotlott és elvágódott. Homokszemek roppantak a fogai között.

Másnap reggel kinyílt az ajtó, szólították. – Miért titkolta el az előéletét a hatóságok előtt? – kérdezte tőle egy hang.

– Én, kérem, nem titkoltam el semmit – suttozta ijedten, és csak most vette észre, hogy tetőtől talpig fekete. A pincében azelőtt szenet tárolhattak. – Nekem, kérem, nincs is előéletem.

– Már hogyan lenne – mondta egy szemüveges, szigorú tekintetű férfi. – Különben mért titkolnád, hogy katonatiszt voltál a Horthy-hadseregben.

– Én?! De hiszen katona sem voltam. Láthatják – s elvonult az asztal előtt –, láthatják, hogy sánta vagyok.

– Tudja ezt papírokkal igazolni?

– Hogyne, kérem. Azonnal hazaszaladok, és hozom az irataimat.

– Haza? Haza akar menni? – vigyorgott a szemüveges. – Hát mért van az, hogy innen mindenki haza akar menni? Maga csak ne strapálja azt a rossz lábát. A papírokat majd mi megkeressük. Ha vannak.

Visszavitték a pincébe. Most már csak néhány perc, legfeljebb egy óra, és tisztázódik minden – gondolta.

Csikorogva nyílt a vasajtó: csajkákban valami sárga lötytyöt hoztak, meg kenyeret. A többiek mohón estek neki, innen is, onnan is sürcsölés hallatszott.

– Én nem kérek! – mondta Gáspár a deresedő hajú katonának. – Engem mindjárt hazaengednek.

Ahogy odakünn sötétedett, úgy nőtt a kétségbeesése. Patkányok visítása ütötte meg a fülét. Végigfutott a hátán a hideg, borzongani kezdett. Érezte, hogy piszkos ujjai összetapadnak. Egész éjjel nem hunyta le a szemét.

Nappal feléje sem nézett senki. S az éjszakát ismét vacogó fogakkal, kavargó gyomorral virrasztotta át. Reggel nyílt a vasajtó. Valaki a nevét kiáltotta. Ahogy kilépett az ajtón, szemét elvakította a fény, mintha már hónapokat töltött volna odalenn. Elindult. Ment, végig a főutcán, bizonytalan léptekkel. Az új, gyönyörű nadrág darabokra szakadt a térdén, s a szél meg-meglobogtatta a foszlányokat.

Orémus Kálmán

ELISMERÉSEK

* Magyar Örökség-díjjal jutalmazták **Pál István „Szalonna” és bandája** kultúrát, hitet és a magyarság összetartozását erősítő népzenei szolgálatát.

* **v. Dupka Györgynek** a magyar hazáért és nemzetért, valamint a Vitézi Rendért végzett áldozatos munkássága elismerésül a Vitézi Rend főkapitánya *Vitézi Rend Ezüst Érdemkereszt* kitüntetés adományozott.

* A Nógrád megyei Madách-ünnepeken Balassagyarmaton átadták **Vidnyánszky Attilának**, a Nemzeti Színház főigazgatójának a 2015. évi Madách-díjat.

* A viski születésű **Pál Lajos** Európa-, valamint Életfa-díjas népdalírót a Falvak Kultúrájáért Alapítvány a magyar kultúra lovagjává avatta.

* Kitüntetésben részesült a kárpátaljai **Rózsa Népdalegyüttes** is: az Örökség serleget Nick Ferenc, a Falvak Kultúrájáért Alapítvány elnöke nyújtotta át Szikora Csillának, az együttes vezetőjének.

* A KMKSZ által alapított Fodó Sándor-díjakat 2014-ben is kiosztották: pedagógus kategóriában **Gerendely Béla**, a Tiszakeresztúri Általános Iskola tanára, lelkész kategóriában **Kótyuk Zsolt** szürtei református lelkész, az egészségügyi dolgozók közül **dr. Jakab Lajos** badalói családorvos vehette át a díjat. A diákok kategóriájában idén **Várad Enikő**, az Ungvári Nemzeti Egyetem hallgatója részesült elismerésben.

* A magyar kultúra napján a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia díszoklevélét kapták Beregszászban és Ungváron azok a személyek, akik a magyar társadalmi és kulturális élet fejlesztése érdekében eredményes tevékenységet fejtettek ki az elmúlt évek során: **Pavlik Márta**, a Munkácsi Állami Egyetem Humán-pedagógiai Koledzse magyar tagozatának pedagógusa, **Szabó Gyula** népdalíró, a Derceni Művészeti Iskola tanára, a népi zenekar vezetője, **Szajkó Tibor** fotóművész, a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium igazgatóhelyettese, **Pusztai-Tárczy Beatrix** irodalmár, a Kárpátalja.mahírportál irodalmi rovatának szerkesztője, **Komáromi-Kokas Erzsébet**, a péterfalvai Kokas-banda éneke, a Napsugár Hagyományörző gyermekcsoport vezetője, **Ambrus István** pedagógus, a Técsői Református Líceum igazgatója, **v. Pocsai Vince** beregárdói református lelkész, **Mester András**, Mezőgece polgármestere, a Mezőgecei Hagyományörzők és Falufelújítók Egyesület elnöke, **dr. Tóth Mihály** kisebbségi jogász, az Ukrán Nemzeti Tudományos Akadémia Koreckij Állam- és Jogtudományi Intézetének tudományos főmunkatársa, **dr. Csernicskó István** nyelvész, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanára, a Hodinka Antal Intézet vezetője, **dr. Zékány Krisztina** nyelvész, az UNE Magyar Tannyelvű Humán- és Természettudományi Kara Magyar Filológiai Tanszékének docense, **Nagy Anikó**, a Kárpátaljai Megyei Filharmonia és a Magyar Melódiák Kamaraegyüttes éneke, a 25 éves eszenyi **Ritmus Táncegyüttes** (művészeti vezetője Szabó Tibor).

* Az Együtt 2014. évi Nívódíjat a pallói születésű, Stolbergben élő **Németi Anett** költő kapta, aki a folyóirat aktív szerzője.

2014. DECEMBER

* December 2–3. A Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházban a beregszászi szintársulat bemutatta Zelei Miklós *Zoltán újratemetve* című darabját.

* December 3. A Nagyszőlősi Művelődési Házban jótékonyági koncertet szerveztek a Nemetlenfalui Művészeti Iskola tanárai és tanulói.

* December 5. Ungváron a Boksaj József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeumban a Sátoraljaújhegyről érkezett Lavotta János Kamarazeneke adott koncertet a szerző születésének 250. évfordulója alkalmából. Lavotta János a reformkor kiváló zeneszerzője, virtuóz hegedűművész volt. A kamaraegyüttes fellépett a Be-

regzsászi Művészeti Iskolában is.

* December 8. A beregszászi KRISZ-pontban irodalmi estet tartottak a Beregszászi Főiskolai Református Ifjúsági Gyülekezet (FRIGY) szervezésében.

* December 8. Andy Warhol-szobrot állítottak Ungváron. A Kárpátalján is kedvelt világhírű képzőművész és filmkészítő emlékművét a Vármegye (Zsupanatszka) téren található képzőművészeti múzeum mellett helyezték el. A mini szobrot Magyarországon öntötték.

* December 12. Az ungvári származású Duncsák Attila Kasán élő festőművész munkáiból nyílt nagyszerű kiállítás Budapesten, a Külgazdasági és Külügyminisztérium aulájában.

* December 14. Atéglási kultúrházban „Jónak lenni jó” – XIV. Karácsonyi jótékonyági koncertet rendeztek a Császlóci Bentlakásos Iskola lakóinak megsegítésére. A rendezvényen Ignác Mária, a kultúrház igazgatója köszöntötte az egybegyűlteket. Műsort adott a budapesti Zurgó együttes, a császlóci gyermekek, a téglási Rózsa Népdalegyüttes, az Orchidea néptáncsoport, az Eszterlánc néptáncsoport, a Margáta leányénekcsoport, a Csalogány asszonykórus, a Zenesz Klub, a Kultúrband „Dominus” ifjúsági együttes, a Csipkés együttes, a palágykomoróci Örökzöld nyugdíjas asszonykórus.

* December 15–19. A Pro Cultura Subcarpathica szervezésében koncertsorozatot adott Kárpátalján a Kaláka együttes. Műsorukban karácsonyi dalokat, egyházi énekeket és az együttes által megzenésített karácsonyi verseket adtak elő a munkácsi református templomban, az Ungvári 10. Számú Dayka Gábor Középiskolában, a Csapi 2. Számú Széchenyi István Középiskolában, a mezőkaszonyi református templomban, a Nagyszőlősi 3. Számú Perényi Zsigmond Középiskolában, a Péterfalvi Református Liceumban és a Viski Kőlcsey Ferenc Középiskolában. Felléptek a Pulzus Rádió V. Karácsonyi Cipősdoboz Akciójának keretein belül Beregszász központjában, majd mezővári középiskolásokat örvendeztettek meg. A koncertsorozatot a Salánki Mikes Kelemen Középiskolában zárták.

* December 19. Ungváron, a Boksaj József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeumban megnyílt a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának (RIT) hagyományos téli tárlata.

* December 19. Tizenkilencedik alkalommal szervezte meg a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség a Kárpátaljai Magyar Zenésztalálkozót, ezúttal összekapcsolva az I. Beregszászi Adventi Vásárral. A találkozón a beregszászi Almanach együttes, a halábori Bózsár családi zenekar, a Beregszász Dixieland Band négy tagja által alapított Brass Kvartett, a tiszapéterfalvai Kokas Banda, a FRIGY-band, az autentikus népzenei játszó Sodró együttes muzsikált.

* December 20. Az I. Beregszászi Adventi Vásár keretében lezajlott a Kárpátaljai Magyar Betlehemes Találkozó a KMKSZ szervezésében. A zsűri (tagjai: Vári Fábán László költő, kutató, Hutterer Éva, Kész Barnabás, a beregszászi főiskola tanárai, Balogh Livia, a KMKSZ elnökségi tagja, Gál Adél néprajz szakon tanuló doktorandusz) értékelése szerint az első helyre a salánki és a sárosorszi csoportok kerültek. A második helyen a Tiszaásványból és a Mezőgecséből érkezett csoportok végeztek. Eszeny és Beregújfalu betlehemes csoportjai a harmadikok lettek.

* December 21. Beregszászban, a város főterén lévő karácsonyfánál a Beregszászi Magyar Görögkatolikus Esperesi Kerület szervezésében ismét sor került az *Élő Betlehem* című rendezvényre. A programban kántálások, pásztorjátékok, illetve az ifjú fúvósok előadásában ismert karácsonyi dallamok is felhangzottak.

2015. JANUÁR

* Január 7–10. Harmadik alkalommal szervezett ikonfestő lelkigyakorlatot a Karácsfalvai Sztójka Sándor Görögkatolikus Liceumban a Görögkatolikus Ifjúsági Szervezet (GISZ), amelyen ezúttal 24 alkotó vett részt. A lelkigyakorlatot idén is a Hajdúdorogi Egyházmegye áldozópapja, Zolcsák Miklós ikonfestő vezette.

* Január 10. A XX. Munkácsi Vörösbort Fesztivál programjának keretében Rákó-

■ czi-kiállítás nyílt a munkácsi várbán, amelyet a *Rákóczi dicső útjai* című, határon átnyúló tematikus turisztikai útvonal európai uniós projektje keretében szerveztek meg. Az ünnepen Magyarországról és Szlovákiából érkezett vendégek is részt vettek, akik bekapcsolódtak az ezen a napon szervezett borászati konferenciába.

* Január 10. Harmadik alkalommal tartott nagycsaládos napot a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesülete (KMNE) Beregszászban, a Rákóczi-főiskolán.

* Január 12. Gulácsy Lajos református lelkész, a Kárpátaljai Református Egyház nyugalmazott püspöke betöltötte 90. életévét. Elettűja sok szálon kapcsolódik a Kárpátaljai Református Egyház történetéhez, ebből az alkalomból több rendezvény keretében is felköszöntötték, méltatták pályafutását.

* Január 17. Majnek Antal megyéspüspök a munkácsi Szent Márton székesegyházban ünnepi szentmise keretében diakónussá szentelte Jurij Gál, Ruszlan Sztrizsak és Jevhen Fizer kispapokat.

* Január 21. *Legendák földjéről* címmel nyílt kiállítás Kopriva Attila kárpátaljai festőművész alkotásaiból Budapesten, a Forrás Galériában.

* Január 23. Lezajlott a XV. Himnusz-mondó verseny az Ungvári Dayka Gábor Középiskolában a tanintézet és a MÉKK szervezésében. A zsűri munkájában részt vett Pomogáts Béla irodalomtörténész, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia tiszteletbeli elnöke is. A verseny győztese Kovács Péter, a Drugeth Gimnázium végzőse lett.

* Január 24. Beregszászban a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház társulata bemutatta Molnár Ferenc *Üveg cipő* című darabját.

* Január 24. Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Esztergom termében tartotta soros választmányi ülését a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, ahol az ukrainai közigazgatási reform, a kettős állampolgárság és a katonai mozgósítás kérdéseit vitatták meg, majd átadták az ideai Fodó Sándor-díjakat és a Fodó Sándor-ösztöndíjat.

* Január 26–28. Ferenczi

György szájharmonika-művész és Both Miklós zeneszerző, előadóművész kilenc kárpátaljai iskolában – Nagyberég, Mezőkaszon, Ungvár, Csap, Tiszaujlak középiskoláiban, a Nagydobronyi és a Péterfalvai Református Liceumban, a karácsfalvai Sztójka-liceumban és a Rákóczi-főiskolán – tartott rendhagyó irodalomórát. A negyvenöt perces előadásra klasszikus és kortárs költők műveiből válogattak. A programsorozat a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával a magyarországi Forrás Galéria, illetve a kárpátaljai Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet rendezésében valósult meg.

* Január 29. AII. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán kiállítást rendeztek *1944 – az elhurcolások éve* címmel. Megnyitó beszédet Molnár D. Erzsébet, a rendezvény szakmai felelőse mondott. Orosz Ildikó, a főiskola elnöke, Csáthy György, a Lehoczky Tivadar Intézet vezetője és Togyeriska Erika, a Shalom Alapítvány igazgatója köszöntötte a résztvevőket és osztotta meg gondolatait a deportálásokkal kapcsolatban.

FEBRUÁR

* Február 1–28. Ungváron, a Kárpátaljai Honismereti Múzeumban kiállítást rendeztek Szathmáry Pap Károly katonai fotóriporter fényképeiből.

* Február 2–8. Kárpátalján harmadszor került megrendezésre a Magyar Konyha Hete. Szervezői a Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács (KMTT) és a Beregszász és Térsége Falusi Turizmus Szövetség voltak. A kezdeményezést támogatta Magyarország Beregszászi Konzulátusa. A rendezvény lehetőséget biztosított a megye lakosságának a magyar gasztronómiai értékek, ezen keresztül pedig a magyar kultúra megismerésére.

* Február 4. Ungváron, a Kárpátaljai Megyei Filharmoniaiban került sor Fuksz Andszelika zongoraművész és Mironova Júlia képzőművész „Sound of the sand” című közös koncertjére.

* Február 11. Vladimir Vajs szlovák fényképész fotóit állították ki az Ungvári Helytörténeti Múzeumban.

* Február 12. A tavaly márciusi Kárpátaljai Magyar Civil Kerekasztal kezdeményezés folytatásaként a Kárpátaljai

Magyar Nagycsaládosok Egyesülete kerekasztal-beszélgetést szervezett Beregszászban a kárpátaljai népesedési helyzetről.

* Február 14. A Kovács Vilmos Irodalmi Társaság a beregszászi Európa–Magyar Házban műhelymunka-napot tartott. Bálint-naphoz kapcsolódóan „Miért nem lehettem régi költő?” – *A szerelmi költészet nehézségeiről* témakörben szerveztek eszmecserét Csordás László elnökletével.

* Február 16. Budapesten a Kóka Ferenc Művészeti Alapítvány megrendezte a beregszászi ArtTisza Művészeti Egyesület tagjainak „Vannak-e határok?” című kiállítását.

* Február 16–20. Tizenegyrómai katolikus és húsz görögkatolikus püspök érkezett az egyhetes adlimina apostolorum (az apostolok küszöbéhez) látogatásra Rómába. A kárpátaljai római katolikus egyházat Majnek Antal megyéspüspök, a görögkatolikus egyházat pedig Milan Sasik megyéspüspök és Nilsz Luscsák segédpüspök képviselte. Ferenc pápa február 20-án fogadta az ukrainai főpásztorokat, majd velük együtt imádkozott a békéért.

* Február 20–22. A Karácsfalvai Sztójka Sándor Görögkatolikus Liceumban tartotta idei nagybőjti ifjúsági lelkigyakorlatát a Görögkatolikus Ifjúsági Szervezet (GISZ) *Éld meg a pillanatot!* címmel.

* Február 22. A Kárpátaljai Megyei Filharmoniaiban műsort adott a Magyar Melódiák kamaragyüttes.

* Február 23–26. Az elmúlt évek hagyományának megfelelően ismét hitméllyítő esteket szervezett a beregszászi Főiskolai Református Ifjúsági Gyülekezet (FRIGY) *Csodaváró* címmel.

* Február 25. *Játék* címmel Budapesten, a Forrás Galériában kiállítás nyílt ifj. Habda László kárpátaljai festőművész absztrakt képeiből.

* Február 26. Fodó Sándor születésnapján avatták fel a róla elnevezett kulturális központot Beregszászban. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Felsőfokú Szakképzési Központjának negyedik szintjén található épületrészt a főiskola alakította ki, működését a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet vállalta fel. A viski születésű nyelvészről, egyetemi tanár-

ról, a KMKSZ alapító elnökéről elnevezett intézmény létrehozását méltatta avatóbeszédében Bozsik Béla, Magyarország Beregszászi Konzulátusának konzulja, Brenzovics László parlamenti képviselő, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség elnöke, Orosz Ildikó, a Rákóczi-főiskola elnöke, Kudlotyák Krisztina, a Pro Cultura Subcarpathica igazgatója. Amegnyitón a jelenlévők részletet láthattak az *In memoriam Fodó Sándor* című filmből, megtekinthették az életét bemutató fotósorozatot. A megnyitót az Almanach együttes tette hangulatosabbá megzenésített költemények előadásával.

* Február 27. A Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház Zelei Miklós *Zoltán újrateremtve* című darabját mutatta be.

* Február 28. 95 éves a Kárpáti Igaz Szó. Ebből az alkalomból az ungvári bábszínházban ünnepi műsorra került sor.

FEBRUÁRFOLYAMÁN

* A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Beregszászi Középszintű Szervezete rendezésében lezajlott a 6. Farsangi Hagyományörző Találkozó, amelynek színhelye a jánosi Helikon Hotel étterme volt. Többek között fellépett a Kokas Banda. Hasonló rendezvényre került sor Ungtarnócon, Batáron és más településeken.

* A közelmúltban együttműködési megállapodás született az OTP Bank (igazgató: Szergej Fedin) és a Kárpátaljai Képző-és Iparművészek Révész Imre Társasága (RIT, elnök: Magyar László) között, amely értelmében az ungvári Minaji úti OTP Bank falaira felkerültek az egyesület tagjainak alkotásai. Amennyiben valaki megvásárolja a bankban kiállított műveket, a bevétel fele a művészt illeti meg, a másik felét pedig a helyi árvaházak támogatására fordítják.

* Idén is megnyitotta kapuit a Grafikus Kárpátalja elnevezésű kiállítás. Az évente megrendezett tárlatnak a megyeszékhelyen található Ungvár Galéria adott otthont. A magyar alkotók közül Réti János és Klisza János mutatta be legújabb munkáit.

Összeállította:

Dupka György
és Zubánics László

35 éve történt – Elindult a bakterház

Egy vidám film, amely a vecsési határban készült

Mond-e még az Olvasóknak valamit ez a név: Olvasztó Imre? Bizonyára kevesen vannak, akik emlékeznek rá, hogy 35 évvel ezelőtt, 1979-ben készítették Rideg Sándor *Indul a bakterház* című regénye alapján a hasonló című film felvételeit. Akkor még volt szándék és akarat a magyar irodalom és történelem neves eseményeinek, a cselédsors vidám jeleneteinek feldolgozására a hazai filmgyártásban.

Az Olvasztó Imre, alias Regös Bendegúz főszereplésével a vecsési bakterház és a kanális mentén készült felvételek ma is vidámságot csálnak az ember arcára, jóllehet már többször műsorára tűzte a Magyar Televízió. S bizonyára a 2014. évet lezáró szilveszteri műsorok közül is a legnézettebbek közé tartozott. A Mihályfi Sándor által rendezett filmben olyan nagy színészek között szerepelt a pajkos, sok csibészséggel megáldott Bendegúz, Olvasztó Imre, mint a Szabó bakter szerepében a vasút mindig katonás fegyelmének nem éppen a legszebb "vecsési" oldalát bemutató Koltai Róbert, a banyaként megannyi tréfás és morbid jelenetben remekelő Horváth Teri, az emlékezetes vérbőséggel és sok vidámsággal megáldott Csámpás Rozi, akit Pécsi Ildikó nagyszerűen alakított. Valamennyi szereplő közül azonban a kis Bendegúz mellett a Sanyi lovát a vecsési kanálisparton oly mókásan elsírató lókupec, a Patás, Haumann Péter alakítása volt a legemlékezetesebb.

Rideg Sándor nagy humorral és találékonysággal adott sok bölcsességet Regös Bendegúz szájába, aki az egész világ baját abban látta, hogy nem olyan tehénpásztorok irányítják a két világháború közötti Magyarországot, mint ő. És a pajkos kisfiú talpraesetten és nem kevés fantáziával az ország "vászontarisznyájára", magyarán a büdssére is lakatot tett volna, hogy ne lophassák el az ország pénzét felelőtlen emberek. Olyan kópéságokkal csal a fiúcska mosolyt a film nézőinek arcára, amelyeket az egész bakterház népével elkövet, hogy alig tud egyiktől a másikig felocsúdni az ember a nevetésből.

Nagyszerű gyermekalakítás

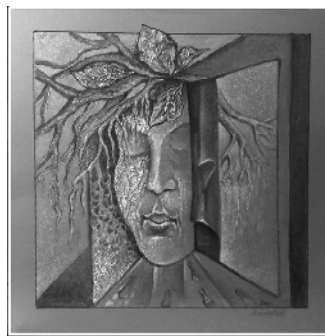
volt Olvasztó Imrétől, alias Regös Bendegúztól, akinek a kiválasztása sem volt egyszerű eljárás a pajkos szerepre. Több ezer iskolás gyermek közül választották ki a tucatnyi lehetséges szereplőt. Az utolsó próbaként a rendező azt a feladatot adta Olvasztó Imrének, hogy billentse őt fenéken. No, a kisfiú a maga égetnivaló csibészségével ebben akkora lehetőséget látott, mint az egykor Döbrögit eltángáló Ludas Matyi, és nekifutásból, minden erejét beleadva úgy fenéken rúgta Mihályfi Sándort, mintha minden felnőttel szembeni bűnös adósságát törleszteni akarta volna. Ezért esett rá a rendező választása.

Kevesen tudják, hogy a Rideg Sándor által megörökített Szabó István vecsési bakter élő személy volt, mint ahogy Regös Bendegúz is, hiszen Rideg Sándor magáról mintázta meg a dörsölt kiscselédet. A sok csibészséggel megáldott gyermeket az édesanyja tízéves korában Monorról a vecsési 196. számú vasúti bakterházhoz adta szolgálni. Akkor még sok tehenet tartottak a vasúti órházaknál, és a tejet a kiscselédek hordták a megrendelőkhöz. Egy idő után azonban szóvá tették a vevők a bakternál, hogy sokat romlott a tej minősége. Kiderült, hogy egy részét a mindig éhes Bendegúz megitta, amit az utcai vízcsapról pótol, máskor saját zsebre dolgozott, ezért el is bocsájtották és Vecsésen a Felső-Halom pusztára, a Hamy-Deutsch uradalomhoz került kiscselédnek.

A Regös Bendegúz, a film főszerepét nagyszerűen alakító életrevaló kisgyermek, Olvasztó Imre négygyermekes apaként évtizedeken át Veresegyházon élt, és más filmben nem vállalt szerepet. Az *Indul a bakterház* szerepeit játszó színészek közül Koltai Róberttel sokáig ápolta a kapcsolatot. 2013 júliusában, életének 47. évében azonban megromlott Olvasztó Imre házassága, és meggondolatlanul maga vetett véget életének. Talán mégis megérdemli, hogy a film vidám jelenetei miatt emlékezzünk rá.

Orosz Károly
ny. mérnök-újságíró,
helytörténeti kutató

A költészet percei

Várákozás

Arcomon cserepesre szárad
a várákozás
a szoba számlálhatatlanul
érintett kilincse elárul
a padlóba ékelődött
lábnymaid halkulnak
s az éterben lebegő
emlékek foszlányai
filmként leperegnek
már nem várhatok csodát
az ajtónyitásoktól
magamra zárom
utolsó távozásodat
s olyan üresség vesz körül
ami már megközelíthetetlen...

redős arcodon
megbújik a naplemente
vissza nincs –
előre meg minnek?

Vers és illusztráció:
Kádas Kati
Nyíregyháza

Van esélyünk

Szüleimtől kaptam
Örököttem
A vallásosságot
Istenben való hit
Bölcsességét.
Gyermekkoromtól
Élt
Bennem a vágy
Egyre jobban
Megismernem
Többet megtudnom
A vallásról.
Az agyamba
Pórusaimba
A lelkembe
Költözött
Hajtott
A gondolat
Elérhető
Vagy
Elérhetetlen
A Mennysország?
Törvényei megtartása
Szerint éljünk,
Akkor a túlvilágon
Esélyünk van rá
A Megváltó szeretete
Folytán a lelkünkre
Nem örökös szenvedés,
Hanem a Mennysország
Boldogsága vár
A kiválasztottak
És az üdvösségben
Részesültek
Körében.

Locker László
Szőlősgyőrök

Könyv a kárpátaljai nagycsaládokról

A Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesületének (KMNE) gondozásában a közelmúltban látott napvilágot az *Aldás és erő* című riportkötet. A kiadvány a Kárpátalja.ma hírportál *Nagycsaládok Kárpátalján* című sorozatának írásait gyűjti egybe, régióink ötven magyar nagycsaládjának életét mutatja be az olvasóknak.

A kötet szerzője, Marosi Anita a Kárpátalja.ma újságírója, a KMNE tagja, maga is négy gyermek édesanyja, így a nagycsaládokat bemutató írásai különösen hitelesek, életszerűek. A sorozatot 2012 nyarán indította azzal a szándékkal, hogy felhívja a figyelmet a nagycsaládos életforma szépségeire, értékeire. Az interjúalanyok kiválasztása során nem volt szempont a szülők foglalkozása, végzettsége, vallási hovatartozása, anyagi lehetőségei, lakhelye.

A könyv megjelentetésével az egyesület célja az volt, hogy még többekhez eljusson ez az értékes interjúcsokor, hogy az olvasók körében is minél többen kedvet kapjanak a nagycsaládhoz.

Az interjúkat olvasva olyan nagycsaládok életébe pillanthatunk be, amelyek példaként állíthatók a fiatalok elé, hiszen a szülők szeretetben, egyetértésben, hitben nevelik gyermekeiket. Mindannyian vallják: nagycsaládként élni nem szégyen, hanem érték.

Reméljük, az egyesület a könyvön keresztül eléri célját. Napjainkban nagyon fontos lenne, hogy kishazánkban ne csak egykettő, de három, négy, öt vagy talán ennél is több gyerek születessen egy magyar családba. Ez biztosítaná a kárpátaljai magyar közösség fennmaradását, erősödését.

Almássy Judit
Beregszász

Szobrot avattak Ungváron

Január 5-én Ungváron, a görögkatolikus püspöki palota és székesegyház előtti téren felavatták Mária Terézia szobrát annak emlékéül, hogy 1771-ben az uralkodónő közbenjárására XIV. Kelemen pápa létrehozta a Munkácsi Görög Katolikus Püspökséget. A mai székesegyház helyén állt egykori római katolikus templomot Drugeth János építtette a jezsuita rend számára a mellette álló rendházzal együtt. Mária Terézia 1775-ben – a jezsuita rend feloszlatása után – mindkét

épületet a munkácsi görögkatolikus püspökségnek adományozta. A későbbiekben Bacsinszky András püspök az előbbi székesegyházzá, az utóbbit püspöki lakhellyé alakította át. A Napóleon elől Pozsonyból elmenekített Szent Koronát és a koronázási jelvényeket az 1805. december 9-ről 10-re virradó éjjelen az püspöki palota egyik termében őrizték.

Bohdan Tomasevskij képzőművész alkotását Milan Sasik görögkatolikus megyéspüspök szentelte fel. Magyarul és ukránul imádkozott az egybegyűltekkal Héder János református lelkész és Pogány István római katolikus plébános. Az eseményen más neves személyiségek mellett részt vett Pavlo Klimkin ukrán külügyminiszter,

Bacsikai József, Magyarország ungvári külképviseletének főkonzulja.

Az emlékpark létrehozója és birtokosa Alen Panov, a korábban Nyíregyházán szolgálatot teljesítő diplomata és családja. A szobor és az emlékfal felállítása a Munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye kezdeményezésére, több kárpátaljai magánszemély anyagi támogatásával jöhetett létre.

A parkban kialakított emlékfalon helyett kapott Szent István magyar király,

Károly Róbert magyar király, Drugeth Fülöp nádor, az ungvári vár építtetője, Bercsényi Miklós gróf, kuruc főgenerális, Ung vármegye főispánja és Bacsinszky András görögkatolikus püspök domborműve, akik Ungvár és az Ung-vidék felvirágoztatásában elvárhathatlan érdemeket szereztek.

Sajnálatos, hogy a szobor talapzatán Mária Terézia nevét csupán cirill betűkkel tüntették fel. Az a titulusa pedig, amelynek birtokosaként végrehajtotta a cselekedetet – Magyarország királynője –, még ukránul sem szerepel. Ugyanez a hiányossága az emlékfalon található domborműveknek is.

Tudósítónk
Fotó: Palkó István

Egry Ferenc „hazatért”

Kisgejőc méltán leghíresebb szülötte a messze földön ismert harangöntő mester, Egry Ferenc (1864–1945), aki majdnem haláláig szülőfalujában élt, dolgozott és alkotott. A Kisgejőciek ma is tisztelettel emlékeznek a község neves szülöttére. 2007-ben Benkő Lenke, a helyi középiskola igazgatónője vezetésével megalakult az Egry Ferenc Magyar Hagyományokat Őrző Társaság. Tagjai elhatározták, hogy felkutatják az emléktárgyakat, és létrehozzák az Egry Ferenc Múzeumot, amely 2009. július 5-én nyílt meg ma az iskolának otthont adó régi családi kúriában. Mintegy 200 kiállítási tárgy tekinthető itt meg, a gyűjtés tovább folytatódik. 2009-ben, a mester születésének 145. évfordulója alkalmából emléktáblát avattak a kisgejőci református templom, illetve az iskola falán. Egry Ferenc nevét viseli a falu főutcája és 2014. szeptember 1-jétől a Kisgejőci Oktatási-Nevelési Komplexum is.

December 18-án a mester jelképesen „hazatért” Kisgejőcre, az ősi portára, ugyanis születése 150. évfordulójának évében

ezen a napon avatták fel mellszobrát az iskola előtti téren. Szilágyi Sándor beregszászi szobrász alkotását Magyarország Ungvári Főkonzulátusa anyagi támogatásának köszönhetően sikerült felállítani.

Az avatóünnepségen részt vettek az intézmény tanárai, diákjai, dr. Cziko Anita konzul asszony, az Ungvári járás vezetői, Egry Ferenc tisztelői. Aműalkotás leleplezését a református és görögkatolikus templomok Egry Ferenc által öntött harangjainak zúgása tette ünnepélyessé. Végül megzenésített versek hangzottak el az oktatási-nevelési komplexum és a Gyöngykalás Kórusiskola növendékei, valamint a Kikelet együttes előadásában.

Sz. J.

Ecsetjük nyomán megmaradt a szépség

A múlt év őszén a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium épületének falán a Beregszásziért Alapítvány táblát avatott Polónyi Károly és Polónyi Jolán beregszászi születésű festőművészek emlékére. Ismerjük meg közelebbről szűkebb pátriánk híres szülötteit.

Károly és Jolán Polónyi János pékmester és első beregszászi sütődetulajdonos gyermekeiként születtek a család Petőfi utcai házában. Károly 1894. szeptember 26-án, Jolán húga nyolc évvel később, 1902-ben. Természetszerűen mindketten a beregszászi gimnáziumban tanultak, sőt Polónyi Károly egy ideig tanára is volt az intézménynek. A budapesti Képzőművészeti Akadémián tanult, hosszabb időt töltött Bécsben és Münchenben. Röviddel érettségje után meghívták rajzot tanítani a beregszászi Magyar Királyi Állami Főgimnáziumba. 1916-ban behívták katonának, a frontra került, ahonnan tisztként 1918-ban jutott haza. Forradalmi idők voltak, forrongott az ország, kaotikus állapotok uralkodtak. A fiatal tisztnek elege lett a katonaságból. Érthető is: a frontot végigharcoló, a hazát becsületesen védelmező bajtársak után Károlyiék és főleg Kun Bélák félrevezetett, romboló, pusztító csöcseléke kiábrándító hatással lehetett rá. Tette után bizonyára bujkálnia kellett a Lenin-fiúk bosszúja elől, de szerencsére hamar véget ért a kommunisták pünkösdi királysága. Az 1920/21-es tanévben visszakért a gimnáziumba, az első félévben mértant, rajzot, szépirást és tornát tanított. Am nem sokáig maradt pedagógus: 1921-ben a bohém fiatalember szűknek érezhette a fejlődésében megakasztott, cseh uralom alá került szülővárosát, ezért egy időre nagyapjához költözött Nyíregyházára, majd nagyapja szülőfalujába, a felvidéki Rózsahegy melletti Nagyfalu utazott, ott vészelte át a Trianon utáni kritikus időket.

1925-ben Rózsahegyre költözött, ott vált a Tátra szerelmesévé, legismertebb festőjévé. Egy ideig Párizsban is élt, ott megismerkedett, magyar lányt, a Sorbonne-on tanult Mattyasovszky Valériát vette feleségül. A 19. századi művészet csodálója volt, festőit tekintette példaképének. A hegyek, a Tátra azonban visszahívták. Liptóban telepedett meg, ott fedezte fel Katona Nándor műveit, aki a világhírű festőművész, Mednyánszky László tanítványa volt.

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

ECSETJÜK NYOMÁN MEGMARADT A SZÉPSÉG

sároltak a képeiből, bizonyára most is lappang néhány Polónyi-festmény a beregszászi vagy az onnan elköltözött családoknál.

Képei nagyrészt a pozsonyi városi múzeumban láthatók. A szlovákok persze szlovák festőnek tartják, Karol Polónyiként emlegetik. Ám ő minden porcikájában

Polónyi Károly elsősorban a Magas-Tátrát festette meg, különböző évszakokban. *(Itt látható festményeinek többségén a téli világot ábrázolja – a szerk.)* Az ormok sziluettjeit, amelyek a tengerszemekben tükröződtek vissza, távolból festette le. Az Alacsony-Tátrát is megörökítette, a lipói és árvai falvakat, a rózsahegy pácot, felvidéki városképeket, tenger-melléki tájakat, Velencét. Megfestette Krasznahorkát, a Dunajecet, a Krivánt. Képein kerülte a nagy fénykontrasztokat. Hagyatékában expresszív, geometrikusan stilizált figurális kompozíciók és tanulmányok is találhatók.

Már 1931-ben láthatták a festményeit a kisebbségi művészek pozsonyi bemutatóján, 1932-ben pedig a Nemzeti Szalonban szerepelt kiállításon. Tárlatai voltak még Pozsonyban 1934-ben, Vágbesztercén 1938-ban, röviddel halála előtt ismét Pozsonyban 1946 januárjában, majd halála után Rózsahegyben 1948-ban. 1977-ben Budapesten a Szépművészeti Múzeumban gyönyörködhetek a látogatók festményeiben. Természetesen szülővárosában, Beregszászban is láthatták a műveit. Az utolsó itthoni kiállítása 1937-ben volt a Kaszinó nagyszobájában. Akkor tért haza az Olaszországban töltött évek után. Sokan vá-

magyar volt: apja Polónyi János, anyja Makály Mária, sőt magyar feleséget is választott. Hogy igaz magyar volt, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy jó barátságban állt gróf Esterházy Jánossal, a felvidéki magyarság vezéralakjával, aki később magyarságáért mártíromságot szenvedett. Polónyi Károly utolsó pozsonyi kiállításának fővédnöke gróf Esterházy Jánosné volt.

Polónyi Károly Rózsahegyben hunyt el 1946. augusztus 6-án. Ott is temették el, sírjáról nincs tudomásunk.

Polónyi Károly húgáról, Polónyi Jolánról sajnos lényegesen kevesebbet tudunk. Ő is festőművész volt, Visegrádon lakott. Sőt a férje, Dvorák Oszkár is festőművészként vált ismertté, aki cseh neve ellenére szintén magyar volt. Jolán néni elsősorban csendéleteket festett, de minden bizonnyal

megihlette őt a Dunakanyar szépsége, Visegrád királyi méltósága is. Húsz évvel élte túl a bátyját, 1966-ban hunyt el Visegrádon. Régi, alacsony, fehérre meszelt ötablakos házuk megvan még a Duna menti városban.

Talán nem tekintik szerénytelenségnek, ha elmondom: nemrég

Magyarországon sikerült megvennem Polónyi Jolán egy gyönyörű virágcsendéletét. Antónik Kató néni, a Polónyi testvérek unokahúga leveléből megtudtam, hogy ezt a képet 1943-ban festette, amikor ő éppen náluk tartózkodott Visegrádon. A barátnője, az ismert író, Mollinár Gizella nagy-marosai kertjéből kapott virágcsokrot örökítette meg, a váza alatt a Kató néni édesanyjától kapott kék szegélyű csipketerítővel.

Meg kell említenem egy dolgot. Az emléktábla tervezésekor volt, aki megpróbált lebeszélni elkészítéséről, mondván, ki emlékszik ma már a Polónyi testvérekre. Megtörtént ez Báthy Anna emléktáblájának felavatása előtt is. Erre csak egy lehet a válaszuk: éppen ezért kell megörökíteni városunk híres szülötteinek, lakóinak emlékét, hogy ne merüljön feledésbe a nevük! Dr. Linner Bertalan, Fedák Sári nevét még sokan ismerik, de amíg fel nem avattuk emléktáblájukat, kevesen hallottak Tamás Mihályról, Pálóczi Horváth Lajosról, Báthy Annáról, Deákné Bartha Katalinról, Bárdos Lászlóról. Remélhetőleg ma már sokan tudják, mit köszönhet Beregszász ezeknek a neves személyiségeknek.

Dalmay Árpád
Illusztráció: Internet

